

การใช้อำนาจตามกฎหมายของผู้เสียหายในการฟ้องคดีอาญาแผ่นดิน

นางสาวชญญ์อัจฉ์ ศิริรัตน์ประภา

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2556

To the legality of the victim in the criminal indictment

Miss Chanyaoat Siraratprapa

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Laws in Criminal Law and Criminal Justice

School of Law

Sukhothai Thammathirat Open University

2013

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การใช้อำนาจตามกฎหมายของผู้เสียหายในการฟ้องคดีอาญาแผ่นดิน
ชื่อและนามสกุล นางสาวชญญ์อัจฉ์ ศิริรัตน์ประภา
วิชาเอก กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม
สาขาวิชา นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ลาวัลย์ หอนพรัตน์

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2557

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

(รองศาสตราจารย์ลาวัลย์ หอนพรัตน์)

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิริพันธ์ พลรบ)

กรรมการ

(อาจารย์ธีรชัย ณ นคร)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชานิติศาสตร์

ชื่อการศึกษา **คั่นคว่ำอิสระ** การใช้อำนาจตามกฎหมายของผู้เสียหายในการฟ้องคดีอาญาแผ่นดิน
ผู้ศึกษา นางสาวชญัญอัจ จีรรัตน์ประภา รหัสนักศึกษา 2554004115 ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ลาวัลย์ หอนพรัตน์
ปีการศึกษา 2556

บทคัดย่อ

การศึกษาคั่นคว่ำอิสระเรื่องการใช้อำนาจตามกฎหมายของผู้เสียหายมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติ แนวคิด ทฤษฎี และบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหาย กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีต่อการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหาย และศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหาย เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหาย

การศึกษาคั่นคว่ำเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสารเป็นหลักในการค้นคว้า โดยทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ จากหนังสือ วารสาร ตำบทยกฎหมาย บทความ คำพิพากษาศาลฎีกา ตลอดจนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ เพื่อหาข้อสรุปในการแก้ไขกฎหมายหรือมาตรการที่เหมาะสมในการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินโดยผู้เสียหาย เพื่อป้องกันการดำเนินคดีอาญาโดยสมยอมอันจะเกิดผลเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรมของไทย

ผลจากการศึกษา พบว่าการดำเนินการเริ่มต้นคดีอาญาของผู้เสียหายที่เป็น โจทก์สามารถพิจารณาได้ทั้งในด้านบวกและในด้านลบต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา บางกรณีผู้เสียหายอาจมีความประสงค์ตั้งใจทำให้คดีอาญาเสียหายโดยเฉพาะในคดีอาญาต่อแผ่นดิน มีการแก้งดำเนินคดีแบบสมยอม โดยอาจฟ้องผู้กระทำผิดหรือดำเนินคดีอย่างไม่จริงจังเต็มความสามารถของตนที่จะดำเนินการได้ ทำให้ศาลยกฟ้องผู้เสียหายที่เป็น โจทก์ พนักงานอัยการก็จะไม่สามารถดำเนินคดีอาญาแผ่นดินได้อีก เนื่องจากสิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับ ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ควรมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องสิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องหรือในกรณีที่ผู้เสียหายจะดำเนินการฟ้องคดีอาญาแผ่นดินต่อศาลด้วยตนเองให้ผู้เสียหายดำเนินการขออนุญาตต่อพนักงานอัยการเสียก่อน

คำสำคัญ ผู้เสียหาย การฟ้องคดีอาญาแผ่นดิน

Independent Study title: To the legality of the victim in the criminal indictment.

Author: Miss Chanyaoat Siraratprapa; **ID :** 2554004115;

Degree: Master of Law;

Independent Study advisor: Lawan Hornopparat, Associate Professor;

Academic year: 2013

Abstract

This Independent Study is aimed to study the history, theories and the provisions of law regarding the criminal prosecution of the victim Thailand. The study will also explore the principle of the criminal justice in the process of criminal prosecution. The comparative analysis of laws regarding the criminal prosecution of the victim will be conducted to improve the criminal procedure law relating to the criminal prosecution of the victim.

This study uses a qualitative research approach analyzing books and research papers both in Thai and foreign languages, scholarly articles, legislation, Supreme Court orders and journals as well as electronic media in order to conduct the comparative analysis of law to amend the law and to find a suitable legal measure in the process of the criminal prosecution in Thailand. The study found that the beginning process of the criminal prosecution of the victim in Thailand can be considered both a positive and a negative side to the criminal justice system. Some cases the victim may wish to make a criminal claim with a false intention to file a criminal lawsuit against a colluded defendant. The result is that the criminal case is dismissed because of the false intention of the victim to pursue the case. This study, therefore, suggests that the Criminal Procedure Code should be amended as the rights of the victim to separately file a lawsuit in the criminal prosecution process should require prior permission from the prosecutor.

Keywords: Criminal, The land Prosecute

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อยลงได้ ผู้เขียนต้องขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ลาวัณย์ หอนพรัตน์ ที่ท่านได้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ให้ความอนุเคราะห์ แนะนำช่วยเหลือในการเรียบเรียงสาระนิพนธ์ของผู้ศึกษาให้สำเร็จไปได้ด้วยดี นอกจากนี้ผู้ศึกษายังขอกราบของพระคุณท่านอาจารย์สิริพันธ์ พลรบ ซึ่งยินดีรับเป็นกรรมการสอบ จนทำให้ผู้เขียนศึกษาจนสำเร็จได้

หากการศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เกิดประโยชน์ในด้านวิชาการอยู่บ้าง ผู้เขียนขอมอบคุณงามความดีให้แก่คุณบิดามารดา บุรพจารย์ ตลอดจนญาติพี่น้องรวมทั้งผู้มีพระคุณทุกท่านที่เป็นกำลังใจและเฝ้าคอยความสำเร็จในการศึกษาและชีวิตหน้าที่การงานมาตลอด

ชญัญจน์ ศิริรัตน์ประกาศ

ตุลาคม 2557

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา	8
3. ขอบเขตของการศึกษา.....	9
4. วิธีดำเนินการศึกษา.....	9
5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
บทที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับหลักการอนุญาตให้ผู้เสียหายเข้ามามีส่วนร่วม ในคดีอาญา และหลักกฎหมายต่างประเทศ.....	10
1. การใช้อำนาจตามกฎหมายเพื่อรักษาความสงบ	10
2. หลักการในการห้ามผู้เสียหายเข้ามาในคดีอาญา.....	12
3. แนวคิดข้อห้ามการดำเนินคดีซ้ำในเรื่องเดียวกัน (Ne Bis in Idem)	18
4. มาตรการทางกฎหมายในการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายตาม กฎหมายต่างประเทศ.....	19
4.1 สาธารณรัฐฝรั่งเศส.....	20
4.2 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี.....	23
4.3 ประเทศไทย.....	25
บทที่ 3 ประวัติและแนวคิดเกี่ยวกับผู้เสียหายในคดีอาญา.....	30
1. แนวคิดเกี่ยวกับผู้เสียหายในคดีอาญา	30
2. การมอบอำนาจเริ่มต้นคดีในคดีอาญา	34
2.1 คดีที่ราษฎรเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย	36
2.2 คดีที่ราษฎรและรัฐเป็นผู้เสียหายร่วมกัน	37
2.3 คดีที่รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย.....	41
3. ผู้เสียหายในคดีอาญา.....	42

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4. มาตรการทางกฎหมายในการให้อำนาจผู้เสียหายเริ่มต้นคดีอาญา ตามกฎหมายไทย.....	43
4.1 มาตรการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550	43
4.2 มาตรการเริ่มต้นคดีอาญาของผู้เสียหายตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา	45
4.2.1 สิทธิของผู้เสียหายในการเริ่มต้นฟ้องคดีอาญา.....	45
4.2.2 หลักเกณฑ์การฟ้องซ้ำตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	47
4.2.3 ศาลและคู่ความภายใต้กรอบของคำฟ้อง	48
4.3 สิทธิของพนักงานอัยการในการเข้าเป็นโจทก์ร่วมตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	51
บทที่ 4 วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการฟ้องคดีอาญาแผ่นดินของ ผู้เสียหาย.....	54
วิเคราะห์ปัญหาการจำกัดสิทธิของผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญา แผ่นดิน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28	54
บทที่ 5 บทสรุป และข้อเสนอแนะ	69
1. สรุปการวิจัย	69
2. ข้อเสนอแนะ.....	71
บรรณานุกรม	73
ประวัติผู้ศึกษา	77

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในคดีอาญาไม่ว่าจะเป็นคดีอาญาที่เป็นผิดความส่วนตัวหรือที่เป็นคดีอาญาแผ่นดิน ตามกฎหมายนั้น เอกชนที่ผู้เสียหายถือเป็นผู้มีอำนาจดำเนินการเริ่มต้นคดีอาญาแผ่นดินได้ โดยกฎหมายกำหนดมาตรการดังกล่าวไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28

ดังนั้น บุคคลผู้มีอำนาจในการเริ่มต้นคดีอาญาแผ่นดินจึงได้แก่ พนักงานอัยการและผู้เสียหาย¹ โดยอำนาจฟ้องคดีอาญาของพนักงานอัยการและผู้เสียหายต่างเป็นเอกเทศแยกต่างหาก จากกันอย่างชัดเจน โดยหลังจากฟ้องคดีแล้วผู้เสียหายมีอำนาจดำเนินคดีอาญาโดยลำพัง² ไม่ว่าจะเป็นความผิดอันยอมความได้ โดยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาใช้คำว่าความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดอันยอมความได้ โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งอำนาจหรือความรู้ในเชิงคดีของพนักงานอัยการแต่อย่างใด

ความแตกต่างระหว่างคดีอาญาที่เป็นความผิดต่อส่วนตัวกับคดีอาญาแผ่นดินนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับผู้ที่ได้รับความเสียหายซึ่งเป็นเอกชนแต่ประการใด เพราะคดีอาญาทั้งสองประเภทถือได้ว่ารัฐเป็นผู้ได้รับความเสียหายจากการก่ออาชญากรรมทั้งสองประเภททั้งสิ้น โดยในกรณีดังกล่าวรัฐจะถือว่าเอกชนในฐานะผู้เสียหายอาจได้รับความเสียหายด้วยในบางกรณีเท่านั้น³ จากแนวคิดดังกล่าวจึงทำให้เกิดการตรามาตรการในการบริหารเชิงกระบวนการยุติธรรม โดยได้บัญญัติให้ผู้เสียหายมีอำนาจในการดำเนินคดีอาญาเริ่มตั้งแต่การมีอำนาจฟ้องคดีและดำเนินคดีอาญาด้วย

¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 บุคคลเหล่านี้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาล

(1) พนักงานอัยการ

(2) ผู้เสียหาย.

²เกียรติขจร วัฒนสวัสดิ์, คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วย-การดำเนินคดีในชั้นก่อนการพิจารณา, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์-จรัสการพิมพ์, 2549), หน้า 48.

³อุเทน หัตตะโสภณ, “ปัญหาผู้เสียหายโดยนิตินัย,” (สารนิพนธ์นิติศาสตร-มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547), หน้า 22.

ตนเอง โดยผู้เสียหายมีฐานะเป็นโจทก์ในคดีอาญาและมีอำนาจในเชิงคดีได้เทียบเท่ากับพนักงานอัยการ

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า การดำเนินการเริ่มต้นคดีอาญาของผู้เสียหายที่เป็นโจทก์สามารถพิจารณาได้ทั้งในด้านบวกและในด้านลบต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา⁴ เพราะเมื่อพิจารณาถึงความสามารถในการดำเนินคดีของผู้เสียหายซึ่งเป็นเอกชนแล้ว ทำให้พอที่จะอนุมานได้ว่าในบางกรณีที่ผู้เสียหายอาจมีความประสงค์ตั้งใจทำให้คดีอาญาเสียหายโดยเฉพาะในคดีอาญาต่อแผ่นดิน เช่น ในกรณีที่เมื่อผู้เสียหายตกลงยอมความกับผู้ต้องหาหรือผู้กระทำความผิด การยอมความไม่ทำให้สิทธินำคดีอาญาระงับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (2)⁵ แต่อย่างไรก็ตาม แต่เมื่อผู้เสียหายกับผู้กระทำผิดมีความประสงค์ที่จะระงับสิทธิของพนักงานอัยการเพื่อไม่ให้พนักงานอัยการสามารถดำเนินคดีอาญาได้ต่อไป จึงต้องมีการแก้งัดดำเนินคดีแบบสมยอมเพื่อ “นื้อลดกระบวนการยุติธรรม” โดยอาจฟ้องผู้กระทำผิดหรือดำเนินคดีอย่างไม่จริงจังเต็มความสามารถของคนที่ จะดำเนินการได้

อีกทั้งในผลแห่งการปฏิบัติดังกล่าวหากศาลยกฟ้องผู้เสียหายที่เป็นโจทก์ พนักงานอัยการก็จะไม่สามารถดำเนินคดีอาญาแผ่นดินดังกล่าวได้อีก เนื่องจากสิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4)⁶ ตัวอย่างดังกล่าวเกิดขึ้นจริงในประเทศไทย ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำพิพากษาฎีกาที่ 6446/2547 วินิจฉัยว่า “ข้อเท็จจริงได้ความจากสำเนาคดีอาญาหมายเลขแดงที่ 3239/2543 ของศาลชั้นต้นและในคดีนี้ว่า เหตุคดีนี้เกิดเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2541 เวลากลางคืนก่อนเที่ยง นางเพชร ชัยพัฒนา ผู้เสียหาย ซึ่งเป็นมารดาของ นายไกรวัช พุฒิชชาติ ผู้ตาย ได้ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ ให้ดำเนินคดีแก่จำเลย ภายหลังเกิดเหตุจำเลยได้หลบหนีการจับกุมพนักงานสอบสวนได้ออกหมายจับไว้ ต่อมาเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2543 นางเพชรผู้เสียหายได้ฟ้องจำเลยในข้อหาฆ่าผู้อื่นต่อศาลชั้นต้นด้วยตัวเองโดยมิได้ประสานงานให้พนักงานอัยการโจทก์ทราบ ในการ

⁴เรื่องเดียวกัน, หน้า 12.

⁵ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 สิทธินำคดีอาญามาฟ้องยอมระงับไปตั้งต่อไปนี้

(2) ในคดีความผิดต่อส่วนตัว เมื่อได้ถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้องหรือยอมความกันโดยถูกต้องตามกฎหมาย

⁶ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 สิทธินำคดีอาญามาฟ้องยอมระงับไปตั้งต่อไปนี้

(4) เมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้อง.

ดำเนินคดี นางเพชรซึ่งเป็นโจทก์ได้นำพยานเข้าสืบในชั้นไต่สวนมูลฟ้องเพียง 2 ปาก คือ นางเพชรเองซึ่งมิได้รู้เห็นในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และนายศรีเมือง สุจินพรหม ผู้ซึ่งอ้างว่ารู้เห็นเหตุการณ์คดีนี้โดยเห็นคนร้ายเป็นชายทางด้านหลังและด้านข้างใช้อาวุธปืนยิงนายไกรธวัชผู้ตายและยืนยันด้วยว่ามีไซ้จำเลยนี้ในที่สุดศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษาให้ยกฟ้องเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2543 ต่อมาเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2543 พันกำหนดระยะเวลายื่นอุทธรณ์แล้ว โดยนางเพชรก็ได้ยื่นอุทธรณ์ จำเลยได้เข้ามาขอตัวต่อพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองศรีสะเกษและให้การปฏิเสธ นอกจากนี้จำเลยยังยื่นคำร้องต่อโจทก์เพื่อขอความเป็นธรรมว่า ผู้เสียหายได้ฟ้องจำเลยในข้อหาฆ่าผู้อื่นโดยเจตนามาแล้ว ชั้นที่ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้อง คดีถึงที่สุดอันทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์ระงับไปแล้วตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4) คดีจึงมีปัญหาที่จะต้องวินิจฉัยตามฎีกาของจำเลยว่าสิทธินำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์ระงับไปแล้วหรือไม่ เห็นว่า หลักการของประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4) ที่บัญญัติให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปเมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้อง อันเป็นหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำสองแก่จำเลยนั้น จะต้องปรากฏว่าคดีก่อนเป็นกรณีที่จำเลยถูกฟ้องดำเนินคดีอย่างแท้จริง หากปรากฏว่าคดีก่อนเป็นการฟ้องร้องดำเนินคดีอย่างสมยอมกัน แม้ว่าจะเป็นการกระทำกรรมเดียวกันก็ถือไม่ได้ว่าการกระทำกรรมนั้นจำเลยเคยถูกฟ้องและศาลได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดอันจะมีผลทำให้สิทธินำคดีมาฟ้องในความผิดกรรมนั้นระงับไปไม่ คดีนี้ข้อเท็จจริงได้ความว่าคดีก่อนคือคดีอาญาหมายเลขแดงที่ 3239/2543 ของศาลชั้นต้น ซึ่งนางเพชรเป็นโจทก์ฟ้องจำเลยในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นกรรมเดียวกันกับคดีนี้มีพฤติการณ์บ่งชี้ว่านางเพชรโจทก์ในคดีนั้นจะดำเนินคดีโดยสมยอมโดยไม่สุจริต เนื่องจากขณะเกิดเหตุมีผู้พบเห็นจำเลยเป็นคนร้ายที่ใช้อาวุธปืนยิงผู้ตายจนได้มีการระบุชื่อจำเลยเป็นผู้ทำให้ตายไว้ในรายงานการชันสูตรพลิกศพท้ายฟ้อง หลังเกิดเหตุนางเพชรผู้เสียหายซึ่งเป็นมารดาของผู้ตายได้แจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน และได้มีการออกหมายจับจำเลยไว้แต่จำเลยหลบหนีการจับกุม คดีอยู่ระหว่างการดำเนินการของเจ้าพนักงานตำรวจ นางเพชรผู้เสียหายได้ฟ้องจำเลยในข้อหาฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาตามคดีอาญาหมายเลขแดงที่ 3239/2543 ของศาลชั้นต้น และยังปรากฏด้วยว่าในการดำเนินคดีดังกล่าวทนายโจทก์เพียงแต่นำนางเพชรมารดาผู้เสียหายซึ่งไม่เห็นเหตุการณ์ในขณะเกิดเหตุและนายศรีเมือง สุจินพรหม ผู้ซึ่งอ้างว่าเห็นเหตุการณ์แต่กลับเบิกความเป็นปฏิปักษ์ต่อคดีเข้าเบิกความต่อศาลในชั้นไต่สวนมูลฟ้องอันเป็นเหตุให้ศาลพิพากษายกฟ้องคดีนั้นเพราะเห็นว่าคดีไม่มีมูล และนางเพชรโจทก์คดีนั้นก็มิยื่นอุทธรณ์เช่นนี้ ย่อมแสดงให้เห็นว่าคดีก่อนนางเพชรผู้เสียหายซึ่งเป็นโจทก์ในคดีนั้นได้ฟ้องร้องดำเนินคดีแก่จำเลยในลักษณะสมยอมกัน เป็นการดำเนินคดีโดยไม่สุจริตเพื่อหวังผลเพียงต้องการตัดสิทธิพนักงานอัยการ โจทก์คดีนี้มีให้มีสิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีแก่

จำเลยซ้ำสองได้อีกเท่านั้น ย่อมถือไม่ได้ว่าคดีก่อนได้มีการฟ้องร้องดำเนินคดีแก่จำเลยอย่างแท้จริง สิทธินำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์ในคดีนี้หาได้ระงับไปไม่ ดังนั้น พนักงานอัยการโจทก์จึงมีสิทธิฟ้องจำเลยเป็นคดีนี้ได้ ที่ศาลอุทธรณ์ภาค 3 พิพากษามานั้นศาลฎีกาเห็นฟ้องด้วย ฎีกาของจำเลยฟังไม่ขึ้น” พิพากษาขึ้น โดยผลของคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวนี้ ได้กล่าวถึงการถือผลกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย อีกทั้งคำพิพากษาดังกล่าวก็ไม่ถือเป็นกฎหมายที่ประชาชนจะต้องทราบและนำไปปฏิบัติกันในสังคม จากสภาพปัญหาช่องโหว่ทางกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เปิดช่องให้เกิดการสมยอมระหว่างผู้เสียหายกับผู้กระทำความผิด จึงควรมีการศึกษาเพื่อนำไปพัฒนามาตรการทางกฎหมายดังกล่าวให้มีความรัดกุมมากยิ่งขึ้น

ในความผิดอาญาแผ่นดิน การเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายฟ้องและดำเนินคดีอาญาได้รับการพิสูจน์ว่ามีประโยชน์มากมายต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะเป็นวิถีทางหนึ่งแห่งการป้องกันการปฏิเสธความยุติธรรม อันเกิดจากการปฏิบัติงานอย่างล่าช้าหรือไม่ปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม อีกทั้งเป็นวิถีทางเดียวที่จะต่อสู้กันโดยชอบด้วยกฎหมายในชั้นศาล มิเช่นนั้นแล้วผู้เสียหายอาจแก้แค้นด้วยวิธีการอื่นนอกเขตอำนาจของศาล ซึ่งถือเป็นสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติในสังคมแห่งหลักนิติธรรม

แต่ในกรณีที่พนักงานอัยการไม่อาจร่วมเป็นโจทก์อยู่ในการพิจารณาคดีได้ตั้งแต่แรกเริ่ม ความเสียหายที่เกิดจากการที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ก่อให้เกิดขึ้นระหว่างการพิจารณาอาจเป็นผลให้ศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง โดยผลแห่งการยกฟ้องจะยังผลให้พนักงานอัยการไม่อาจฟ้องผู้กระทำความผิดคนเดียวกันเป็นจำเลยได้ เพราะสิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับตามมาตรา 39 (4) โดยความเสียหายที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์เกิดขึ้นในคดีอาญาแผ่นดิน อาจเกิดจากการตั้งใจหรือกระทำไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของผู้เสียหาย กล่าวคือผู้เสียหายไม่ตั้งใจทำให้คดีอาญาแผ่นดินของรัฐต้องเสียหาย กรณีที่ผู้เสียหายตั้งใจจะดำเนินคดีอย่างสุจริตโดยประสงค์จะให้จำเลยถูกลงโทษ แต่ผู้เสียหายมีข้อบกพร่องบางอย่างที่ทำให้คดีอาญาของรัฐเสียหาย เช่น ไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอ หรือผู้รับมรดกความที่คดีโดยไม่ดำเนินคดีต่อไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 29 หรือผู้เสียหายไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะดำเนินคดีอาญาได้

กรณีที่สอง เป็นกรณีที่ผู้เสียหายตั้งใจทำให้คดีอาญาเสียหาย เช่น ผู้เสียหายได้สมยอมกับผู้กระทำความผิดแล้ว แต่การประนีประนอมดังกล่าวไม่ทำให้คดีอาญาแผ่นดินระงับ ผู้เสียหายจึงยื่นฟ้องคดีอาญาก่อนพนักงานอัยการ โดยการยื่นฟ้องและทำคำฟ้องให้บกพร่อง ซึ่งแม้ศาลฎีกาจะพิพากษาวางบรรทัดฐานตามแนวคำพิพากษาว่าการดำเนินคดีโดยสมยอม ไม่ทำให้คดีอาญาระงับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4) ดังที่กล่าวมาแล้วก็ตาม แต่ตาม

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ยังเปิดช่องให้ผู้เสียหายและจำเลยสมยอมกันทำหาคดีอาญาของรัฐเสียหายได้ ด้วยเหตุผลหลายประการคือ

การที่ศาลจะทราบว่าคดีก่อนผู้เสียหายสมยอมกับจำเลยหรือไม่ เป็นข้อเท็จจริงที่ศาลชั้นต้นแต่ละศาลจะต้องพิสูจน์โดยผ่านทาง การเสนอคดีของพนักงานอัยการ และการยกข้อต่อสู้ของจำเลยซึ่งบางคดีพนักงานอัยการอาจไม่ตั้งใจฟ้องคดีอาญาที่ศาลยกฟ้องผู้เสียหายไปแล้ว

อีกทั้งแม้พนักงานอัยการตั้งใจฟ้องคดี แต่การใช้ดุลพินิจของศาลชั้นต้นที่จะใช้ดุลพินิจว่า การฟ้องคดีอาญาโดยผู้เสียหายเป็นการสมยอมหรือไม่ อาจไม่แน่นอนและแปรผันไปตามดุลพินิจ หากมีข้อเท็จจริงที่ว่าผู้เสียหายฟ้องคดีไว้โดยสมยอมกับจำเลยเหมือนๆ กัน อาจมีกรณีที่ศาลหนึ่งอาจไม่ยกฟ้องพนักงานอัยการ โดยเห็นว่า คดีก่อนเป็นเรื่องสมยอมกันระหว่างผู้เสียหายกับจำเลย แต่ศาลอื่นอาจดำเนินการยกฟ้องของพนักงานอัยการ โดยเห็นว่า การดำเนินคดีก่อนของผู้เสียหายเป็นการดำเนินคดีที่แท้จริงแล้ว จึงอาจยังผลให้การใช้ดุลพินิจของศาลขาดบรรทัดฐานที่จะเป็นไปในแนวทางเดียวกัน จึงอาจเกิดปัญหาการลักลั่นของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้

ตามที่ได้กล่าวมา เมื่อคำพิพากษาฎีกาไม่ใช่กฎหมายจึงไม่อาจคาดหมายให้ผู้ปฏิบัติทุกคนพึงรู้ ในขณะที่ถ้ากฎหมายใดเป็นกฎหมายทุกคนจะต้องถูกสันนิษฐานว่าต้องรู้ ดังจะเห็นได้จากศาลฎีกาได้วางแนวทางไว้แล้วตั้งแต่ปี พุทธศักราช 2538 โดย คำพิพากษาฎีกาที่ 9334/3538 วินิจฉัยว่า ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยตามฎีกาของโจทก์คงมีเพียงว่า สิทธินำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์ในข้อหาว่า จำเลยขับรถจักรยานยนต์โดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้เสียหายได้รับอันตรายสาหัสตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 300 ระวังไปแล้วหรือไม่ เห็นว่าหลักการของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4) ที่บัญญัติให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระวังไปเมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้องอันเป็นหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำสองแก่จำเลยนั้นจะต้องปรากฏว่าคดีก่อนเป็นกรณีที่จำเลยถูกฟ้องร้องดำเนินคดีอย่างแท้จริง หากปรากฏว่าคดีก่อนเป็นการฟ้องร้องดำเนินคดีอย่างสมยอมกันแม้ว่าเป็นการกระทำความผิดเดียวกัน ก็ถือไม่ได้ว่าการกระทำความผิดนั้นจำเลยเคยถูกฟ้องและศาลได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดอันจะมีผลทำให้สิทธินำคดีมาฟ้องในความผิดกรรมนั้นระงับไปไม่ คดีนี้โจทก์ได้อุทธรณ์ว่า คดีก่อนคือคดีอาญาหมายเลขแดงที่ 548/2537 ของศาลชั้นต้นซึ่งเด็กหญิง เสาวนีย์ ศรีแปงวงศ์ เป็นโจทก์ฟ้องจำเลยในความผิดกรรมเดียวกันกับคดีนี้ มีพฤติการณ์ว่าโจทก์ในคดีนั้นจะดำเนินคดีโดยสมยอมโดยไม่สุจริต เพราะขณะเกิดเหตุที่จำเลยขับรถจักรยานยนต์ชนเด็กชาย วิชวรรษ ผู้เสียหายคดีนี้ เด็กหญิงเสาวนีย์ โจทก์คดีก่อนนั้นเป็นคนนั่งซ้อนท้ายมาที่รถจักรยานยนต์ของจำเลยเมื่อเกิดเหตุแล้วทนายโจทก์คดีนั้นก็ได้รับยื่นฟ้องจำเลย อีกทั้งเด็กหญิง เสาวนีย์ โจทก์คดีนั้นและจำเลยต่างก็เป็นลูกจ้างของทนายจำเลยคดี

นี้ด้วยกัน นอกจากนี้ยังปรากฏด้วยว่านายโจทก์คดีก่อนนั้นก็เป็นบุตรของนายจำเลยคดีนี้และอาศัยอยู่ด้วยกันด้วย และในการดำเนินคดีก่อนนายโจทก์เพียงแต่นางสมบัติ ศรีแปงวงศ์ มารดาของเด็กหญิง เสาวนีย์ ซึ่งไม่รู้เห็นเหตุการณ์ในขณะที่เกิดเหตุมาเบิกความต่อศาลในชั้นได้สวนมูลฟ้องเพียงปากเดียว เป็นเหตุให้ศาลพิพากษายกฟ้องคดีนั้นเพราะเห็นว่าคดีไม่มีมูลข้ออ้างตามอุทธรณ์ของโจทก์เช่นนี้ หากฟังได้ว่าเป็นความจริง ย่อมแสดงให้เห็นว่าคดีก่อนโจทก์ในคดีนั้นได้ฟ้องร้องคดีแก่จำเลยในลักษณะสมยอมกันเป็นการดำเนินคดีโดยไม่สุจริตเพื่อหวังผลเพียงต้องการตัดสิทธิผู้เสียหายและพนักงานอัยการ โจทก์คดีนี้มีสิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีแก่จำเลยซ้ำสองได้อีกเท่านั้น ย่อมถือไม่ได้ว่าคดีก่อนได้มีการฟ้องร้องดำเนินคดีแก่จำเลยอย่างแท้จริง สิทธินำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์ในคดีนี้หาได้ระงับไปไม่ ดังนั้นการที่ศาลอุทธรณ์ภาค 2 เพียงแต่ฟังข้อเท็จจริงว่าความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 300 กรรรมเดียวกันนี้ จำเลยเคยถูกโจทก์คดีก่อนฟ้องร้องและดำเนินคดีมาแล้วก็ด่วนวินิจฉัยว่า สิทธินำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์คดีนี้สำหรับการกระทำความผิดดังกล่าวนั้นระงับไปเพราะมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้วโดยไม่สั่งให้ศาลชั้นต้นไต่สวนให้ได้ความจริงเสียก่อนว่าคดีก่อนนั้นเป็นการดำเนินคดีในลักษณะสมยอมกันจริงดังที่โจทก์กล่าวอ้างในอุทธรณ์หรือไม่ ย่อมเป็นการไม่ชอบด้วยกระบวนการพิจารณา สมควรยื่นสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์ภาค 2 พิจารณาพิพากษาในข้อหาความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 300 ใหม่ อนึ่งที่ศาลอุทธรณ์ภาค 2 วินิจฉัยว่าสิทธินำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์ในความผิดฐานหลบหนีไม่หยุดช่วยเหลือตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 38, 160 วรรคสอง ยังไม่ระงับ แต่พิพากษาแก่เป็นว่าให้ศาลชั้นต้นพิจารณาพิพากษาความผิดฐานนี้ใหม่โดยมิได้พิพากษายกคำพิพากษาศาลชั้นต้นในส่วนนี้ย่อมเป็นการไม่ชอบด้วยเช่นกัน พิพากษายกคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 2 ให้ศาลอุทธรณ์ภาค 2 ดำเนินกระบวนการพิจารณาและพิพากษาใหม่ตามรูปคดี ตามคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวตัดสินว่าศาลชั้นต้นสามารถอนุญาตให้พนักงานอัยการฟ้องคดีอาญาแผ่นดินได้อีก

แม้ผู้เสียหายเคยฟ้องคดีอาญาแผ่นดินโดยสมยอมกับจำเลยแล้วศาลยกฟ้อง แต่ศาลชั้นต้นก็อาจกลับยังคงพิพากษายกฟ้องของพนักงานอัยการได้ โดยให้เหตุผลว่าคดีอาญาระงับลงแล้ว ทั้งที่มีแนวทางคำพิพากษาฎีกาที่ 9334/2538 วางหลักไว้ล่วงหน้าก่อนที่ศาลชั้นต้นจะดำเนินการทำคำพิพากษา

ซึ่งผลที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติก็คือว่า ผู้เสียหายกับผู้กระทำความผิดสมประโยชน์กัน แต่ผลร้ายก็จะตกอยู่แก่รัฐที่ได้รับความเสียหายจากการดำเนินคดีโดยสมยอมระหว่างผู้เสียหายกับจำเลย กล่าวคือ อาจมองได้ว่าวิธีการดังกล่าวเป็นการฉ้อฉลกระบวนการยุติธรรมนั่นเอง เพราะทำ

ให้พนักงานอัยการไม่สามารถดำเนินคดีอย่างแท้จริงกับจำเลยได้อีก เนื่องจากติดขัดหลักการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4) ในเรื่องสิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับ ดังนั้น จากสภาพปัญหาดังที่ได้กล่าวมานี้ ผู้ศึกษาจึงมุ่งที่จะศึกษาในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1) ปัญหาที่เกิดจากการที่พนักงานอัยการไม่ทราบการดำเนินคดีของผู้เสียหาย เพราะในทางปฏิบัติยังไม่มีมาตรการทางกฎหมาย ข้อบังคับ ข้อตกลงที่จะคอยประสานระหว่างองค์กรตุลาการและองค์กรอัยการ ในการแจ้งให้พนักงานอัยการทราบว่าได้มีคดีที่ผู้เสียหายดำเนินการฟ้องคดีอาญาแผ่นดินต่อศาลเสียเอง ปัญหาดังกล่าวจึงส่งผลให้พนักงานอัยการไม่ทราบถึงผลการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหายที่ได้ดำเนินการในชั้นศาล และยังคงเกิดปัญหาคู่ขนานตามมาคือพนักงานอัยการไม่สามารถเข้ามาปรึกษาผลประโยชน์ของรัฐในเชิงคดีได้ทันทั่วถึง จนเกิดเป็นปัญหาที่พนักงานอัยการไม่สามารถดำเนินการตามอำนาจเพื่อทำให้เกิดประสิทธิภาพได้จริงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย

2) ปัญหาการขอเข้าเป็นโจทก์ของพนักงานอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 31 ตามนัยของเนื้อความตามมาตราดังกล่าว ทำให้พออนุมานได้ว่า พนักงานอัยการมีสิทธิตามกฎหมายที่จะเข้าไปเป็นโจทก์ร่วมกับผู้เสียหายในคดีอาญาแผ่นดินได้ แต่ในทางปฏิบัติพนักงานอัยการจะยังไม่ได้รับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวนหรือรับมาแล้วยังอยู่ในขั้นพิจารณาสั่งคดี มาตรา 120 ก็ได้บัญญัติห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญาใดต่อศาล ถ้ามิได้มีการผ่านขั้นตอนของการสอบสวนมาเสียก่อน

แต่การที่พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วม มิถือว่าเป็นการเริ่มต้นคดีใหม่จึงไม่ตกอยู่ภายใต้มาตรา 120 ดังกล่าว แต่ถึงอย่างไรการที่พนักงานสอบสวนยังดำเนินการสอบสวนไม่เสร็จหรือยังมิได้เริ่มกระบวนการสอบสวน จึงอาจยังผลให้แม้พนักงานอัยการจะทราบว่าผู้เสียหายเริ่มต้นฟ้องในคดีอาญาแผ่นดิน ภายใต้อำนาจระยะเวลาที่จำกัด พนักงานอัยการก็ไม่สามารถดำเนินการอะไรได้ทัน เพราะพนักงานสอบสวนอาจต้องเริ่มการสอบสวนใหม่ และการสอบสวนที่กระทำไปเพื่อเก็บและรวบรวมพยานหลักฐานอาจต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนานพอสมควร จึงอาจไม่ทันระยะเวลาที่ศาลนัดผู้เสียหายมาดำเนินการเพื่อไต่สวนมูลฟ้องได้

3) ปัญหาที่เกิดจากการตัดอำนาจฟ้องผู้เสียหาย เมื่อแนวทางในการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ตั้งแต่เริ่มต้นใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2478 ที่ได้ให้อำนาจในการดำเนินคดีอาญาแก่ทั้งผู้เสียหายและพนักงานอัยการ แนวทางปฏิบัติของประเทศไทยจึงเป็นแนวทางคู่ขนานระหว่างองค์กรอัยการและผู้เสียหาย การตัดอำนาจของผู้เสียหายไปโดยสิ้นเชิงจึงอาจส่งผลกระทบในทางปฏิบัติในวงกว้าง

เพราะแม้พนักงานอัยการจะเป็นองค์กรของรัฐที่มีหน้าที่ในการควบคุมความเสียหายในทางกฎหมายให้แก่สังคม

แต่ในทางปฏิบัติที่แท้จริงนั้นอาจเกิดการมองต่างมุมระหว่างอัยการและผู้เสียหายได้อีกทั้งพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนเก็บรวบรวมเข้าสู่สำนวนการสอบสวน ก็อาจมีไม่เพียงพอที่จะให้พนักงานอัยการใช้ดุลพินิจในการสั่งคดีเพื่อฟ้องผู้ต้องหา⁷ ดังตัวอย่างในหลายๆคดีที่ พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนก็ได้ฝากกระแสสังคมโดยการสั่งคดีไม่ฟ้องผู้ต้องหา เพราะพยานหลักฐานในสำนวนมีไม่เพียงพอที่จะใช้ดุลพินิจในการสั่งฟ้องผู้ต้องหาได้ แต่เมื่อผู้เสียหายได้ดำเนินการฟ้องคดีอาญาในความผิดฐานต่างๆ ต่อศาล จนทำให้ในหลายๆ คดีเกิดผลลัพธ์ในเชิงบวก กล่าวคือมีการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายและยังถือเป็นเส้นทางคู่ขนานระหว่างพนักงานอัยการและผู้เสียหายที่เป็นเอกชน โดยในคดีหลายๆ คดีทำให้เห็นถึงข้อดีของการให้อำนาจผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญาแผ่นดิน

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 2.1 เพื่อศึกษาถึงแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหาย
- 2.2 เพื่อศึกษาถึงบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหาย
- 2.3 เพื่อศึกษากฎหมายอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีต่อการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหาย
- 2.4 เพื่อศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหาย
- 2.5 เพื่อศึกษาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหาย

⁷ณรงค์ ใจหาญ, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2541), หน้า 322-323.

3. ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาค้างนี้จะศึกษาในปัญหาของการอนุญาตให้ผู้เสียหายเข้ามามีส่วนร่วมในคดีอาญาแผ่นดิน บทบาทของผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินของต่างประเทศ ซึ่งจะศึกษาตัวอย่างของสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศอังกฤษ บทบาทการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหายในประเทศไทย ปัญหาที่เกิดจากการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายในคดีอาญาแผ่นดิน แนวทางป้องกันปัญหาที่เกิดจากการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหาย ทางเลือกและผลกระทบในการป้องกันปัญหาที่เกิดจากการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหาย ทางเลือกที่เหมาะสมในการป้องกันปัญหาที่เกิดจากการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหาย เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบและนำไปสู่ประเด็นการปรับปรุงบทบาทและหน้าที่ของผู้เสียหาย พนักงานอัยการ และศาล ในฐานะที่เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงในกระบวนการยุติธรรม

4. วิธีดำเนินการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากเอกสารทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง ทั้งของประเทศไทย และต่างประเทศ จากหนังสือวารสาร ตำรับกฎหมาย บทความ ตลอดจนคำพิพากษาศาลฎีกา

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 5.1 ทำให้ทราบถึงแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหาย
- 5.2 ทำให้ทราบถึงบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหาย
- 5.3 ทำให้ทราบถึงกฎหมายอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีต่อการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหาย
- 5.4 ทำให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหาย
- 5.5 ทำให้ทราบถึงแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหาย

บทที่ 2

แนวคิดเกี่ยวกับหลักการอนุญาตให้ผู้เสียหายเข้ามามีส่วนร่วม ในคดีอาญา และหลักกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

หลักการและแนวคิดทฤษฎีที่ให้อำนาจผู้เสียหายเข้ามาดำเนินการแทนรัฐในการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาได้มีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง โดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้เป็นการยอมรับในอำนาจของปัจเจกและเพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจภาครัฐ แต่ถึงอย่างไรมาตรการทางกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีประสิทธิภาพจากอดีต เมื่อกาลเวลาผ่านไปย่อมเกิดสภาพปัญหาขึ้นได้ ผู้ศึกษาจึงเห็นควรดำเนินการศึกษาถึงแนวคิดเกี่ยวกับการอนุญาตให้ผู้เสียหายเข้ามามีส่วนร่วมในคดีอาญา

1. การใช้อำนาจตามกฎหมายเพื่อรักษาความสงบ

แนวทางแห่งรัฐที่จะมอบอำนาจในการใช้อำนาจตามมาตรการทางกฎหมายมีอยู่หลากหลายทฤษฎี อีกทั้งมีทฤษฎีอีกมากที่คอยควบคุมและเป็นกลไกในการคุ้มครองความสงบสุขของสังคมให้เกิดความปกติสุขในชุมชน โดยผู้ทำการศึกษาเห็นสมควรนำซึ่งทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาศึกษาดังต่อไปนี้

1.1 ทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม

กระบวนการยุติธรรมมีหน้าที่หลักในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสงบสุขของสังคม การที่เกิดอาชญากรรมขึ้นในสังคมต่างๆ ย่อมกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยและเสรีภาพของประชาชนผู้สุจริต ดังนั้นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องจึงต้องมีมาตรการทางกฎหมายเพื่อมาดำเนินการเพื่อปราบปรามการกระทำความผิดดังกล่าว

กระบวนการยุติธรรมที่ดีจะต้องยังผลให้วัตถุประสงค์ของกระบวนการควบคุมอาชญากรรมของรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การสืบสวน การดำเนินคดีอาญา การพิสูจน์ความผิดต่อศาลจะต้องมีกระบวนการที่ดีที่สามารถนำมาใช้ได้อย่างปราศจากข้อครหา

จากที่กล่าวมาพอสังเขปจึงเห็นได้ว่าทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมดังกล่าวมุ่งเน้นไปที่การควบคุมอาชญากรรมเป็นสำคัญ โดยเน้นหนักและเข้มงวดกับการควบคุมปราบปรามอาชญากรรมอย่างเต็มที่ ส่วนเรื่องการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพจึงเป็นเรื่องที่รองลงมา แต่ก็ใช่ว่า

จะปล่อยปะละเลยจนทำให้สิทธิและเสรีภาพถูกรบกวนงำโดยอำนาจรัฐ ดังนั้นการดำเนินการของ
ขั้นตอนตามกฎหมายจึงต้องมีความรวดเร็ว เฉียบขาด ลับปล้นไม่มีการหยุดชะงัก

ดังนั้นการมอบอำนาจไปสู่ประชาชนจึงมีความเข้มงวดและมีการควบคุมอย่าง
ใกล้ชิด ประชาชนพลเมืองจะไม่สามารถใช้สิทธิเสรีภาพของตนได้อย่างเต็มที่ กระบวนการที่
เข้มงวดอาจส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิผลที่ดี แต่เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิเสธความ
ช่วยเหลือแก่พลเมือง ก็อาจจะทำให้เสรีภาพและสิทธิของพลเมืองอาจถูกริดรอนลงไปได้

ข้อดีของทฤษฎีดังกล่าว คือการมีกระบวนการยุติธรรมที่เข้มแข็ง และสามารถ
กวาดล้างบุคคลที่เป็นอาชญากรรมได้โดยง่าย ทำให้สังคมปราศจากอาชญากรรมได้โดยง่าย อีกทั้งทำ
ให้สังคมมีเอกภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสียของทฤษฎีนี้ คือ เมื่อเจ้าพนักงานของรัฐดำเนินการโดยปราศจากความ
สุจริต หรือกระทำการโดยขาดความโปร่งใส อาจทำให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องไม่อาจเรียกร้องสิทธิ
เสรีภาพของตนเองได้

1.2 ทฤษฎีกระบวนการยุติธรรม

ทฤษฎีกระบวนการยุติธรรมนี้ถือเป็นทฤษฎีที่มุ่งเน้นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
ของประชาชนมากกว่าการพยายามการป้องกันอาชญากรรม โดยมีจุดมุ่งประสงค์หลักในการ
คุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล ว่าบุคคลที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทุกคนจะต้องผ่านการตัดสิน
โดยองค์กรศาล โดยมีประเด็นหลักของทฤษฎีคือ ต้องดำเนินไปตามวิธีการที่ทำให้เชื่อได้ว่าความ
เป็นธรรมได้เกิดขึ้นแล้ว ผู้ที่ถูกสงสัยว่ากระทำความผิดจึงยังเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่จนกว่าจะได้พิสูจน์ว่า
เขาได้กระทำความผิดจริง

ทฤษฎีดังกล่าวจึงยึดถือการใช้อำนาจเพื่อให้ได้มาซึ่งความยุติธรรมไปพร้อม
วัตถุประสงค์ในเรื่องของการควบคุมอาชญากรรม ซึ่งถือเป็นภารกิจของศาลที่จะคอยทบทวนถึง
วิธีการของเจ้าของคดีว่าได้ใช้อำนาจตามกฎหมายได้อย่างถูกต้องตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย
หรือไม่

ข้อดีของทฤษฎีดังกล่าวคือ ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องสามารถใช้สิทธิ
ทางกระบวนการยุติธรรมได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ทำให้ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องได้มี
ทางเลือกที่จะดำเนินการต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยได้อีกทางหนึ่ง ทำให้สังคมมีแรงผลักดันที่เกิดจาก
เจตจำนงของปัจเจกชน โดยแท้จริง

ข้อเสียของทฤษฎีดังกล่าวคือ ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องจะดำเนินการใช้สิทธิ
ทางกฎหมายอย่างฟุ่มเฟือย ทำให้เกิดเป็นคดีความขึ้นอย่างไม่มีความจำเป็น อีกทั้งอาจเป็นการเพิ่ม
จำนวนงานในกระบวนการยุติธรรมโดยใช้เหตุ

1.3 มาตรฐานสากลของหลักประกันสิทธิมนุษยชนทางอาญา

มาตรฐานสากลในการคุ้มครองการใช้อำนาจตามกฎหมายของผู้เสียหายได้ถูกกล่าวไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่ง (พลเมือง) และทางการเมือง

โดยปฏิญญาสากลฉบับนี้เป็นการให้สัตยาบันว่าสิทธินี้มีอยู่จริง ดังที่ได้กล่าวไว้ในปฏิญญาสากลว่า

“การแสวงหาความยุติธรรม ความเป็นอิสระและการคุ้มครองสิทธิของมนุษย์นั้นมีมาอยู่ทุกยุคทุกสมัย ดังนั้น สิทธิตามธรรมชาติหรือสิทธิมนุษยชนอันเป็นสิทธิพื้นฐานที่เกิดจากธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งกฎหมายไม่อาจทำลายได้”

อาทิเช่น ที่ได้บัญญัติไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ได้คุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายไว้ดังนี้

มาตรา 3 ทุกคนมีสิทธิในการดำรงชีวิต เสรีภาพ และความมั่นคงแห่งตัวตน

มาตรา 7 ทุกคนเสมอกันตามกฎหมายและมีเสรีภาพที่จะได้รับการคุ้มครองเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองเท่าเทียมกันจากการเลือกปฏิบัติใดๆ อันเป็นการล่วงละเมิดปฏิญญาสากล

จากมาตราดังกล่าว ทำให้ทราบถึงเจตนารมณ์ของปฏิญญาสากลที่ต้องการให้ ความคุ้มครองต่อสิทธิและเสรีภาพของพลเมืองที่ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม

ข้อดีของปฏิญญาสากลมีความสอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิในการใช้อำนาจตามกฎหมายกับทฤษฎีกระบวนการยุติธรรม จึงถือเป็นการเปิดกว้างให้บุคคลผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามาในกระบวนการได้โดยง่าย

แต่ข้อเสียก็อาจมีเช่นเดียวกับทฤษฎีกระบวนการยุติธรรมคือ การใช้สิทธิอย่างฟุ่มเฟือยทำให้เกิดการฟ้องร้องกันโดยเปล่าประโยชน์

2. หลักการในการห้ามผู้เสียหายเข้ามาในคดีอาญา

ประเทศไทยก็ใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลัก⁸ แต่ได้ให้อำนาจในการฟ้องคดีอาญาแก่ผู้เสียหายซึ่งเป็นเอกชนไว้อย่างกว้างขวาง โดยพิจารณาได้จากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ให้อำนาจฟ้องคดีอาญาแก่ผู้เสียหายได้เทียบเท่ากับพนักงานอัยการ

⁸“อ้าวแล้ว ในหนังสือของอุเทน หัตตะโสกา”

โดยหลักการดังกล่าวอาจมีผลมาจากที่ในอดีตประเทศไทยได้ใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย โดยผู้เสียหายเป็นผู้มีหน้าที่ในการฟ้องร้องและเริ่มต้นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ และต่อมาหลังจากที่ประเทศไทยได้มีการพัฒนามากขึ้นก็ได้มีการนำหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐมาใช้เป็นหลัก โดยได้บัญญัติให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดมีหน้าที่ควบคุมและดำเนินการฟ้องคดีอาญา⁹

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สิทธิในการฟ้องคดีอาญาโดยผู้เสียหาย ได้มีมาก่อนที่จะได้นำหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐมาใช้ และในระยะแรกกระบวนการดำเนินคดีโดยพนักงาน-อัยการก็ยังอยู่ในระยะเริ่มต้น จึงยังไม่เกิดความเป็นเอกภาพเพียงพอที่จะรับภาระในการดำเนินคดีอาญาแต่ผู้เดียวได้ จึงยังคงสิทธิในการฟ้องคดีอาญาโดยผู้เสียหายไว้ดังเดิม นอกจากนี้ยังถือเป็นการถ่วงดุลและเป็นการตรวจสอบอำนาจของรัฐ ในการดำเนินคดีอาญาเพื่อมิให้เจ้าพนักงานของรัฐไปใช้ในทางมิชอบด้วยกฎหมายอีกทางหนึ่ง

การฟ้องคดีอาญาโดยผู้เสียหายและการฟ้องคดีอาญาโดยรัฐมีวัตถุประสงค์ในการฟ้องคดีที่แตกต่างกัน กล่าวคือการฟ้องคดีโดยผู้เสียหาย ผู้เสียหายจะมุ่งแต่ที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ เพื่อให้สาสมกับความผิดที่ได้กระทำลงหรือมุ่งแต่จะชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นกับตนเพื่อประโยชน์ของตนเป็นหลัก โดยมีได้คำนึงถึงสังคมส่วนรวม ซึ่งจากแนววัตถุประสงค์ดังกล่าวเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐที่มีความมุ่งต่อประโยชน์ของสังคมโดยส่วนรวมเป็นหลัก

ดังนั้น แม้ในบางคดีจะมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น แต่หากพนักงานอัยการเห็นว่าการฟ้องคดีจะไม่เกิดประโยชน์ต่อสังคมอาจจะไม่ดำเนินคดีนั้นก็ได้อีก ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงได้ให้ความสำคัญแก่การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐมากกว่าการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย โดยพิจารณาได้จากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งให้อำนาจพนักงานอัยการในการร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งยับยั้งการกระทำการหรือละเว้นการกระทำของผู้เสียหายที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อคดีของพนักงานอัยการได้¹⁰

อีกปัญหาที่สำคัญคือผู้เสียหายอาจจะใช้สิทธิในการฟ้องคดีอาญาเพื่อเป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนเอง โดยอาจมีการตกลงกับจำเลยเพื่อยุติคดีหรือ ยอมผ่อนปรนการสืบพยานหลักฐานให้อ่อนลง เพื่อช่วยผู้กระทำความผิดให้ไม่ต้องรับโทษหรือได้รับโทษน้อยลง ซึ่งหากศาลพิพากษายกฟ้องหรือคดีได้ถึงที่สุดแล้ว ผู้เสียหายอื่นหรือพนักงานอัยการก็ไม่สามารถดำเนินคดีนั้นได้อีก จากหลักกฎหมายทั่วไปที่ว่าจำเลยในคดีอาญาไม่ควรถูกพิจารณาเพื่อลงโทษถึง

⁹“อ้างแล้ว ในวิทยานิพนธ์ของอรรตพล ใหญ่สว่าง” หน้า 17-18.

¹⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 32.

สองครั้งในความผิดเดียวกัน ซึ่งได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4) ว่าการนำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับเมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้อง ก็อาจส่งผลทำให้สังคมได้รับความเดือดร้อนและส่งผลให้การกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของรัฐได้รับความเสียหาย ผู้กระทำความผิดไม่ต้องรับโทษหรือได้รับโทษน้อยกว่าความเป็นจริงกับความผิดที่ตนได้ก่อไว้ และการที่ผู้เสียหายได้ให้ความช่วยเหลือแก่คดีจะกลายเป็นว่าผู้เสียหายได้ให้ความร่วมมือกับผู้กระทำความผิดอันเป็นภัยต่อสังคมไปโดยปริยาย¹¹

ดังที่ได้กล่าวมาจะเห็นว่า อำนาจในการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายตามกฎหมายไทยมีมากกว่าผู้เสียหายตามกฎหมายของต่างประเทศที่มีการใช้หลักการ-ดำเนินคดีอาญาในแบบเดียวกัน

ดังนั้นปัญหาที่เกิดจากการฟ้องคดีอาญาโดยผู้เสียหายยังคงมีอยู่ เนื่องจากรัฐไม่สามารถควบคุมบทบาทการฟ้องคดีโดยผู้เสียหายซึ่งเป็นเอกชนได้ จึงควรนำบทบัญญัติดังกล่าวมาใช้งานให้มากขึ้นและในส่วนของ การฟ้องคดีอาญาก็มีแนวความคิดของผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านที่ได้ให้ความเห็นไว้¹²

อาทิเช่น ควรพิจารณาสิ่งที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครองหรือคุ้มครองทางกฎหมายเสียก่อน ถ้าสิ่งที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครองเป็นเรื่องของส่วนรวมหรือประโยชน์ของสาธารณชน ผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาขอมไม่อาจฟ้องคดีอาญาในความผิดฐานนั้นๆ ได้ แต่ต้องให้รัฐเข้ามาดำเนินการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของรัฐ แต่ถ้าคุ้มครองทางกฎหมายเป็นเรื่องส่วนตัวซึ่งเป็นเรื่องส่วนตัว บุคคลที่เข้าของสิทธิหรือทรัพย์สินนั้น บุคคลชอบที่จะได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายอาญา ซึ่งบุคคลดังกล่าวเป็นผู้เสียหายและดำเนินการฟ้องคดีอาญาได้เองโดยตรงในคดีความผิดส่วนตัว

ในกรณีที่ผู้เสียหายฟ้องคดีเองและทำให้คดีเสียหายจนศาลต้องยกฟ้องไป การกระทำดังกล่าวถือว่าสังคมเกิดความเสียหายแล้ว รัฐจึงต้องเข้าไปควบคุมและมีสิทธิดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดได้ ดังนั้นการยอมให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาได้จึงต้องมีระบบการควบคุมการดำเนินคดีของผู้เสียหายให้รัดกุมมากยิ่งขึ้น ระบบการควบคุมก็ยังไม่พ้นรัฐที่ต้องเข้าไปดำเนินการ โดยจะใช้วิธีการควบคุมอย่างใดก็ได้ เช่น การฟ้องคดีอาญาโดยผู้เสียหายจะต้องได้รับความยินยอมจากรัฐก่อน เพราะรัฐได้ดำเนินการในเรื่องนี้โดยทางระบบพนักงานอัยการอยู่แล้ว

ดังนั้นเมื่อเอกชนจะฟ้องคดีเองก็ควรได้รับความยินยอมจากพนักงานอัยการด้วย เพราะจะได้ทราบว่าการฟ้องคดีและฟ้องเรื่องดังกล่าวเอง โดยเอกชนอาจขอเข้าร่วมโดยไม่ต้อง

¹¹เกริกไกร นรภาร, “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายโดยพนักงานอัยการ,” (สารานิติศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2551), หน้า 66-68.

¹²อั้งแล้ว ในสารนิพนธ์ของวุฒิชัย สุคันธกุล” หน้า 44-47.

ฟ้องเองก็ได้ ซึ่งเป็นการช่วยบรรเทาความเสียหายได้ทางหนึ่ง โดยผลจะมีลักษณะเท่าเทียมกัน หรือให้ถือเป็นหน้าที่ของเอกชนที่จะต้องมีวิธีการแจ้งให้พนักงานอัยการทราบก่อนที่จะมีการไต่สวนมูลฟ้องเพื่อให้พนักงานอัยการเข้าช่วยเหลือได้ทัน ลักษณะนี้ถือเป็นการให้ความร่วมมือระหว่างรัฐกับเอกชนไปในตัว

โดยมีบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความเห็นไว้ว่าสิทธิในการฟ้องคดีอาญาถูกกำหนดขึ้นจากข้อพิจารณาในเรื่องส่วนได้ส่วนเสียของเอกชน ด้วยเหตุนี้แม้จะได้จัดตั้งองค์กรของรัฐเพื่อฟ้องคดีอาญาในฐานะตัวแทนของสังคม ก็ไม่ได้ทำให้การฟ้องคดีอาญาโดยเอกชนหมดความสำคัญลงไป ปัญหาคงมีอยู่เพียงว่าจะกำหนดสิทธิในการฟ้องคดีของรัฐและเอกชนให้สอดคล้องกันได้อย่างไร โดยไม่มีการละเลยส่วนได้เสียของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ โดยเฉพาะในกรณีที่ปัญหาในส่วนได้เสียของเอกชนและส่วนได้เสียของสังคมไม่สอดคล้องไปในแนวเดียวกัน ทั้งนี้อาจจำเป็นต้องกำหนดให้ส่วนได้เสียของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้มีอำนาจดำเนินการเป็นหลัก¹³

ในปัญหานี้มีการหาทางออกด้วยการพิจารณาผลกระทบมากที่สุดที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดนั้นเอง ความผิดอาญาบางประเภทอาจก่อความเดือดร้อนเสียหายอย่างมากให้แก่ผู้ถูกระทำ แต่สาธารณชนทั่วไปเกือบจะไม่รู้สึกถึงผลของการกระทำ-ความผิด การฟ้องคดีอาญาประเภทนี้จึงขึ้นอยู่กับเอกชนผู้เสียหายเป็นหลัก แต่ในทางตรงกันข้ามหากเกิดการกระทำความผิดที่ร้ายแรง ส่วนได้ส่วนเสียของสังคมจะอยู่ในฐานะที่สูงกว่าส่วนได้เสียของผู้เสียหายซึ่งเป็นเอกชน จึงยังผลให้สิทธิในการฟ้องคดีตกอยู่ในความรับผิดชอบของรัฐเป็นหลัก¹⁴

ตามแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวข้างต้นจึงพออนุมานได้ว่า แนวทางของความเห็นจะมุ่งเน้นไปที่การควบคุมอำนาจการดำเนินคดีของผู้เสียหาย โดยไม่ควรให้ผู้เสียหายสามารถฟ้องในคดีอาญาที่เป็นความผิดต่อแผ่นดิน เนื่องจากเป็นความเสียหายที่เกิดต่อรัฐมากกว่าที่เกิดขึ้นแก่เอกชน ซึ่งหากให้เอกชนมีอำนาจในการฟ้องคดีดังกล่าวได้แล้ว อาจจะทำให้เกิดความเสียหายมากกว่าแนวทางแห่งการได้รับประโยชน์ที่สังคมควรได้รับตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

กรณีที่ผู้เสียหายใช้อำนาจฟ้องของตนเพื่อช่วยเหลือผู้กระทำความผิดเพื่อไม่ต้องรับโทษหรือได้รับโทษน้อยลง โดยใช้ช่องว่างทางกฎหมายหรือวิธีการในกระบวนการ วิธีพิจารณาความทางอาญา หรือผู้เสียหายใช้อำนาจฟ้องของตนอย่างไม่ถูกต้อง อาจมีได้หลายทางเช่น

1) ผู้เสียหายฟ้องคดีแล้วแถลงบรรยายฟ้องให้ไม่เข้าองค์ประกอบความผิด เมื่อศาลยกฟ้องแล้ว พนักงานอัยการยอมฟ้องอีกไม่ได้ คดีอาญาย่อมระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธี

¹³“อ้างแล้ว ในสารนิพนธ์ของเกริกไกร นรการ” หน้า 24-25.

¹⁴“อ้างแล้ว ในสารนิพนธ์ของวุฒิชัย สุคันธกุล” หน้า 66-68.

พิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4) เช่น ฟ้องว่าลักทรัพย์ แต่บรรยายฟ้องไปในทางว่าจำเลยถือวิสาสะเอาทรัพย์ของตนไป เป็นต้น

2) ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาในฐานความผิดที่มีโทษต่ำกว่าความผิดที่เกิดขึ้นจริง เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว พนักงานอัยการย่อมไม่สามารถนำคดีมาฟ้องใหม่ได้ เช่น ฟ้องจำเลยในความผิดฐานทำร้ายร่างกายสาหัส เมื่อศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว พนักงานอัยการก็ไม่มีอำนาจตามกฎหมาย ที่จะดำเนินการยื่นฟ้องจำเลยในความผิดฐานพยายามฆ่าผู้อื่นได้อีก เป็นต้น

3) ในคดีความผิดอาญาแผ่นดินแต่มีความผิดต่อส่วนตัวรวมอยู่ด้วย ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาความผิดต่อส่วนตัวจนศาลมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้ว พนักงานอัยการย่อมฟ้องคดีความผิดอาญาแผ่นดินในความผิดเดียวกันนั้นอีกไม่ได้ เช่น ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราอันมีลักษณะเป็นการโทรมหญิงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 276 วรรคสอง¹⁵ ซึ่งเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน ผู้เสียหายฟ้องความผิดในฐานข่มขืน-กระทำชำเราตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 276 วรรคหนึ่ง ซึ่งเป็นความผิดต่อส่วนตัวอันยอมความได้ เมื่อศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วพนักงานอัยการไม่สามารถนำคดีมาฟ้องใหม่ได้ เป็นต้น

4) เมื่อผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาแล้ว อาจใช้วิธีการใดๆ ต่อพยานหลักฐานเพื่อให้ศาลเชื่อว่าพยานหลักฐานไม่น่าเชื่อถือจนศาลมีคำพิพากษายกฟ้องในที่สุด เช่นนี้พนักงานอัยการไม่สามารถนำคดีมาฟ้องใหม่ได้ เช่น การให้การกลับไปกลับมา หรือให้การโดยแสดงความไม่แน่ใจในเหตุการณ์ที่ตนได้ประสบในการกระทำความผิดได้เกิดขึ้น

โดยผลแห่งกระบวนการวิธีพิจารณาการให้อำนาจในการเริ่มต้นฟ้องคดีอาญาแผ่นดินแก่ผู้เสียหาย ไม่ว่าจะป็นด้วยประการใดในคดีดังกล่าวซึ่งเป็นคดีความผิดอาญาแผ่นดินได้เกิดความเสียหายขึ้นจากการที่ผู้เสียหายได้ยื่นฟ้องแล้วนั้น อันทำให้จำเลยได้รับการปล่อยตัวไป ซึ่งหากจำเลยในคดีนี้เป็นผู้กระทำความผิดจริง ผลของการปล่อยตัวจำเลยไปย่อมเกิดความกระทบกระเทือนต่อกระบวนการยุติธรรมอย่างแน่นอน

แม้ว่าคดีและปัญหาดังกล่าวข้างต้นจะทำให้เห็นได้ว่า การให้อำนาจฟ้องคดีอาญาแผ่นดินแก่ผู้เสียหายอาจทำให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ แต่ก็มีข้อเท็จจริงในบางกรณีที่แตกต่างกันออกไป เช่นในเวลาไม่นานนี้ได้เกิดคดีฆาตกรรมซึ่งเป็นคดีอาญาแผ่นดินขึ้นคดีหนึ่ง แต่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องเนื่องจากพยานหลักฐานไม่เพียงพอ แต่ผู้เสียหายได้ยื่นฟ้องเองและศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษาถึงประหารชีวิตจำเลย ซึ่งทำให้เห็นได้ว่าบางครั้งการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐก็อาจเกิดความบกพร่องขึ้นได้

¹⁵ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 276, วรรคสอง.

ในคดีนี้แม้จะเป็นคดีฆาตกรรมอันเป็นความผิดอาญาแผ่นดินซึ่งมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยตรงเป็นหลัก หากกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยไม่ให้อำนาจฟ้องคดีอาญาแผ่นดินแก่ผู้เสียหายไว้ คดีดังกล่าวก็อาจจะจบลงเพียงคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการเพียงเท่านั้น

แต่โดยหลักการหากเป็นเรื่องที่กฎหมายมีความประสงค์ที่จะคุ้มครองผลประโยชน์ของทางรัฐมากกว่า ทั้งนี้เพราะในผลแห่งความเสียหายนี้เป็นความเสียหายที่กระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของสมาชิกส่วนใหญ่ของสังคม กฎหมายจึงกำหนดให้รัฐเป็นผู้ที่มีสิทธิและอำนาจในการดำเนินการต่อผู้กระทำความผิดนั้น¹⁶

โดยหลักการดังกล่าวเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นใหม่เพราะเดิมที่เดียวการดำเนินคดีอาญาเป็นเรื่องของผู้เสียหายเป็นหลักที่จะเข้ามาเริ่มต้นกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ก่อนที่จะเริ่มมีหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเกิดขึ้น หลักการสำคัญในการเริ่มต้นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงเป็นไปตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยเอกชนที่เป็นผู้เสียหาย และหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนซึ่งเป็นหลักการดำเนินคดีอาญาของประเทศอังกฤษและใช้อยู่จนถึงทุกวันนี้¹⁷

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐถือว่ารัฐเป็นผู้เสียหาย โดยยึดหลักในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมและประชาชนเป็นหลัก ตลอดจนมีอำนาจและหน้าที่ในการค้นหาความจริงตามหลักการตรวจสอบ ในการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐซึ่งมีอัยการเป็นองค์กรในการดำเนินคดีที่สำคัญองค์กรหนึ่งนั้น พนักงานอัยการไม่ใช่คู่แข่งกับผู้ต้องหาและจำเลย พนักงานอัยการไม่ใช่คู่ความในเนื้อหาไม่ว่ากรณีใด

ดังนั้น พนักงานอัยการจึงมีหน้าที่เพียงดำรงไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยให้เป็นหน้าที่ของรัฐ เพราะหน้าที่ดังกล่าวไม่ใช่ของเอกชนผู้เสียหายแต่ละคนหรือประชาชนทั่วไป เช่น หลักการให้ประชาชนหรือผู้เสียหายเป็นผู้ดำเนินคดีอาญา อันเป็นการอำนวยความสะดวกทางคดีให้แก่สังคม ซึ่งรัฐจะทำหน้าที่โดยผ่านองค์กรที่มีอำนาจในการดำเนินคดีอาญาของรัฐ อันได้แก่ องค์กรอัยการและสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

โดยแต่ละองค์กรจะมีอำนาจและหน้าที่ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงในเรื่องที่กล่าวหา การตัดสินใจที่จะฟ้องดำเนินคดีต่อบุคคลใด ถือเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญยิ่งเพราะการฟ้องดำเนินคดีอย่างเป็นทางการ และมีประสิทธิภาพนั้นเป็นหัวใจที่สำคัญในการรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อยของสังคม

¹⁶ วีระศักดิ์ แสงสารพันธ์, เรื่องเดิม, หน้า 137.

¹⁷ คณิต ฃ นคร, วิ. อาญาวิพากษ์ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2552), หน้า 55.

อีกทั้งการฟ้องดำเนินคดีมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน แม้จะเป็นเพียงการฟ้องดำเนินคดีเล็กน้อย¹⁸ อย่างไรก็ตามประเทศไทยโดยทั่วไปที่นำหลักการดำเนินคดีโดยรัฐไปใช้ก็ไม่ได้ผูกขาดการดำเนินคดีอาญาไว้โดยเด็ดขาด แม้แต่ประเทศที่ถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐอย่างเคร่งครัด ก็ยังมีการผ่อนคลายให้เอกชนผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาได้บ้างเช่นกัน แต่จะจำกัดประเภทและฐานความผิดไว้ สำหรับประเทศไทยผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งการบัญญัติกฎหมายไว้เช่นนี้ก็เพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจกับพนักงานอัยการ

ทั้งนี้เพราะในประเทศไทยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการตาม que ผู้ศึกษาได้ศึกษา ทำให้ทราบได้ว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ยึดหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลัก และการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายเป็นหลักรอง

ผู้ศึกษามีแนวคิดที่จะสนับสนุนหลักการดำเนินคดีอาญา โดยผู้เสียหายมากกว่าการนำหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐมาใช้บังคับเพียงลำพัง เพราะความเสียหายในส่วนกระบวนการทางอาญา ผู้เสียหายถือเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในผลแห่งคดีอาญาเป็นหลักใหญ่มากกว่ารัฐในทุกคดี การนำคดีมาสู่กระบวนการจึงควรได้รับการพิจารณาส่วนได้เสียโดยเอกชนที่เป็นผู้เสียหายโดยแท้ แต่ทั้งนี้ผู้ศึกษาเห็นควรให้รัฐใช้อำนาจผ่านองค์กรในการตรวจสอบการใช้อำนาจของเอกชน โดยผ่านการใช้อำนาจพิจารณาจากเจ้าพนักงานตำรวจและพนักงานอัยการโดยถี่ถ้วนเสียก่อน¹⁹ ทั้งนี้เพื่อป้องกันการกระทำที่ไม่สุจริตและการสมยอมเพื่อน้อจลกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย

3. แนวคิดข้อห้ามการดำเนินคดีซ้ำในเรื่องเดียวกัน

แนวคิดนี้มีชื่อเป็นภาษาละตินว่า “Ne Bis in Idem” เป็นหลักข้อห้ามการดำเนินคดีซ้ำในเรื่องเดียวกัน²⁰ (ตามเจตนารมณ์ที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 39 (4) โดยความหมายอย่างง่ายพอที่จะเข้าใจความหมายได้ว่าจะไม่มีการดำเนินการทางกฎหมายหรือสามารถดำเนินการใดๆ ที่เป็นการเอาผิดกับจำเลยเป็นครั้งที่สอง ในกรณีที่เกิดจากสาเหตุเดียวที่มาจากกรกระทำเพียงครั้งเดียวของจำเลยดังกล่าวได้

จากหลักการที่มีวิวัฒนาการจากอดีตมาสู่ปัจจุบัน ทำให้ข้อห้ามนี้มีการพัฒนาและไม่ได้หมายความว่าเฉพาะการห้ามลงโทษซ้ำสองแก่จำเลยในการกระทำกรรมเดียวกันเพียงเท่านั้น แต่

¹⁸“อ้างแล้ว ในสารนิพนธ์ของวุฒิชัย สุกันทรกุล” หน้า 21-23.

¹⁹“อ้างแล้ว ในหนังสือของคณิต ณ นคร”

²⁰“อ้างแล้ว ในสารนิพนธ์ของพันตำรวจโทประวิทย์ กังวล” หน้า 54-55.

ยังได้หมายความว่ารวมถึงการที่ผู้เสียหายหรือพนักงานอัยการจะดำเนินการฟ้องจนศาลมีคำพิพากษา ยกฟ้องปล่อยตัวจำเลยไป การกระทำดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นทั้งของผู้เสียหายหรือพนักงานอัยการก็ถือเป็นการดำเนินคดีกับจำเลยแล้ว และจะดำเนินคดีเรื่องเดียวกันนั้นกับจำเลยอีกไม่ได้

ทฤษฎีผลผูกพันของคำพิพากษา

ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษา ก็ต้องพิจารณาในส่วนของความมีสภาพเด็ดขาดทางกฎหมายหรือไม่ โดยต้องพิจารณาว่าคำพิพากษานั้นถึงที่สุดแล้วหรือยัง โดยผลของคำพิพากษานั้นเป็นที่สุดโดยเนื้อหาก่อให้เกิดผล 3 ประการ คือ

1) การรับรองและยืนยันผลคดี กล่าวคือ จะเป็นการรับรองและยืนยันถึงความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลย ทำให้จำเลยที่ได้รับการพิพากษาว่าบริสุทธิ์ผลจากคำกล่าวหาของโจทก์ไปอย่างสิ้นเชิง และในส่วนของจำเลยที่ได้รับการพิพากษาว่าได้กระทำความผิดก็จะได้รับการลงโทษ

2) สามารถบังคับคดีได้ กล่าวคือ ถ้าจำเลยมีความผิดและศาลกำหนดอัตราโทษแล้วก็จะสามารถลงโทษจำเลยตามผลของคำพิพากษาดังกล่าวได้ โดยในคำพิพากษาของศาลนั้นจะต้องมีสภาพบังคับได้จริง โดยสามารถนำอัตราโทษที่พิพากษาแก่จำเลยไปบังคับเพื่อลงโทษแก่จำเลยได้

3) ห้ามดำเนินคดีใหม่ซึ่งถือได้ว่า คำพิพากษาลบนั้นมิเสถียรภาพ อันเป็นผลของหลัก “Ne Bis in Idem หลักข้อห้ามการดำเนินคดีซ้ำในเรื่องเดียวกัน”²¹ ที่เน้นการกระทำมากกว่าฐานความผิดและไม่คำนึงว่าในคดีก่อนจำเลยจะได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้องตามกระบวนการทางอาญาหรือไม่อย่างไร โดยเป็นหลักการที่เน้นการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ต้องเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา มิให้บุคคลดังกล่าวถูกบังคับใช้กฎหมายที่เป็นการใช้อำนาจรัฐบังคับให้ต้องรับโทษทางอาญาโดยรูปแบบพิธี

4. มาตรการทางกฎหมายในการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายตามกฎหมายต่างประเทศ

มาตรการทางกฎหมายในการให้อำนาจเริ่มต้นคดีแก่ผู้เสียหายที่เป็นเอกชน ย่อมมีหลายหลากหลายตามแต่ละประเทศจะได้รับแนวคิดและทฤษฎีมาจากอารยธรรมทางกฎหมายจากภาคพื้นใด ผู้ศึกษาจึงเห็นควรทำการศึกษาประเทศที่มีความโดดเด่นทางหลักกฎหมายดังต่อไปนี้

²¹ อ่างแล้ว ในสารนิพนธ์ของพันตำรวจโทประวิทย์ กังวล” หน้า 54-55.

4.1 สาธารณรัฐฝรั่งเศส

กฎหมายอาญาฝรั่งเศสได้มีการดำเนินคดีอาญา โดยมาตรการกฎหมายได้มีการกำหนดให้อำนาจพนักงานอัยการเป็นองค์กรผู้ใช้อำนาจหลักในการดำเนินคดีอาญา แต่ถึงอย่างไรในสาธารณรัฐฝรั่งเศสก็ได้เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายเข้ามาเป็นคู่ความในคดีอาญาได้เช่นกันเช่นเดียวกับประเทศไทย สาธารณรัฐฝรั่งเศสได้บัญญัติหลักการของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยในเรื่องสิทธิของผู้เสียหายได้มีการกล่าวไว้ดังนี้

ประการที่หนึ่ง สิทธิฟ้องคดีอาญาที่ศาลไต่สวนของผู้เสียหายจะมีขึ้นเมื่อพนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องคดี การจำกัดสิทธิผู้เสียหายลักษณะนี้ทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับความเป็นธรรมหากอัยการไม่สั่งคดีอาญาหรือสั่งคดีล่าช้าเกินควร กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศสจึงได้เพิ่มเงื่อนไขอีกข้อหนึ่ง คือ ถ้าอัยการไม่สั่งคดีภายในสามเดือนนับแต่วันที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องไปที่อัยการ ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องคดีที่ศาลไต่สวนได้เอง

ประการที่สอง ศาลไต่สวนสามารถสั่งให้ผู้เสียหายที่เป็นโจทก์ร่วมที่ร้องขอให้ศาลสั่งสืบพยานผู้เชี่ยวชาญต้องวางเงินประกันเพิ่มเติม เพื่อประกันการจ่ายค่าธรรมเนียมที่ผู้เสียหายอาจต้องจ่าย หากศาลสั่งคดีไม่มีมูล²²

ประการที่สาม เมื่อผู้เสียหายฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาที่ศาลไต่สวนแล้วศาลไต่สวนจะแจ้งเรื่องไปยังพนักงานอัยการเพื่อให้อัยการทำคำฟ้องคดีอาญา ในอดีตอัยการมีทางเลือกที่จะปฏิเสธไม่ฟ้องคดีอาญาได้ เฉพาะเมื่อมีข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งใน 3 กรณีเท่านั้น คือ เมื่อข้อเท็จจริงที่ผู้เสียหายกล่าวอ้างไม่เป็นความผิดอาญา หรือเมื่อศาลไต่สวนไม่มีเขตอำนาจเหนือคดี หรือเมื่อผู้เสียหายไม่มีคุณสมบัติตามกฎหมาย แต่ที่ปัจจุบันได้เพิ่มเติมเงื่อนไขที่อัยการสามารถสั่งไม่ฟ้องคดีอาญาได้มากขึ้น กล่าวคือพนักงานอัยการสามารถยื่นคำขอให้ศาลสั่งคดีไม่มีมูล ซึ่งมีผลทำให้ศาลไม่ต้องไต่สวนและสั่งคดีไม่มีมูลได้ตามคำร้อง หากมีพยานหลักฐานอย่างชัดเจนว่าข้อเท็จจริงที่ผู้เสียหายกล่าวอ้างไม่ได้เกิดมีขึ้น ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวนี้เปิดช่องทางที่กว้างขึ้นเพื่อให้พนักงานอัยการและศาลสามารถปฏิเสธไม่ต้องไต่สวนคดีของผู้เสียหาย²³

ในเรื่องอำนาจดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายกับพนักงานอัยการในกฎหมายฝรั่งเศส เห็นได้ว่าในคดีอาญาทุกคดีพนักงานอัยการฝรั่งเศสอยู่ในฐานะที่รับรู้การเข้ามาในคดีอาญาของผู้เสียหายและหากศาลดำเนินคดีอาญาใด พนักงานอัยการจะปรากฏตัวในคดีอาญาทุกคดี

²²ชาญชัย แสวงศักดิ์ และคณะ, อิทธิพลของของฝรั่งเศสในการปฏิรูปกฎหมายไทย, วารสารกฎหมายปกครอง 3, 3 ธันวาคม 2527 หน้า 311-312

²³อุทัย อาทิวา, พนักงานอัยการในวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส, ข่าวนิติบัณฑิตศึกษา 5, 19 (มีนาคม 2550) หน้า 4-6 อ้างแล้วในวิทยานิพนธ์ของฐิติพงศ์ การสวดก

เพราะองค์กรอัยการเป็นองค์กรหลักในการดำเนินคดีอาญาและเป็นองค์กรเดียวที่สามารถดำเนินคดีอาญาได้ แม้กฎหมายจะเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายเข้าร่วมเป็นโจทก์ด้วยก็ตาม แต่ผู้เสียหายก็ไม่มีอำนาจดำเนินคดีโดยลำพังได้²⁴

ลักษณะสำคัญของกฎหมายฝรั่งเศสดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการดำเนินคดีที่ว่า พนักงานอัยการเป็นผู้รักษาผลประโยชน์สาธารณะได้มากกว่าผู้เสียหายที่ทำหน้าที่ในคดีอาญาเพียงเพื่อรักษาผลประโยชน์ส่วนตัว ในกรณีที่ผู้เสียหายฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาที่ศาลได้สวนศาลจะต้องแจ้งให้พนักงานอัยการทราบเพื่อให้พนักงานอัยการทำคำฟ้องเปิดคดีอาญาที่ศาลได้สวนด้วยหลักการดังกล่าวจึงไม่มีทางเลยที่ผู้เสียหายจะทำให้คดีอาญาเสียหาย เพราะพนักงานอัยการจะเข้ามาในคดีอาญาทุกคดี

กฎหมายฝรั่งเศสก็กำหนดเงื่อนไขแห่งการฟ้องไว้ ผู้เสียหายจะต้องแจ้งให้พนักงานอัยการทราบถึงการฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายก่อนจึงมีสิทธิยื่นคำฟ้องต่อศาล วิธีการดังกล่าวเท่ากับเป็นสื่อสารให้พนักงานอัยการทราบถึงการฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายที่ดีทางหนึ่ง

ซึ่งพนักงานอัยการมีสิทธิที่จะเข้ามาในคดีอาญาที่ผู้เสียหายเริ่มคดีไว้ได้โดยทันที โดยผู้เสียหายไม่มีโอกาสทำให้คดีอาญาเสียหายได้เลยไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม หลักพื้นฐานของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศส คือ ข้อเท็จจริงทั้งหมดที่เกี่ยวกับการกระทำที่ผิดกฎหมาย การกระทำที่ผิดกฎหมายและที่เกี่ยวกับบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดจะต้องถูกนำมาเสนอต่อศาล เพื่อที่ข้อเท็จจริงเหล่านั้นจะสามารถนำมาใช้พิสูจน์ความของจำเลยได้ โดยจะต้องกำหนดให้ศาลเป็นผู้ทำหน้าที่ในการใช้ดุลพินิจค้นหาความจริงจากพยานหลักฐานในระหว่างการพิจารณาคดีมากกว่าที่จะให้หน้าที่ดังกล่าวตกอยู่กับคู่ความในคดี²⁵

โดยสรุปแล้วในเรื่องอำนาจดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายกับพนักงานอัยการในกฎหมายฝรั่งเศส เห็นได้ว่า ในคดีอาญาทุกคดีอัยการฝรั่งเศสอยู่ในฐานะที่รับรู้การเข้ามาในคดีอาญาของผู้เสียหายและหากศาลดำเนินคดีอาญาใด พนักงานอัยการจะต้องปรากฏตัวในคดีอาญาทุกคดี เพราะพนักงานอัยการเป็นองค์กรเดียวที่เป็นหลักในการดำเนินคดีอาญาและเป็นองค์กรเดียวที่สามารถดำเนินคดีอาญาได้ แม้กฎหมายจะเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายเข้าร่วมเป็นโจทก์ด้วยก็ตาม แต่ผู้เสียหายก็ไม่มีอำนาจดำเนินคดีได้โดยลำพัง ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการดำเนินคดี

²⁴ธีรพันธ์ รัสมิทัต, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2541) หน้า 33-39 อ้างแล้ว ในวิทยานิพนธ์ของฐิติพงษ์ การสวดก

²⁵ปกป้อง ศรีสนิท, “ปัญหาการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย,” ใน หนังสือรวมบทความคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), หน้า 4-5.

อาญาที่ว่า “พนักงานอัยการย่อมเป็นผู้ระวางรักษาผลประโยชน์สาธารณะได้มากกว่าผู้เสียหายที่ทำหน้าที่ในคดีอาญาเพียงเพื่อรักษาผลประโยชน์ส่วนตน”²⁶ ในกรณีที่ผู้เสียหายฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาที่ศาลไต่สวน ศาลต้องแจ้งให้พนักงานอัยการทราบเพื่อให้พนักงานอัยการทำคำฟ้องเปิดคดีอาญาที่ศาลไต่สวน ด้วยหลักดังกล่าวจึงไม่มีทางเลยที่ผู้เสียหายจะทำให้คดีอาญาเสียหาย

ในเรื่องการใช้อำนาจดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายกับพนักงานอัยการในกฎหมายฝรั่งเศส เห็นได้ว่าในคดีอาญาทุกคดีพนักงานอัยการฝรั่งเศสอยู่ในฐานะที่รับรู้การเข้ามาในคดีอาญาของผู้เสียหายและหากศาลดำเนินคดีอาญาใด พนักงานอัยการจะปรากฏตัวในคดีอาญาทุกคดีเพราะองค์กรอัยการเป็นองค์กรหลักในการดำเนินคดีอาญาและเป็นองค์กรเดียวที่สามารถดำเนินคดีอาญาได้ แม้กฎหมายจะเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายเข้าร่วมเป็นโจทก์ด้วยก็ตาม แต่ผู้เสียหายก็ไม่มีอำนาจดำเนินคดีโดยลำพังได้

ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ศาลจะเป็นผู้ที่มีบทบาทในกระบวนการพิจารณาคดี โดยมีอำนาจที่จะไต่สวนจำเลยและพยานได้และมีอำนาจที่จะดำเนินการต่างๆ ที่ศาลเห็นว่าจำเป็นต่อการค้นหาความจริง โดยศาลจะเป็นผู้ไต่สวนจำเลยและพยานเองและจะส่งมาตรการการสอบสวนขึ้นได้ภายใต้อำนาจที่มี โดยการสอบสวนจะทำทั้งในส่วนของพนักงานอัยการและในส่วนของจำเลยตามที่ศาลเห็นสมควร

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้พบว่าสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีความพยายามที่จะคงลักษณะเด่นของตนไว้ พร้อมกับพยายามที่จะเพิ่มมาตรฐานเกี่ยวกับการปกป้องสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความสมดุลระหว่างสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย

สิทธิของผู้เสียหายและสิทธิของสังคมที่อยู่ในหลักการสำคัญหลายประการได้ถูกนำมากำหนดไว้ในมาตราอารัมภบทของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสที่มีลักษณะโดดเด่นคือ ลักษณะของความเสมอภาคและโต้แย้งกัน การรวบรวมพยานหลักฐานและหลักประกันสิทธิของผู้เสียหายและข้อสันนิษฐานความเป็นผู้บริสุทธิ์และสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลย

จากแนวทางดังกล่าวได้ยังให้การดำเนินคดีชั้นศาลระบบไต่สวน สาธารณรัฐฝรั่งเศสได้สร้างระบบผู้พิพากษาสืบสวนขึ้นมา เพื่อจุดประสงค์จะให้มีการการสอบสวนในคดีที่ยุ่งยากซับซ้อนได้กระทำโดยบุคคลที่มีความชำนาญ ทั้งในด้านตัวบทกฎหมายโดยมีการกำหนดให้เป็นบุคคลที่มีความสามารถที่จะหาสาเหตุของการกระทำความผิดก่อนที่จะนำคดีไปสู่

²⁶อ้างแล้ว ในหนังสือของปกป้อง ศรีสนิท” หน้า 10-12.

ศาลตัดสินเพื่อตัดสินชี้ขาดคดี การตรวจสอบคดีในชั้นนี้เป็นไปเพื่อตรวจสอบประเมินคุณค่าของพยานหลักฐาน

ตลอดจนรวบรวมพยานหลักฐานในคดีเพื่อนำมาพิจารณาว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลที่มีเขตอำนาจหรือไม่ และเป็นการป้องกันมิให้คดีที่มีพยานหลักฐานไม่เพียงพอเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาล

อีกทั้งยังเป็นการดำเนินการเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและการใช้อำนาจตามกฎหมายของฝ่ายผู้เสียหายอีกด้วย โดยกำหนดให้ศาลสอบสวนมีหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องในชั้นสอบสวนเบื้องต้นที่ตำรวจและพนักงานอัยการซึ่งเป็นองค์กรฝ่ายบริหารได้ดำเนินการมาอีกด้วย

ในการตรวจสอบของศาลได้สวน ศาลได้สวนจะทำหน้าที่ค้นหาพยานหลักฐานในคดี เพื่อพิสูจน์ทั้งการกระทำความผิดและความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งเป็นทั้งข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับทั้งในส่วนของกรกระทำและข้อเท็จจริงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้กระทำ โดยศาลได้สวนสามารถที่จะกระทำได้เกือบทุกอย่างเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานที่ต้องการ แม้ว่ากรกระทำนั้นอาจจะกระทบต่อเสรีภาพของบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดี ในการสอบสวนของศาลได้สวนจะต้องอาศัยความร่วมมือและถูกตรวจสอบโดยองค์กรอัยการด้วย เพราะเมื่อผู้พิพากษาได้สรุปสำนวนการสอบสวนแล้ว ก็จะต้องส่งสำนวนการสอบสวนไปให้พนักงานอัยการทำการฟ้องและดำเนินคดีต่อไป

สาธารณรัฐฝรั่งเศสกำหนดให้หน้าที่ในการตรวจสอบความจริงในระหว่างการพิจารณาเป็นหน้าที่ของศาล โดยให้ศาลเป็นผู้ควบคุมการดำเนินกระบวนการพิจารณา เนื่องจากเห็นว่าเป็นการดีกว่าที่จะให้การนำเสนอพยานหลักฐานอยู่ในการจัดการของกลุ่มผู้ซึ่งมีผลประโยชน์ในคดี การให้กลุ่มความมีบทบาทหลักในการนำเสนอพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาดังเช่น ในระบบกฎหมายของคอมมอน ลอว์ จะส่งผลให้มีการอำพรางพยานหลักฐานโดยกลุ่มความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ เนื่องจากพยานหลักฐานดังกล่าวอาจไม่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อกลุ่มความฝ่ายนั้น หรือเห็นว่ามันคุ้มค่ากับการดำเนินการ และทำให้มีการจัดการเกี่ยวกับพยานหลักฐานและบิดเบือนความจริงในการนำเสนอพยานหลักฐานในชั้นศาลได้

4.2 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้มีการพัฒนามาตรการทางกฎหมายมานาน อีกทั้งได้มีการพัฒนาไปสู่การคุ้มครองสิทธิของทั้งผู้เสียหายและผู้ต้องหาควบคู่กันไป ดังนั้นแนวทางของมาตรการแห่งกฎหมายที่ได้มีการมอบอำนาจให้แก่พนักงานอัยการในฐานะที่เป็นตัวแทนของสังคมเพื่อที่จะให้พนักงานอัยการในนามตัวแทนแห่งรัฐที่จะคอยปกป้องคุ้มครองสาธารณะ

ประโยชน์ โดยได้วางแนวทางแห่งเป้าหมายในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดไว้อย่างมีนัยยะ โดยกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้กำหนดให้ผู้เสียหายไม่ได้มีความสำคัญต่อกระบวนการวิธีพิจารณาความอาญามากเท่าที่ควรนัก

โดยจากการศึกษาทำให้ทราบถึงมาตรการทางกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เป็นการให้อำนาจไปสู่การใช้สิทธิในการฟ้องคดีอาญาแห่งรัฐของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ว่ามีลักษณะคล้ายประเทศไทยในส่วนที่ให้อำนาจพนักงานอัยการในการปกป้องรักษาผลประโยชน์ในคดีอาญามากกว่าผู้เสียหายกล่าวคือ สหพันธ์รัฐเยอรมันให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานแห่งรัฐในการรักษาผลประโยชน์สาธารณะมากกว่าให้อำนาจแก่ปัจเจกชนในการฟ้องเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง และมีความแตกต่างกับประเทศไทยอีกประการคือส่วนของการมอบอำนาจในคดีอาญาแก่ผู้เสียหาย เพราะในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้ให้ความสำคัญต่อการใช้อำนาจในคดีอาญาของผู้เสียหายน้อยมาก

แต่ทั้งนี้แม้ว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมันจะให้พนักงานอัยการมีอำนาจแต่ผู้เดียวในการดำเนินคดีอาญา แต่ก็ยังมีข้อยกเว้นในบางฐานความผิดที่กฎหมายกำหนดให้ผู้เสียหายมีบทบาทในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งบทบาทของผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญาในเยอรมันแยกพิจารณาได้ 4 ลักษณะ

ลักษณะที่หนึ่ง การร้องทุกข์ในความผิดอาญาที่การดำเนินคดีต้องอยู่ภายใต้การร้องทุกข์ของผู้เสียหายในคดีความผิดเล็กน้อย เช่น ดุหมิ่น ทำให้เสียทรัพย์ เป็นต้น

ลักษณะที่สอง การฟ้องคดีอาญาในความผิดอาญาที่ผู้เสียหายสามารถฟ้องและดำเนินคดีอาญาได้ เมื่อไม่กระทบต่อผลประโยชน์สาธารณะ

ลักษณะที่สาม การขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการที่ดำเนินคดีอาญาไว้แล้ว

ลักษณะที่สี่ ในกรณีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดี ผู้เสียหายมีสิทธิอ้างดุลอำนาจของพนักงานอัยการ

เมื่อพิจารณาการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีพบว่า พนักงานอัยการแต่ผู้เดียวจะเป็นผู้มีอำนาจในการดำเนินคดีอาญา ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนองเจตนารมณ์แห่งรัฐที่ต้องการให้พนักงานอัยการปกป้องผลประโยชน์สาธารณะได้อย่างเต็มที่ จึงส่งผลให้ผู้เสียหายไม่อาจเข้ามาทำให้อคดีเสียหายได้เลย แม้ในคดีความผิดประเภทที่ผู้เสียหายสามารถฟ้องดำเนินคดีอาญาได้เองซึ่งเป็นความผิดส่วนน้อย ถ้าศาลเห็นว่า ประโยชน์สาธารณะได้รับความกระทบกระเทือน ศาลต้องแจ้งให้พนักงานอัยการทราบถึงการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหาย เพื่อให้พนักงานอัยการเข้ามาในคดีอาญาเพื่อระงับรักษาประโยชน์สาธารณะ

จากการศึกษาพบว่าสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้มีการวางมาตรการทางกฎหมายในการดำเนินคดีอาญาให้เป็นอำนาจแห่งรัฐ ทั้งนี้เพื่อให้พนักงานอัยการหรือเจ้าหน้าที่แห่งรัฐสามารถควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่การใช้อำนาจของผู้เสียหายแม้จะมีความแตกต่างกับประเทศไทย กล่าวคือประเทศไทยได้ให้อำนาจแก่ผู้เสียหายในคดีอาญากว้างกว่าสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นอย่างมาก เพราะประเทศไทยหลักในการให้อำนาจของผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญาถือเป็นหลักใหญ่ ส่วนการห้ามผู้เสียหายใช้สิทธิในคดีอาญาถือเป็นข้อยกเว้นที่เป็นหลักรองลงมา ไม่เหมือนกับสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่หลักใหญ่คือการห้ามผู้เสียหายเข้ามาในคดีอาญา ส่วนการยินยอมให้ผู้เสียหายใช้สิทธิที่ตนมีในคดีอาญาถือเป็นหลักรอง ทำให้แนวทางแห่งการใช้สิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีความแตกต่างกันเป็นอย่างมาก

จากการศึกษายังทำให้ทราบอีกว่าการใช้อำนาจรัฐตามแบบสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีสามารถป้องปักษ์รักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาการฉ้อฉลกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี แต่ในทางกลับกันสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกชนก็ถูกรักษาไว้โดยอำนาจรัฐนั่นเอง

4.3 ประเทศอังกฤษ

ระบบกฎหมายของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอน ลอว์ มีต้นกำเนิดมาจากประเทศที่ถือระบบตามกฎหมายอังกฤษ²⁷ โดยในปัจจุบันลักษณะสำคัญก็ยังคงปรากฏอยู่หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า กฎหมายอังกฤษเป็นเรื่องว่าด้วยการตัดสินคดีเมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้น แทนที่จะเป็นการวางระเบียบข้อกำหนดข้อบังคับไว้และมีแนวความคิดว่า ประชาชนทุกคนมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม ซึ่งโดยส่วนมากจะมีรูปแบบการดำเนินคดีอาญาโดยใช้หลักการดำเนินคดีโดยประชาชน ดังนั้นหลักการดำเนินคดีโดยประชาชนจะเป็นระบบการดำเนินคดีที่ถือว่าประชาชนทุกคนเป็นผู้มีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อย ตลอดจนมีหน้าที่ป้องกันการกระทำ ความผิดอาญาที่เกิดขึ้นในสังคม ทุกคนจึงเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการที่จะร่วมรับผิดชอบและดำเนินการแก้ปัญหาต่างๆ เพื่อให้เกิดความสงบสุข

ดังนั้น เมื่อมีการกระทำผิดทางอาญาเกิดขึ้น จึงถือว่าประชาชนทุกคนเป็นผู้เสียหาย มีสิทธิฟ้องคดีอาญาโดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าบุคคลดังกล่าวจะเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงหรือไม่

²⁷ สุนัย มโนมัยอุดม, ศาลอังกฤษที่มีอำนาจในคดีอาญา, คู่มือพหุ 1, 33 มกราคม-กุมภาพันธ์ 2529 หน้า 39-43 อ้างแล้วในวิทยานิพนธ์ของพรศักดิ์ พลสมบัดินันท์พงษ์ เอี่ยมแทน, “ความคิดอันยอมความได้กับความผิดอาญาแผ่นดิน: ศึกษาตามกฎหมายอาญาสารบัญญัติ,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2552), หน้า 43-44.

ประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี ซึ่งเมื่อได้ศึกษาประวัติศาสตร์ของประเทศอังกฤษแล้ว พบว่าอังกฤษเป็นประเทศที่มีอาณานิคมเป็นจำนวนมาก ระบบกฎหมายจารีตประเพณีของอังกฤษจึงมีอิทธิพลต่อระบบกฎหมายของต่างประเทศ ซึ่งประเทศต่างๆ ในโลกที่ใช้ระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณีซึ่งมีอังกฤษเป็นแม่แบบนั้น ได้แก่ สหรัฐอเมริกา อินเดีย มาเลเซีย สิงคโปร์ ฯลฯ

ประเทศอังกฤษถือได้ว่าเป็นต้นกำเนิดของหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน เนื่องจากในระยะแรกแห่งประวัติศาสตร์ที่ถือว่า เอกชนทุกคนต่างมีหน้าที่ในอันที่จะต้องช่วยกันรักษากฎหมายและระเบียบของบ้านเมืองให้เป็นไปโดยเรียบร้อย อีกทั้งประชาชนทุกคนให้ความสำคัญในเรื่องเสรีภาพสูงมากและไม่ไว้วางใจอำนาจรัฐ เพราะประชาชนทุกคนต้องผ่านการต่อสู้มาอย่างยากลำบากเพื่อให้ได้มาซึ่งความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ทำให้ประชาชนอังกฤษมีแนวโน้มไปในทางที่จะปฏิเสธอำนาจรัฐ²⁸ โดยเหตุดังกล่าวจึงส่งผลให้ประเทศอังกฤษได้มีการสถาปนาอำนาจรัฐสภาขึ้นมาเพื่อคานอำนาจกษัตริย์ โดยได้รับการยอมรับว่า อำนาจรัฐสภาที่มาจากราษฎรเป็นอำนาจสูงสุดของประเทศ ซึ่งเป็นที่มาของหลักการดำเนินคดีโดยประชาชนที่ถือหลักการสำคัญว่า “ใครๆ ก็เป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาเองได้หรือที่เรียกกันว่า เอกชนทุกคนเป็นผู้เสียหายและมีสิทธิฟ้องคดีอาญาหรือนำคดีอาญารับขึ้นสู่กระบวนการพิจารณาของศาลได้ โดยไม่คำนึงถึงว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงหรือไม่”²⁹

แต่จะเรียกว่า ประชาชนสามารถไปฟ้องคดีอาญาได้ทีเดียวก็คงไม่ตรงนัก เพราะประเทศอังกฤษจะใช้คำว่า ประชาชนไปแจ้งข่าวต่อผู้พิพากษาศาลแขวงหรือผู้พิพากษาท้องถิ่น แล้วผู้พิพากษาก็จะดำเนินการสอบสวนหรือไต่สวนมูลฟ้อง จนถึงมีคำสั่งให้ดำเนินคดีอาญาได้ในศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษา โดยในทางกลับกันวิธีพิจารณาของศาลอังกฤษได้มีวิวัฒนาการ ในการป้องกันมิให้ประชาชนแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากการที่ตนได้ฟ้องคดี เพราะระบบกฎหมายที่มีพัฒนาการไปตามระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลงในสังคม ทำให้หลักการดำเนินคดีโดยประชาชนที่ปล่อยให้เอกชนเข้ามาเป็นผู้ควบคุมการดำเนินคดีอาญา ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องประโยชน์สาธารณะเริ่มถูกตั้งข้อสังเกตว่าไม่สามารถรักษาผลประโยชน์สาธารณะได้³⁰ และยังคงเกิด

²⁸ไมตรี ตันเต็มทรัพย์, ศาลและผู้พิพากษาของอังกฤษ วารสารกฎหมาย 1, 1 เมษายน 2525 หน้า 10-

²⁹อุทิศ วิวัฒน์, อัยการสกัดแลนด์และอัยการอังกฤษ อัยการกับการสอบสวนคดีอาญารวมบทความเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาในนานาประเทศ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กรมอัยการ, 2533), หน้า 56-60.

³⁰คณิต ฒ นคร, หนังสือรวมบทความด้านวิชาการ ของ ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ฒ นคร อัยการสูงสุด (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พิมพ์อักษร, 2540), หน้า 148.

ปัญหาหลักการดำเนินคดีโดยประชาชนของประเทศอังกฤษที่ต้องประสบปัญหาเกี่ยวกับการหาตัวบุคคลที่จะเข้ามาเป็นคู่ความดำเนินคดีอย่างมีประสิทธิภาพ³¹

ตามหลักการดำเนินคดีอาญาของประเทศอังกฤษ เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ประชาชนทุกคนเป็นผู้เสียหายและมีสิทธิฟ้องคดีอาญาเองได้ ทั้งนี้โดยไม่คำนึงถึงว่า บุคคลนั้นจะเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยหรือไม่ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากหลักกฎหมายดั้งเดิมที่ว่าราษฎรในอังกฤษทุกคนมีพันธะหน้าที่ที่จะต้องช่วยกันดูแลความสงบเรียบร้อยและป้องกันอาชญากรรมในสังคม ตลอดจนมีหน้าที่ฟ้องคดีอาญาด้วย แต่ในทางปฏิบัติการฟ้องคดีจะกระทำโดยตำรวจเป็นองค์กรหลัก แม้ว่าตำรวจจะมอบหมายให้ทนายความฟ้องคดีแทนตน แต่คดีที่ไปสู่ศาลส่วนใหญ่ตำรวจมักจะเป็นผู้ดำเนินการฟ้องคดีเอง³²

การฟ้องคดีอาญาของตำรวจในประเทศอังกฤษมีฐานะเหมือนกับผู้เสียหายฟ้องคดีอาญา โดยตำรวจจะเป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐานของการกระทำความผิดและพิจารณาถึงพยานหลักฐานต่างๆ เมื่อเห็นสมควรที่จะฟ้องผู้กระทำความผิด ตำรวจจะว่าจ้างทนายความให้เป็นผู้ฟ้องคดีและว่าความแทนตำรวจเปรียบเสมือนผู้เสียหาย อันที่จริงการฟ้องคดีโดยตำรวจในทางทฤษฎีแล้ว คือ การฟ้องโดยเอกชนนั่นเอง³³ แต่ในภายหลังการดำเนินคดีของตำรวจได้สร้างความไม่พอใจให้ประชาชน เนื่องจากปรากฏบ่อยครั้งว่า ตำรวจทำการสอบสวนหรือตั้งข้อหาด้วยเหตุผลที่ไม่สมควร

ในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 ได้มีปัญหาการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนเกิดขึ้นบ่อยครั้ง อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงการปฏิเสธประโยชน์สาธารณะโดยสิ้นเชิง ในกรณีที่ยพยายามให้เอกชนเป็นผู้มีบทบาทผลักดันกระบวนการยุติธรรม หลังจากได้เริ่มมีการเคลื่อนไหวที่จะปรับปรุงแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จนท้ายที่สุดได้มีการก่อตั้งหน่วยงาน Crown Prosecution Service (CPS) ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่เข้ามาดูแลการฟ้องคดีในปัจจุบัน ด้วยเหตุดังที่กล่าวมาทำให้ผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาในประเทศอังกฤษประกอบไปด้วยองค์กรในกระบวนการยุติธรรมหลายฝ่าย³⁴ ได้แก่

³¹“อ้างแล้ว ในหนังสือของอุทิส วิวัฒน์” หน้า 71-73.

³²“อ้างแล้ว ในหนังสือของอุทิส วิวัฒน์” หน้า 82-83.

³³“อ้างแล้ว ในหนังสือของอุทิส วิวัฒน์” หน้า 90-94.

³⁴ไมตรี ตันเต็มทรัพย์, ศาลและผู้พิพากษาของอังกฤษ วารสารกฎหมาย 1, 1 เมษายน 2525 หน้า 23-27 “อ้างแล้ว ในวิทยานิพนธ์ของฐิติพงษ์ การสวดก”

1) CPS และองค์กรอื่นๆ ที่มีอำนาจฟ้องคดีอาญาเป็นการเฉพาะ เช่น

The Trading Stands Office, England Revenue, HM Customs and Excise, The DHSS, The Post Office, RSPCA and The Factory Inspectorate.³⁵

2) ผู้เสียหาย การดำเนินคดีอาญาของเจ้าหน้าที่ของรัฐเริ่มต้นขึ้นในชั้นตำรวจ โดยที่ตำรวจได้รับการร้องทุกข์และทำการสืบสวนสอบสวนจนเสร็จสิ้น หากตำรวจเห็นว่าไม่ควรฟ้องผู้ต้องหาคนนั้นก็จะต้องจบลงที่ชั้นตำรวจ แต่หากตำรวจเห็นควรฟ้องผู้ต้องหาและเป็นคดีตามประเภทที่กฎหมายบัญญัติให้รายงานต่อ D.P.P. ตำรวจก็จะส่งสำนวนการสอบสวนโดยรายงานต่อไปยัง D.P.P. เพื่อฟ้องคดีต่อไป แต่การฟ้องคดีโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายอื่นอาจฟ้องคดีได้โดยไม่ต้องส่งเรื่องให้ CPS ฟ้องคดีเหมือนตำรวจ

เมื่อ D.P.P. ได้รับสำนวนคดีของเจ้าหน้าที่ตำรวจจะพิจารณาความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานในการดำเนินคดี³⁶ โดยอาจส่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทำการ-สอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติม ในกรณีที่เห็นว่า พยานหลักฐานไม่เพียงพอ การดำเนินคดีอาญาภาครัฐดังกล่าวนี้จะอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของอัยการสูงสุดซึ่งเป็นตำแหน่งที่คณะรัฐมนตรีคอยกำกับดูแลการทำหน้าที่ของ D.P.P. ให้เป็นไปโดยเรียบร้อย ประเทศอังกฤษได้จัดตั้งองค์กร CPS ขึ้นในปี ค.ศ. 1985 ตามกฎหมาย The Prosecution of Offences Act 1985 และเริ่มปฏิบัติงานตั้งแต่ตุลาคม ค.ศ. 1986 ให้ทำหน้าที่ดำเนินคดีอาญาทำนองเดียวกับองค์กรอัยการของประเทศภาคพื้นยุโรปโดยคัดเลือกเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจากนักกฎหมายที่เป็นเนติบัณฑิตและนิติศาสตร์บัณฑิต ซึ่งในช่วงแรกพบกับปัญหาในการคัดเลือกนักกฎหมายให้มีจำนวนเพียงพอในการปฏิบัติงาน

ในส่วนของผู้เสียหายยังคงมีอำนาจฟ้องคดีอาญาได้อยู่ตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน เพียงแต่การดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายจะมี CPS เข้ามาดูแล โดยผู้เสียหายที่ฟ้องคดีต้องได้รับการอนุญาตจากฝ่ายเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจในการดูแลก่อน นอกจากนี้การดำเนินคดีของผู้เสียหายหาก CPS เห็นว่า การฟ้องคดีเป็นการขัดต่อประโยชน์สาธารณะ หรือการดำเนินคดีควรมีการดำเนินคดีโดยภาครัฐ CPS ก็สามารถเข้าไปดำเนินคดีอาญา

³⁵ สุนัย มโนมัยอุดม, ศาลอังกฤษที่มีอำนาจในคดีอาญา, ดุลพาห 1, 33 มกราคม-กุมภาพันธ์ 2529 หน้า 61-63 “อ้างแล้ว ในวิทยานิพนธ์ของพรศักดิ์ พลสมบัตินันท์”

³⁶ สุนัย มโนมัยอุดม, ศาลอังกฤษที่มีอำนาจในคดีอาญา, ดุลพาห 1, 33 มกราคม-กุมภาพันธ์ 2529 หน้า 75-77 “อ้างแล้ว ในวิทยานิพนธ์ของพรศักดิ์ พลสมบัตินันท์”

นั้นเสียเอง³⁷ หรืออาจดำเนินการให้ระงับการฟ้องคดีอาญาเสียก็ได้ โดยสามารถควบคุมการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายด้วยการร้องขอต่อศาลเพื่อหยุดการดำเนินคดีต่อไปได้ก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษา การดำเนินการนี้จะมีผลทำให้ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดี แต่จำเลยอาจถูกฟ้องเป็นคดีใหม่ได้อีก³⁸

นอกจากนี้ยังมีอำนาจตรวจสอบการฟ้องคดีของประชาชน ในกรณีที่มีผู้มายื่นคำฟ้องคดีอาญาแล้วถอนฟ้องหรือไม่ดำเนินคดีต่อ โดยมีอำนาจทำการตรวจสอบถึงความสุจริตของบุคคลในการใช้สิทธิฟ้องคดี หรือพิจารณาถึงการดำเนินคดีอาญาว่าเป็นประโยชน์สาธารณะอันควรดำเนินคดีต่อไปหรือไม่ ถึงแม้ว่าคดีจะมีการถอนฟ้องแล้วก็ตาม

หลักการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยที่มีการจำกัดอำนาจฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายให้น้อยลง โดยมีองค์กรของรัฐเข้ามาควบคุมดูแลการดำเนินคดีของผู้เสียหาย โดยพิจารณาแล้วเห็นได้ว่าจากเดิมที่รัฐเคยให้อำนาจแก่ผู้เสียหายอย่างเต็มที่ในการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาได้อย่างกว้างขวาง ตามหลักการดำเนินคดีโดยประชาชน แต่รัฐได้ประสบกับปัญหาว่า การปล่อยให้ผู้เสียหายดำเนินคดีเพียงลำพังต่อไปไม่อาจรักษาความสงบเรียบร้อยหรือประโยชน์ของรัฐได้ ประเทศไทยจึงได้วางมาตรการจำกัดสิทธิในการฟ้องร้องคดีอาญาของผู้เสียหาย โดยการฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายต้องถูกควบคุมดูแลการดำเนินคดีโดยฝ่ายรัฐ การดำเนินคดีอาญาไม่อาจดำเนินการโดยปราศจากการควบคุมของฝ่ายรัฐได้อีกต่อไป³⁹

³⁷ สุนัย มโนมัยอุดม, ศาลอังกฤษที่มีอำนาจในคดีอาญา, คุณภาพ 1, 33 มกราคม-กุมภาพันธ์ 2529 หน้า 81-83 “อ้างแล้ว ในวิทยานิพนธ์ของพรศักดิ์ พลสมบัตินันท์”

³⁸ ไมตรี ตันเต็มทรัพย์, ศาลและผู้พิพากษาของอังกฤษ วารสารกฎหมาย 1, 1 เมษายน 2525 หน้า 51-54 “อ้างแล้ว ในวิทยานิพนธ์ของฐิติพงศ์ การสวดก”

³⁹ โกวิท มีพรนุชา, “การตรวจสอบการฟ้องคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหาย โดยพนักงานอัยการ,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2550), หน้า 57-59.

บทที่ 3

หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการให้ผู้เสียหายเข้ามีส่วนร่วมในคดีอาญา

1. แนวคิดเกี่ยวกับผู้เสียหายในคดีอาญา

อาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคมแต่ละครั้งย่อมส่งผลกระทบต่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้คนในสังคมเป็นวงกว้าง และย่อมทำให้สังคมได้รับความเสียหายเป็นภาพรวมอย่าง ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ สังคมตั้งแต่อดีตสู่ปัจจุบันจึงได้มีวิวัฒนาการในการเยียวยาความเสียหายที่เกิดแก่สังคม ทั้งได้มีวิวัฒนาการในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากอาชญากรรม

จากหลักการและแนวคิดทางด้านอาชญาวิทยาได้ยอมรับและยืนยันในหลักการว่า ผู้ที่ได้รับความเสียหายมากที่สุดก็คือผู้ที่ถูกกระทำโดยตรงจากการก่ออาชญากรรม เพราะถือเป็นบุคคลผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดของผู้ต้องหาโดยตรง จากผลดังกล่าวจึงยังผลให้เกิดแนวคิดและทฤษฎีแนวทางแห่งการมอบอำนาจในการดำเนินคดีทางอาญาให้แก่ผู้เสียหายเพื่อการเข้ามาสู่คดีได้โดยง่าย ถือเป็นแนวทางในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการก่ออาชญากรรม

แนวคิดสากลได้มีการวิวัฒนาการมาหลากหลายขั้นตอน แนวคิดดังกล่าวได้พัฒนามาเพื่อเป็นพื้นฐานแห่งโลกเสรีประชาธิปไตยในปัจจุบัน ในสมัยดั้งเดิมเมื่อคนในโลกยังกระจัดกระจายอยู่การกระทำความผิดต่อกันยังมีไม่เท่าไรนัก ต่อมาเมื่อมีคนเพิ่มจำนวนมากขึ้นมีการมารวมอยู่กันเป็นหมู่เหล่าเป็นพวกเป็นสังคม⁵⁵ เมื่อมีการมาอยู่รวมกันเช่นนี้ย่อมต้องมีการกระทำความผิดต่อกัน ซึ่งในสมัยโบราณก็ยังไม่มีการและองค์กรที่ถูกจัดตั้งมาเพื่อคอยคุ้มครองดูแลปกป้องผู้คนในสังคมนั้นๆ ได้ การตอบโต้กันระหว่างความขัดแย้งที่เกิดจากการกระทำความผิดจึงเป็นการตอบโต้เพื่อโดยใช้พลังกำลังต่ออีกฝ่ายหนึ่ง ผู้ที่ใช้ความรุนแรงได้เป็นผลมากกว่าอีกฝ่ายย่อมประสพชัยชนะและถือว่าเป็นผู้ที่ถูกต้องตามครรลองคลองธรรม

ดังนั้นผู้ที่มีพลังกำลังย่อมได้เปรียบผู้ที่กำลังน้อยกว่า โดยการต่อสู้ที่ถูกบีบบังคับให้ต้องมีการใช้พลังกำลังบนความขัดแย้งที่เกิดจากการกระทำความผิดนี้ จึงถือได้ว่ามนุษย์ได้มีการพัฒนาการเพื่อยุติความขัดแย้งที่เกิดจากการกระทำความผิดมาอย่างช้านานแล้ว แต่เพียงในสมัยโบราณกาลมนุษย์ยัง

⁵⁵พรศักดิ์ พลสมบัติพันธ์, “อำนาจดำเนินคดีอาญาโดยรัฐและผู้เสียหาย,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2545), หน้า 44.

ไม่มีมาตรการที่จะสามารถมากอยก่อก้อนให้การกระทำความผิดต่างจบลงอย่างสันติ จึงเกิดการแก้แค้นทดแทนอย่างเช่นที่กล่าวมา

ต่อมาเมื่อระยะเวลาผ่านไปได้มีการพัฒนาการไปสู่ความเจริญทั้งทางด้านกฎหมายและความผาสุกของสังคม จึงยังผลให้การตัดสินใจความขัดแย้งที่เกิดความผิดทางอาชญากรรมยอมตกลงมาเป็นหน้าที่ของหัวหน้าชุมชน เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นผู้ที่มีกำลังอ่อนกว่าก็จะไปฟ้องร้องต่อหัวหน้าชุมชน เพื่อให้มีการตอบแทน แก้แค้น เพราะผู้ที่เป็นหัวหน้ายอมเป็นผู้ที่มีกำลังเหนือกว่าบุคคลในกลุ่ม และเป็นผู้ที่มีอำนาจลงโทษผู้กระทำความผิดในชุมชนได้ ครั้นต่อมาชุมชนกลายเป็นรัฐมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องก็มีการสร้างระบบปกครองประเทศโดยการกำหนดกฎเกณฑ์ระเบียบต่างๆ เพื่อนำมาเป็นกรอบควบคุมประชากรในประเทศและความผิดก็มีได้เกิดขึ้นเพื่อให้เกิดความยุติธรรมในเชิงบุคคล

เมื่อมีการพัฒนามาตรการและกฎเกณฑ์ทางกฎหมายในสังคม บุคคลก็ย่อมมีความเจริญเสมอกันมีความคิดทัดเทียมกันของปัจเจกชน มาตรการทางกฎหมายที่มีวิวัฒนาการขึ้นนี้ก็จะมีการเพิ่มอำนาจตัดสินใจในเชิงการลงโทษและการยอมความไปสู่ประชาชนหรือที่เรียกกันว่าหลักการกระจายอำนาจ โดยตั้งศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาขึ้น แต่ถึงอย่างไรในความผิดที่เกิดแก่รัฐก็ไม่มีผู้ฟ้องคดีแทนผู้เสียหายที่เป็นเอกชน จึงเกิดแนวความคิดขึ้นว่าต้องดำเนินการหาผู้กระทำการแทนรัฐในการเป็นโจทก์ฟ้องผู้ต้องหาในการกระทำความผิดต่อศาล

ในทฤษฎีนี้จึงได้เกิดระบบพนักงานอัยการขึ้นและถือเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา ส่วนความคิดใหม่ที่เกิดขึ้นยังตัดอำนาจของผู้เสียหายออกไปต่างๆ ที่เป็นอำนาจดั้งเดิมตั้งแต่เริ่มมีวิวัฒนาการความเป็นมนุษย์ อีกทั้งต่อมาชุมชนมีการขยายตัวก็มีการพัฒนาสร้างระบบการปกครองของประเทศ มีการกำหนดกฎเกณฑ์และระเบียบ เพื่อให้ประชาชนในประเทศหรือในรัฐต้องปฏิบัติตาม

หากผู้ใดฝ่าฝืนก็จะเกิดความผิดและความผิดมีได้เกิดเฉพาะตัวบุคคลแต่เกิดกับประเทศหรือรัฐด้วย การฟ้องคดีอาญาซึ่งแต่เดิมในอดีตจะเป็นเรื่องของประชาชนในชุมชนหรือรัฐ ต่อมายอมตกเป็นหน้าที่ของรัฐด้วยที่จะต้องเข้ามาควบคุมอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคม การฟ้องคดีอาญาจึงมีวิวัฒนาการและมีการสืบทอดตามกันมาว่าประเทศไหนได้รับการวิวัฒนาการมาจากแนวคิดใด แนวทางของการฟ้องคดีอาญาจึงแตกต่างกันออกไป ซึ่งแนวคิดทางนิติปรัชญาเกี่ยวกับผู้เสียหายในคดีอาญาที่สำคัญก็คือ แนวความคิดปัจเจกชนนิยมและแนวคิดอรรถประโยชน์

แนวความคิดอรรถประโยชน์⁵⁶ เห็นว่าความสำคัญของกฎหมายอยู่ที่หน้าที่ของมันและต้องมีประโยชน์ต่อสังคม สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพของสังคมจึงมุ่งถึงประโยชน์ที่ช่วยควบคุมสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายในการแก้ไขผู้กระทำความผิดมิใช่เป็นการแก้แค้นทดแทน ซึ่งจากแนวความคิดดังกล่าวจึงเห็นได้ว่าการควบคุมความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองเป็นหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่ป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดอาญา โดยความผิดอาญาถือเป็นความผิดต่อสังคมหรือมหาชนเป็นหลัก สังคมจึงเป็นผู้เสียหายโดยตรงจากการกระทำความผิดดังกล่าว เอกชนผู้ตกเป็นเหยื่อของการกระทำความผิดหาใช่เป็นผู้เสียหายไม่⁵⁷ เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นรัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย โดยจะมีการจัดให้เจ้าพนักงานของรัฐมีหน้าที่ฟ้องคดีอาญาแทนรัฐซึ่งก็คือพนักงานอัยการ ทั้งนี้ไม่คำนึงว่าผู้เสียหายมีความประสงค์ที่จะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษหรือไม่

อย่างไรก็ดี แนวความคิดอรรถประโยชน์ที่ให้รัฐมีอำนาจดำเนินคดี ต่อมาได้มีการถูกโจมตีว่าเป็นการละเลยสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลผู้ได้รับเคราะห์กรรมจากการกระทำความผิด เพราะเป็นแนวทางที่ขาดการประสานระหว่างการใช้อำนาจรัฐจึงต้องมีการควบคุมอันเป็นการประสานผลประโยชน์ระหว่างเอกชนซึ่งเป็นผู้เสียหายกับรัฐให้สอดคล้องกันในทุกกรณี

แนวความคิดปัจเจกชนนิยมถือเป็นแนวความคิดที่เริ่มก่อตัวมาตั้งแต่สมัยโบราณเพราะมีพื้นฐานมาจากการแก้แค้นทดแทนที่เรียกว่าตาต่อตาฟันต่อฟัน ซึ่งเป้าหมายก็คือ ตอบแทนการกระทำเพื่อลดความอาฆาตมาดร้ายของบุคคลในสังคม หรือผู้เสียหายที่ต้องการแก้แค้นตอบแทนด้วยตนเอง ซึ่งปรัชญาดังกล่าวเป็นพื้นฐานของอุดมการณ์เสรีประชาธิปไตยที่มีจุดมุ่งหมาย⁵⁸ ซึ่งเป็นการควบคุมความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองที่เป็นหน้าที่ของประชาชน แนวความคิดจึงมีอิทธิพลในการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการฟ้องคดีอาญา โดยถือว่าเสรีภาพของประชาชนรัฐจะละเมิดมิได้ กฎหมายจึงยอมให้สิทธิแก่เอกชนในการฟ้องคดีอาญาเองได้

ในปัจจุบันส่วนของแนวความคิดปัจเจกชนนิยมก็ดูเหมือนจะมีการถูกพูดถึงเป็นอย่างมาก เพราะแนวความคิดปัจเจกชนนิยมเป็นแนวคิดที่ให้อำนาจแก่ผู้เสียหายมาก จึงอาจส่งผลให้เอกชนซึ่งเป็นผู้เสียหายละเลยการดำเนินคดีจนอาจเกิดความเสียหายแก่ภาครัฐได้นั่นเอง

⁵⁶“อ้างแล้ว ในวิทยานิพนธ์ของพรศักดิ์ พลสมบัตินันท์” หน้า 44-47.

⁵⁷“อ้างแล้วใน หนังสือของเกียรติขจร วัจนสวัสดิ์”

⁵⁸สมาคมทนายความแห่งประเทศไทย, ฝ่ายวิชาการ, “หลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ,” บทบัณฑิต 37, 2 (เมษายน 2532): 357.

กฎหมายคือ วิธีทางสู่เป้าหมายที่ต้องนำมาใช้เพื่อเข้าสู่เป้าหมายดังกล่าว กล่าวคือ กฎหมายมิได้พิทักษ์ผลประโยชน์ของปัจเจกชนในฐานะที่เป็นเป้าหมายของตัวเอง หากเป็นเพียงวิธีทางไปสู่เป้าหมายที่สงบสุขของสังคมโดยแท้ จากแนวคิดดังกล่าวของการใช้กฎหมายควบคุมสังคมในแนวทางนิติปรัชญา จึงเกิดระบบการฟ้องคดีอาญาในประเทศต่างๆ ขึ้น ซึ่งนักประวัติศาสตร์ทางนิติศาสตร์ได้แบ่งแยกระบบการฟ้องคดีอาญาที่สำคัญออกเป็น 2 ระบบคือ ระบบกล่าวหา และระบบไต่สวน⁵⁹

ระบบไต่สวนเป็นระบบที่เมื่อผู้ปกครองทราบว่าสมาชิกในปกครองของตนกระทำการอันมิชอบไม่ว่าจะมีการฟ้องร้องกล่าวโทษหรือไม่ก็ตาม เป็นหน้าที่ของผู้ปกครองที่จะค้นหาข้อเท็จจริงให้จนได้ โดยถือว่าการฝ่าฝืนกฎหมายอาญาเป็นความผิดต่อรัฐ รัฐมีความรับผิดชอบโดยตรงที่จะดำเนินการกับผู้กระทำความผิดเพื่อนำตัวมาลงโทษ โดยมีผู้แทนของรัฐคือ พนักงานอัยการเข้าทำหน้าที่ต่างผู้เสียหายหรือแทนรัฐ⁶⁰ ระบบการค้นหาความจริงที่เรียกว่าระบบไต่สวนนี้นิยมใช้กันมากในภาคพื้นยุโรป

การพัฒนาของระบบอัยการในสาธารณรัฐฝรั่งเศสซึ่งเป็นต้นแบบที่สำคัญของระบบไต่สวน มีความคิดเห็นว่าเป็นหน้าที่ของผู้ปกครองประเทศที่จะดำเนินคดีอาญาจึงเป็นเหตุให้มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญประการหนึ่งคือ การตั้งเจ้าพนักงานซึ่งมีหน้าที่เฉพาะในการดำเนินคดีอาญาในรูปพนักงานอัยการผู้แทนพระมหากษัตริย์ ซึ่งทำให้ระบบไต่สวนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จากที่กล่าวมาจึงทำให้พออนุมานได้ว่าระบบไต่สวนพนักงานอัยการมีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินคดีอาญา⁶¹ ในประเทศที่ใช้ระบบไต่สวนจะไม่ยินยอมให้เอกชนฟ้องคดีอาญาได้เอง

ในระบบไต่สวนนี้รัฐมีบทบาทในการฟ้องคดีอาญาเป็นอย่างมาก เพราะการควบคุมอาชญากรรมเป็นหน้าที่ของรัฐซึ่งทำให้รัฐเป็นผู้เสียหายในความผิดอาญาที่ร้ายแรงทั้งหมด จึงมีผู้เห็นว่าการละเมิดต่อกฎหมายโดยเฉพาะกฎหมายอาญาเป็นการกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของรัฐโดยตรง รัฐจึงจำเป็นต้องเข้าไปจัดการกับผู้ทำละเมิดอันเป็นการกระทำแทนเอกชนผู้เสียหาย

แต่โดยเนื้อหาระบบไต่สวนนี้ก็ย่อมที่จะมีข้อเสียอยู่เช่นกัน อย่างในกรณีที่ทำให้รัฐเป็นผู้ใช้อำนาจผูกขาดอยู่ฝ่ายเดียว ก็ย่อมขาดหลักการควบคุมและการถ่วงดุลอำนาจจากราษฎร โดย

⁵⁹“อ่าแล้ว ในหนังสือของสมาคมทนายความแห่งประเทศไทย”

⁶⁰“อ่าแล้ว ในวิทยานิพนธ์ของพรศักดิ์ พลสมบัณฑิต” หน้า 51-52.

⁶¹วุฒิชัย สุกันทรกุล, “มาตรการทางกฎหมายที่ให้อำนาจพนักงานอัยการในการ-วินิจฉัยสั่งคดีอาญา โดยเที่ยงธรรม,” (การศึกษาอิสระนิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย-รามคำแหง, 2554), หน้า 44-47.

อาจเกิดกรณีที่ว่าราษฎรได้รับความเดือดร้อนจากการใช้อำนาจรัฐโดยพลการได้⁶² และอาจส่งผลให้การใช้อำนาจรัฐอันเป็นการมิชอบด้วยหลักความเป็นธรรมเกิดการต่อต้านจากอำนาจของประชาชนได้ในที่สุดได้

ข้อดีและข้อเสียของทั้งสองระบบย่อมมีอยู่ แต่การประสานข้อดีให้มาบรรจบเพื่อทรงไว้ซึ่งความยุติธรรมนั้น ย่อมเกิดความขัดแย้งทางความคิดในสองระบบดังกล่าว

เมื่อวิชาการทางกฎหมายได้มีการพัฒนาเจริญขึ้นมาตามลำดับ วิธีการฟ้องร้องของระบบทั้งสองก็คลี่คลายเข้าหากันมากขึ้น และไม่ว่าจะเป็นการใช้ระบบการดำเนินการคดีแบบใดก็ตามล้วนมีเจตนารมณ์ในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษและมีแนวทางเพื่อให้เกิดความยุติธรรมในสังคมเช่นกัน⁶³ ดังนั้นเมื่อให้อำนาจทั้งรัฐและเอกชนฟ้องคดีอาญาได้จะต้องสร้างระบบกลไกของระบบทั้งสองให้สอดคล้องกัน

กล่าวคือ ไม่ควรแยกการกระทำของแต่ละระบบเป็นเอกเทศ ควรที่จะมีระบบกลไกของทั้งสองระบบที่สัมพันธ์ เพื่อจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุดในการดำรงไว้ซึ่งเจตนารมณ์ในการป้องปรามผู้กระทำความผิด

2. การมอบอำนาจเริ่มต้นคดีในคดีอาญา

เมื่อกฎหมายกำหนดให้เป็นสิทธิของผู้เสียหายในการดำเนินกระบวนการพิจารณาต่างๆ ดังกล่าวแล้ว บุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ผู้เสียหายหรือมิได้รับมอบอำนาจจากผู้เสียหาย ย่อมไม่มีอำนาจดำเนินกระบวนการพิจารณาเช่นนั้นได้ อีกทั้งตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 2 (4) ให้นิยามศัพท์คำว่าผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไว้โดยเฉพาะแล้ว

ดังนั้น หากบุคคลใดซึ่งมิได้มีฐานะเป็นผู้เสียหายตามนัยแห่งมาตรา 2 (4) ดังกล่าว บุคคลนั้นย่อมไม่มีอำนาจดำเนินกระบวนการพิจารณาต่างๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้นได้⁶⁴ โดยหลักเกณฑ์ของการพิจารณาว่าบุคคลใดจะเป็นผู้เสียหายโดยตรงนั้น มีข้อพิจารณาดังต่อไปนี้

⁶² พันตำรวจโทประวิทย์ กังวล, “การกำหนดขอบเขตการฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหาย,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2546), หน้า 25.

⁶³ อุททิส แสนโกศิก, “จุดมุ่งหมายและวิธีดำเนินการของกฎหมายอาญา,” อัยการนิเทศ 21, 5 (มกราคม 2502): 55.

⁶⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 8488/2556.

1) ต้องมีการกระทำผิดอาญาฐานใดฐานหนึ่งเกิดขึ้นตามประมวลกฎหมายอาญานั้นเอง⁶⁵ เพราะการเริ่มต้นคดีอาญาได้นั้นจะต้องเป็นการเริ่มต้นคดีเพื่อนำผู้กระทำความผิดตามฟ้องมาลงโทษนั่นเอง

2) ผู้เสียหายต้องเป็นบุคคลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า ผู้เสียหาย หมายถึง บุคคลผู้ได้รับความเสียหาย ดังนั้น ผู้เสียหายในคดีอาญาต้องเป็นบุคคลตามกฎหมายเท่านั้น สิ่งใดๆ ก็ตามหากไม่มีฐานะเป็นบุคคลตามกฎหมายย่อมเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาไม่ได้ อีกทั้งบุคคลที่จะเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาอาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้⁶⁶

3) บุคคลนั้นต้องได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดนั้น ในคดีบางเรื่องมีข้อเท็จจริงยุ่งยากซับซ้อนเพราะจำเลยกระทำความผิดหลายฐานต่อเนื่องกันและความผิดแต่ละฐานที่จำเลยกระทำ คุณธรรมทางกฎหมายอาจไม่ได้มุ่งประสงค์เพียงคุ้มครองบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น ซึ่งในกรณีเช่นนี้ผู้เสียหายในความผิดฐานต่างๆ ย่อมมิใช่มีเพียงคนเดียวแต่อาจจะเป็นบุคคลหลายคนแตกต่างกันแล้วแต่ฐานความผิดที่จำเลยกระทำก็ได้⁶⁷

4) บุคคลนั้นต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย⁶⁸ แม้ว่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) จะเพียงแต่กำหนดหลักเกณฑ์ การเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาหมายความถึงบุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามมีหลักกฎหมายทั่วไปอยู่ก็คือ ผู้ที่จะมาขอพึ่งบารมีแห่งความยุติธรรมต้องมาด้วยมืออันบริสุทธิ์

โดยนัยตามที่ศาลฎีกาจึงได้วินิจฉัยวางบรรทัดฐานเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาขึ้นอีกประเด็นหนึ่ง คือ ต้องเป็นบุคคลที่สะอาดบริสุทธิ์ด้วยจึงจะมาขอรับความยุติธรรมจากศาลได้ ด้วยเหตุนี้แม้หากบุคคลใดจะต้องด้วยหลักเกณฑ์การเป็นผู้เสียหายมาแล้วดังที่กล่าวมาข้างต้นครบถ้วนแล้วก็ตาม แต่หากบุคคลนั้นมีได้เป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย ศาลฎีกาก็วินิจฉัยมาโดยตลอดว่าบุคคลนั้นไม่เป็นผู้เสียหาย

⁶⁵ วรรค์ศักดิ์ แสงสารพันธ์, “ผู้เสียหายในคดีอาญา: การศึกษาสิทธิและคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร-มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), หน้า 44-45.

⁶⁶ ธงชัย ธรรมวิจิตร, “อำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการกรณีตั้งไม่ฟ้องตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 78,” (การฝึกอบรมนักบริหารงานยุติธรรม หลักสูตรอัยการจังหวัด รุ่นที่ 28, สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายอัยการ, 2551), หน้า 17-23.

⁶⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 19816/2555.

⁶⁸ “อ้างแล้ว ในหนังสือของอุททิส แสน โกศิก”

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ทำให้ทราบได้ถึงอำนาจในการดำเนินคดีอาญาซึ่งได้แก่บุคคลสองประเภทดังนี้

บุคคลประเภทแรก ที่กฎหมายบัญญัติให้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาล คือ พนักงานอัยการ⁶⁹

บุคคลประเภทที่สองที่มีอำนาจตามกฎหมายในการฟ้องคดีอาญา คือผู้เสียหาย โดยหมายความรวมไปถึงผู้เสียหายโดยตรงและผู้มีอำนาจจัดการแทนด้วย

นอกจากนี้ความผิดบางประเภทยังกำหนดให้รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย เนื่องจากความผิดเหล่านี้ได้คำนึงถึงประโยชน์ของรัฐเป็นหลัก

2.1 คดีที่ราษฎรเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย

การดำเนินคดีโดยบุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดเป็นรูปแบบการดำเนินคดีแบบดั้งเดิมที่เกิดขึ้นก่อนรูปแบบใดๆ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายสามารถร้องขอความเป็นธรรมจากรัฐด้วยตนเอง

แต่จากอดีตสู่ปัจจุบันการดำเนินคดีรูปแบบนี้ผู้เสียหายมักจะดำเนินคดีโดยอารมณ์และความรู้สึก โกรธแค้นที่ต้องการโต้ตอบกลับคืนแก่ผู้กระทำความผิดจึงค่อนข้างเป็นเรื่องส่วนตัวของผู้เสียหายเท่านั้น การดำเนินคดี ผู้เสียหายจึงไม่ค่อยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งควรนำมาเป็นหลักการพิจารณาถึงการดำเนินคดีแต่ละครั้ง⁷⁰

ประเทศไทยได้นำหลักการดำเนินคดีโดยผู้เสียหาย บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดอันยอมความได้ ซึ่งผลทางกฎหมายในการดำเนินคดีจะมีความแตกต่างจากคดีอาญาทั่วไป โดยในคดีความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดอันยอมความได้นั้น พนักงานสอบสวนจะไม่มีอำนาจดำเนินคดีโดยพลการได้ แต่การดำเนินคดีแต่ละครั้งขึ้นอยู่กับความยินยอมและความเห็นชอบของผู้เสียหายผ่านหลักเกณฑ์ในเรื่องคำร้องทุกข์

หลักการดำเนินคดีอาญาผู้เสียหายนับว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดของกระบวนการ เพราะจะเป็นบุคคลที่กฎหมายให้สิทธิในการดำเนินคดีแทบทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การดำเนินคดีด้วยการร้องทุกข์ การเป็นโจทก์ฟ้องคดี การเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ เป็นต้น และเมื่อกฎหมายกำหนดให้เป็นสิทธิหรืออำนาจแก่ผู้เสียหายในการดำเนินกระบวนการพิจารณา

⁶⁹ วุฒิชัย สุกันชกุล, “มาตรการทางกฎหมายที่ให้อำนาจพนักงานอัยการในการวินิจฉัยสั่งคดีอาญาโดยเที่ยงธรรม,” (การศึกษานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2554), หน้า 44-47.

⁷⁰ อรรถพล ใหญ่สว่าง, “ผู้เสียหายในคดีอาญา,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524), หน้า 13-16.

ต่างๆ ดังกล่าวแล้ว บุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ผู้เสียหายหรือมิได้รับมอบอำนาจจากผู้เสียหาย ย่อมไม่มีอำนาจดำเนินกระบวนการพิจารณาเช่นนั้นได้⁷¹

อีกทั้งตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 2 (4) ได้นิยามศัพท์คำว่าผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไว้โดยเฉพาะแล้ว ดังนั้นหากบุคคลใดซึ่งมิได้มีฐานะเป็นผู้เสียหายตามนัยแห่งมาตรา 2 (4) ดังกล่าว บุคคลนั้นย่อมไม่มีอำนาจดำเนินกระบวนการพิจารณาต่างๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้นได้

2.2 คดีที่ราษฎรและรัฐเป็นผู้เสียหายร่วมกัน

คดีประเภทนี้ได้แก่ คดีอาญาทุกประเภทที่ไม่ใช่คดีความผิดต่อส่วนตัว แต่เป็นความผิดที่มีผลกระทบต่อรัฐ⁷² นอกจากนี้ก็ไม่ใช่คดีอาญาที่คุ้มครองเฉพาะรัฐเท่านั้น ไม่ใช่ความผิดที่รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย ดังนั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงเปิดโอกาสให้ทั้งตัวผู้เสียหายและรัฐเริ่มต้นเข้ามาดำเนินคดี โดยทั้งผู้เสียหายและพนักงานอัยการซึ่งเป็นตัวแทนของรัฐต่างมีอำนาจดำเนินคดีเป็นอิสระต่างหากจากกัน ดังที่ปรากฏตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 นอกจากนี้ทั้งผู้เสียหายและพนักงานอัยการต่างสามารถเป็นโจทก์ร่วมกันได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 30⁷³ และมาตรา 31⁷⁴

ดังนั้นในคดีอาญาเรื่องใดที่มีผู้เสียหายหลายคนผู้เสียหายคนหนึ่งฟ้องคดีอาญาไว้แล้ว ผู้เสียหายอีกคนหนึ่งจะร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ด้วยกัน ไม่ได้ในคดีอาญาซึ่งไม่ใช่คดีความผิดต่อส่วนตัว แม้ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาคดีของผู้เสียหายแล้ว ย่อมมีผลเป็นการตัดสิทธิมิให้พนักงานอัยการฟ้องจำเลยในเรื่องเดียวกันนี้อีก เพราะจะเป็นฟ้องซ้ำและต้องห้ามตามมาตรา 39 (4)

แต่หากคดีของผู้เสียหายยังไม่ถึงที่สุด อีกทั้งไม่ใช่คดีความผิดต่อส่วนตัว กรณีย่อมต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามมาตรา 31 ที่ให้สิทธิแก่พนักงานอัยการมีสิทธิร้องขอเข้ามาเป็นโจทก์ร่วมกับผู้เสียหายเพื่อใช้สิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาได้ อีกทั้งกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยในความผิดหลายข้อหา พึงระวางว่าผู้เสียหายอาจมิได้เป็นผู้เสียหายในความผิดที่ฟ้องทุกข้อหา เฉพาะอย่างยิ่งบางข้อหาเป็นความผิดที่รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย เช่นนี้ราษฎรซึ่งเป็น

⁷¹“อ้างแล้ว ในหนังสือของธงชัย ชรรณวิจิต”

⁷²กุลพล พลวัน, “ความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานอัยการกับผู้เสียหายในคดีอาญา,” อัยการนิเทศ 33, 3 (มกราคม 2534): 76.

⁷³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 30 คดีอาญาใดซึ่งพนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ในระยะเวลาใดระหว่างพิจารณาก่อนศาลชั้นต้นพิพากษาคดีนั้นก็ได

⁷⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 31 คดีอาญาที่มีไม่ใช่ความผิดต่อส่วนตัวซึ่งผู้เสียหายยื่นฟ้องแล้ว พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ในระยะเวลาใดก่อนคดีเสร็จเด็ดขาดก็ได้

ผู้เสียหายในข้อหาความผิดอื่นที่เกี่ยวข้องกัน ย่อมไม่เป็นผู้เสียหายที่จะมีสิทธิเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการได้

โดยปกติศาลจะตั้งอนุญาตให้เข้าร่วมเป็นโจทก์ได้ในเฉพาะข้อหาความที่เป็นความผิดที่ผู้เสียหายเป็นผู้เสียหายแท้จริงเท่านั้น และจะยกคำร้องหรือสั่งไม่อนุญาตให้เป็นโจทก์ร่วมในข้อหาที่ผู้เสียหายไม่เป็นผู้เสียหายตามนัยของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

แม้อำนาจฟ้องคดีอาญาของพนักงานอัยการและผู้เสียหายจะเป็นอำนาจอิสระต่างหากจากกันก็ตาม แต่กรณีที่ทั้งสองฝ่ายเข้ามาเป็นโจทก์ร่วมกันไม่ว่าจะเป็นกรณีผู้เสียหายขอเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการ ตามมาตรา 30 หรือกรณีที่พนักงานอัยการขอเข้าร่วมเป็นโจทก์กับผู้เสียหายตาม มาตรา 31 ก็ดี หากศาลพิพากษายกฟ้องของโจทก์ร่วม ซึ่งก็เท่ากับว่าเมื่อพนักงานอัยการและผู้เสียหายเป็นโจทก์ร่วมกันก็ต้องรับผลแห่งการกระทำตามการดำเนินคดีไปด้วยกัน แต่โดยหลักการแล้วกฎหมายได้ให้น้ำหนักหรือความสำคัญแก่พนักงานอัยการในการจัดการคดีเป็นหลัก⁷⁵

ดังนั้น ในกรณีเช่นนี้ ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่า ผู้เสียหายที่เข้ามาเป็นโจทก์ร่วมได้กระทำการใดๆ หรือละเว้นกระทำการใดๆ ในกระบวนการพิจารณาคดี อันจะทำให้คดีของพนักงานอัยการต้องเกิดความเสียหาย กฎหมายก็ให้สิทธิแก่พนักงานอัยการที่จะร้องขอต่อศาลขอให้สั่งให้ผู้เสียหายกระทำหรือละเว้นการกระทำนั้นได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 32⁷⁶ แต่พึงสังเกตว่ามาตราดังกล่าวนี้ เฉพาะการกระทำหรือละเว้นการกระทำการใดๆ ในกระบวนการพิจารณาที่จะทำให้คดีของพนักงานอัยการเสียหายเท่านั้น กฎหมายจึงให้สิทธิแก่พนักงานอัยการมีอำนาจร้องขอต่อศาลให้สั่งผู้เสียหายกระทำหรือละเว้นการกระทำนั้นๆ ในกระบวนการพิจารณาที่จะไม่ทำให้คดีของพนักงานอัยการต้องเสียหาย แต่ถ้าการกระทำนั้นมีผลเป็นประโยชน์ผู้เสียหายย่อมมีอำนาจกระทำการนั้นได้

ดังที่กล่าวมาว่าอำนาจฟ้องคดีของพนักงานอัยการและผู้เสียหายแยกเป็นอิสระต่างหากจากกัน ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติเรื่องการรวมพิจารณาคดีอาญาเรื่องเดียวกันของพนักงานอัยการและผู้เสียหายเป็นคดีเดียวกันตามมาตรา 33⁷⁷ ที่ได้บัญญัติไว้ว่าคดีอาญาเรื่องเดียวกัน

⁷⁵“อ้างแล้ว ในวิทยานิพนธ์ของอรุณพล ใหญ่สว่าง” หน้า 65-67.

⁷⁶ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 32 เมื่อพนักงานอัยการและผู้เสียหายเป็นโจทก์ร่วมกัน ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าผู้เสียหายจะกระทำให้คดีของอัยการเสียหาย โดยกระทำหรือละเว้นการกระทำการใดๆ ในกระบวนการพิจารณา พนักงานอัยการมีอำนาจร้องขอต่อศาลให้สั่งผู้เสียหายกระทำหรือละเว้นการกระทำนั้นๆ ได้

⁷⁷ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 33 คดีอาญาเรื่องเดียวกันซึ่งทั้งพนักงานอัยการและผู้เสียหายต่างได้ยื่นฟ้องในศาลชั้นต้นศาลเดียวกันหรือต่างศาลกัน ศาลนั้นๆ มีอำนาจสั่งให้รวมพิจารณาเป็น

ซึ่งทั้งพนักงานอัยการและผู้เสียหายต่างได้ยื่นฟ้องในศาลชั้นต้นเดียวกันหรือต่างศาลกัน อีกทั้งมาตรา 34⁷⁸ ก็รับรองสิทธิของผู้เสียหายในกรณีที่พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องคดีด้วยว่าคำสั่งไม่ฟ้องคดีหาคัดสิทธิผู้เสียหายฟ้องคดีโดยตนเองไม่

จากหลักการดำเนินคดีอาญาที่สามารถดำเนินคดีอาญาได้ทั้งพนักงานอัยการและผู้เสียหาย เมื่อต่างมีอำนาจเป็นอิสระต่อกันและอาจมีการดำเนินคดีอาญาไปพร้อมกันได้โดยไม่มีพันธะต่อกัน⁷⁹ แม้อีกฝ่ายหนึ่งจะได้ยื่นฟ้องการกระทำเดียวกันของจำเลยต่อศาลแล้ว อีกฝ่ายหนึ่งก็ยังสามารถยื่นฟ้องจำเลยเป็นอีกคดีหนึ่งได้อีก นอกจากการเป็นโจทก์ยื่นฟ้องคดีโดยตรงแล้ว พนักงานอัยการและผู้เสียหายยังอาจขอเข้าร่วมเป็น โจทก์ร่วมกันในคดีที่อีกฝ่ายหนึ่งได้ยื่นฟ้องไว้แล้วได้อีกตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 30 และมาตรา 31

ระบบกฎหมายไทยได้รับอิทธิพลจากระบบกฎหมายอังกฤษ การดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยจึงมีรูปแบบใกล้เคียงกับระบบกฎหมายคอมมอน ลอว์ การดำเนินคดีของประเทศอังกฤษแต่เดิมเป็นระบบการดำเนินคดีโดยประชาชน แต่ในการปรับปรุงระบบกฎหมายของประเทศอังกฤษได้มีการปฏิรูปกฎหมาย โดยยึดถือหลักการดำเนินคดีโดยรัฐเป็นหลัก และอนุญาตให้ผู้เสียหายดำเนินคดีอาญาได้ตามหลักการดำเนินคดีโดยเอกชน

องค์กรของรัฐจึงต้องร่วมกันตรวจสอบหาข้อเท็จจริงในความผิด เพราะรัฐมีหน้าที่อำนวยความสะดวกในคดีอาญา⁸⁰ การค้นหาเพื่อให้ได้ความจริงจึงเป็นหน้าที่ของรัฐ บทบาทขององค์กรต่างๆ ของรัฐในคดีอาญาจึงต้องกระตือรือร้นในการค้นหาความจริง เมื่ออำนาจฟ้องของพนักงานอัยการและผู้เสียหายตามมาตรา 28 เป็นอำนาจที่แต่ละฝ่ายต่างมีอำนาจเป็นอิสระต่างหากจากกัน จะนำเรื่องฟ้องซ้อนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 173 วรรค 2 (1) มาใช้บังคับในกรณีเช่นนี้มิได้

นอกจากนี้ผู้เสียหายจะไม่มีอำนาจขอเข้าร่วมเป็นโจทก์กับผู้เสียหายด้วยกันเองซึ่งได้ยื่นฟ้องคดีอาญาไว้แล้วตามมาตรา 30 และ 31 ดังกล่าวมาแล้ว แม้เป็นคดีอาญาเรื่องเดียวกันและผู้เสียหายทั้งหลายต่างได้ยื่นฟ้องจำเลยในศาลชั้นต้นเดียวกันหรือต่างศาลกัน ศาลนั้นๆ ก็ไม่มี

คดีเดียวกัน เมื่อศาลเห็นชอบโดยพลการหรือโดยโจทก์ยื่นคำร้องในระยะใดก่อนมีคำพิพากษา

แต่ทว่าจะมีคำสั่งเช่นนั้นไม่ได้ นอกจากจะได้รับความยินยอมของศาลอื่นนั้นก่อน

⁷⁸ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 34 คำสั่งไม่ฟ้องคดี หาคัดสิทธิผู้เสียหายฟ้องคดีโดยตนเองไม่

⁷⁹ธานีศ เกศวพิทักษ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2553), หน้า 16.

⁸⁰“อ้างแล้ว ในวิทยานิพนธ์ของพรศักดิ์ พลสมบัตินันท์” หน้า 68-69.

อำนาจสั่งให้รวมการพิจารณาเป็นคดีเดียวกันตามมาตรา 33 ได้เช่นกัน เพราะมาตรา 33 บัญญัติไว้เฉพาะกรณีที่ทั้งพนักงานอัยการและผู้เสียหายต่างเป็นโจทก์ฟ้องจำเลยในคดีอาญาเรื่องเดียวกันเท่านั้น

ดังนั้นกรณีที่ผู้เสียหายหลายคนต่างเป็นโจทก์ฟ้องจำเลยในคดีอาญาเรื่องเดียวกันย่อมไม่เข้าเกณฑ์ที่ศาลจะมีอำนาจสั่งให้รวมการพิจารณาเป็นคดีเดียวกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 33 ได้

ระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยยึดถือการดำเนินคดีโดยรัฐเป็นหลัก⁸¹ ดังนั้นการดำเนินคดีอาญาที่พนักงานอัยการและผู้เสียหายเป็นโจทก์ร่วมกัน จึงยึดถือการดำเนินคดีของพนักงานอัยการซึ่งเป็นตัวแทนของรัฐหรือของแผ่นดินเป็นหลักสำคัญ⁸² ส่วนการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายต้องถือเป็นลำดับรอง การจัดลำดับความสำคัญของการดำเนินคดีเช่นนี้ เป็นไปเพื่อให้พนักงานอัยการสามารถเข้ามาดำเนินการดูแลและรักษาผลประโยชน์ของรัฐ

ในการดำเนินคดีเพื่อให้เกิดความยุติธรรมและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด เพื่อให้การควบคุมการดำเนินกระบวนการพิจารณาของผู้เสียหาย⁸³ จึงมีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 32 ว่า เมื่อพนักงานอัยการและผู้เสียหายเป็นโจทก์ร่วมกันถ้าพนักงานอัยการเห็นว่า ผู้เสียหายจะทำให้คดีของพนักงานอัยการเสียหายโดยกระทำหรือละเว้นกระทำการใดๆ ในกระบวนการพิจารณา พนักงานอัยการมีอำนาจร้องขอต่อศาลให้สั่งให้ผู้เสียหายกระทำหรือละเว้นการกระทำนั้นๆ ได้

อำนาจของพนักงานอัยการตามมาตรา นี้ เป็นผลสืบเนื่องมาจากการให้อำนาจผู้เสียหายที่สามารถฟ้องคดีได้โดยอิสระ การดำเนินกระบวนการพิจารณาของผู้เสียหายจึงเป็นการดำเนินคดีไปโดยขาดการควบคุม ซึ่งต่างกับพนักงานอัยการที่ต้องถูกควบคุมโดยทางวินัย⁸⁴ เมื่อผู้เสียหายได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนความเสียหายจนเป็นที่พอใจแล้ว ผู้เสียหายอาจ

⁸¹“อ้างแล้ว ในวิทยานิพนธ์ของพรศักดิ์ พลสมบัตินันท์”

⁸² คณิต ฌ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2536), หน้า 32.

⁸³ กุลพล พลวัน, “บทบาทของพนักงานอัยการในการเป็นโจทก์,” วารสารอัยการ 6, 4 (กุมภาพันธ์ 2526): 34.

⁸⁴“อ้างแล้ว ในหนังสือของกุลพล พลวัน”

ดำเนินกระบวนการพิจารณาไปในทางช่วยเหลือจำเลยโดยมิได้คำนึงถึงผลของคดีที่ถูกต้อง กฎหมายจึงให้อำนาจพนักงานอัยการเพื่อควบคุมการดำเนิน-คดีอาญาของผู้เสียหาย⁸⁵

2.3 คดีที่รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย

คดีที่รัฐเป็นผู้เสียหายต้องเป็นความผิดที่ส่งผลกระทบต่อรัฐโดยตรงเป็นเรื่องที่กฎหมายประสงค์ที่จะคุ้มครองสาธารณชนเป็นส่วนรวม เอกชนจึงไม่ใช่ผู้เสียหายโดยตรง การฟ้องคดีดังกล่าวทำได้โดยพนักงานอัยการเท่านั้น

อย่างไรก็ดีแม้เอกชนจะไม่ได้เป็นผู้เสียหายในความผิดดังกล่าว แต่เอกชนก็มีบทบาทในฐานะเป็นผู้กล่าวโทษตามกฎหมายได้ ซึ่งผู้กล่าวโทษนั้นอาจจะเป็นเอกชนหรือเป็นเจ้าพนักงานของรัฐก็ได้ หลักการดำเนินคดีโดยรัฐถือเป็นหลักการใหม่ที่เกิดขึ้นมาเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม โดยหลักการดังกล่าวถือว่ารัฐมีหน้าที่หลักในการดูแลความสงบของสังคมไม่ใช่หน้าที่ของผู้เสียหายดังเช่นในอดีตที่ผ่านมา เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น รัฐก็ต้องเข้ามามีหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดอาญา โดยหลักการดังกล่าวนี้ถือว่าความผิดอาญาเป็นความผิดต่อสังคมและรัฐโดยตรง

โดยเนื้อหาของหลักการจะให้ความสำคัญของผู้เสียหายเพียงเล็กน้อย โดยไม่ได้กำหนดอำนาจในการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดต่างๆ ไปด้วยตนเอง แต่หน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาถือเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะเข้ามาอำนวยความสะดวกกรรม โดยองค์กรภาครัฐที่มีอำนาจจัดการตามมาตรการทางกฎหมายที่ให้อำนาจดังกล่าวไว้ โดยองค์กรของรัฐจะใช้อำนาจผ่านทางเจ้าหน้าที่เป็นผู้ดำเนินคดีแทนรัฐ โดยหลักการดำเนินคดีโดยรัฐนี้มีลักษณะสอดคล้องกับแนวคิดของพวกอรรถประโยชน์

ในสังคมโลกในยุคปัจจุบัน แม้แต่ในประเทศที่ใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐอย่างเคร่งครัด ก็ได้มีการอนุญาตให้เอกชนซึ่งเป็นผู้เสียหายมีอำนาจในการดำเนินคดีได้เช่นกัน แต่ได้จำกัดความผิดบางประเภทไว้เพื่อให้รัฐมีอำนาจผูกขาดในการดำเนินคดีอาญาไว้โดยเด็ดขาด⁸⁶ เช่น ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

⁸⁵พิพัฒน์ จักรางกูร, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์อักษร, 2551), หน้า 71.

⁸⁶“อ่าแล้ว ในวิทยานิพนธ์ของพรศักดิ์ พลสมบัตินันท์” หน้า 71-72.

3. ผู้เสียหายในคดีอาญา

ผู้เสียหายในคดีอาญาได้แก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดโดยตรง โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติความหมายของคำว่า “ผู้เสียหาย” ไว้ในมาตรา 2 (4) หมายความว่าบุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญารฐานใดฐานหนึ่ง และให้หมายความรวมถึงบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 4 , 5 และ 6” จากคำนิยามของคำว่าผู้เสียหายดังกล่าวข้างต้น สามารถแบ่งผู้เสียหายทางอาญาออกได้เป็นสองประเภท คือ

1) ตัวบุคคลซึ่งได้รับความเสียหาย เนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่งเรียกว่าผู้เสียหายโดยตรง

2) ผู้ที่มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายโดยตรง ตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 4 , 5 และ 6 จากที่กล่าวมาข้างต้น ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาอาจแยกองค์ประกอบของผู้เสียหายโดยตรง ดังนี้

(1) ต้องมีการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งทางอาญาเกิดขึ้น องค์ประกอบในข้อนี้เป็นหลักเกณฑ์ทั่วไปว่าจะต้องมีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้นเสียก่อน จึงปรากฏตัวบุคคลที่เป็นผู้เสียหายได้ หากกรณีความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ใช่เกิดจากการกระทำความผิดทางอาญา แต่เป็นเพียงความรับผิดทางแพ่ง ผู้เสียหายก็ไม่มีอำนาจฟ้องได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4)

(2) บุคคลนั้นเป็นผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดนั้นๆ หมายถึงเขาผู้นั้นจะต้องได้รับความเสียหาย แต่ความเสียหายในทางอาญานั้นเป็นเพียงว่าเมื่อคดีอาญาเกิดขึ้นมีผลกระทบต่อบุคคลนั้นหรือไม่ ถ้าหากมีผลกระทบต่อผู้นั้นย่อมได้รับความเสียหายไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าคำนวณเป็นจำนวนเงินได้หรือไม่ กล่าวคือความเสียหายในทางอาญาไม่พิจารณาความเสียหายในทางแพ่งควบคู่ด้วย ฉะนั้นความเสียหายในทางอาญาจึงต้องพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิทางอาญาของผู้เสียหายโดยตรง

(3) เป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย กล่าวคือ บุคคลนั้นจะต้องไม่เป็นผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดนั้น หรือเป็นผู้ยินยอมให้มีการกระทำความผิดต่อตนหรือการกระทำนั้นจะต้องมิได้มีมูลมาจากการฝ่าฝืนต่อมาตรการทางกฎหมาย โดยในหลักกฎหมายไทยได้มีการวางแนวทางไว้ว่า “ผู้ที่มาพึ่งมารมีแห่งความยุติธรรมต้องมาด้วยมืออันบริสุทธิ์”

แนวคิดในเรื่อง “ผู้ที่จะมาพึ่งมารมีแห่งความยุติธรรมต้องมาด้วยมืออันบริสุทธิ์” มีพื้นฐานมาจากหลักกฎหมายที่เกิดขึ้นในตอนปลายของสมัยโรมัน ซึ่งถือเป็นหลักที่กล่าวถึงบุคคลว่าไม่สามารถฟ้องร้องผู้อื่นได้ เนื่องมาจากตัวเองก็มีส่วนในความผิดนั้น

4. มาตรการทางกฎหมายในการให้อำนาจผู้เสียหายเริ่มต้นคดีอาญาตามกฎหมายไทย

อำนาจในการเริ่มต้นคดีอาญาถือเป็นความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นอย่างมาก เพราะถือเป็นอำนาจที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ดังนั้นมาตรการดังกล่าวของประเทศไทยจึงมีการบัญญัติไว้ในกฎหมายหลายฉบับ ทั้งที่มีศักดิ์สูงและศักดิ์ต่ำ⁸⁷

4.1 มาตรการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

สิทธิของผู้เสียหายตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติมาตรการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไว้อย่างหลากหลาย แต่มาตรการที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพของผู้เสียหายในการให้อำนาจเริ่มต้นคดีอาญานั้น มาตรการตามรัฐธรรมนูญได้มีการแยกและวางหลักเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจนและเป็นเอกเทศ

ฉะนั้นแนวทางในการให้อำนาจเข้ามาสู่กระบวนการทางอาญาของผู้เสียหายจึงมีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนและพอที่จะนำมากล่าวได้พอสังเขปดังต่อไปนี้ ดังนี้

บุคคลทุกคนสามารถจะอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ขึ้นยืนต่อบุคคลที่ล่วงละเมิดตนได้ แต่ทั้งนี้บุคคลดังกล่าวสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น⁸⁸ และสามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้⁸⁹

บุคคลผู้ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหา จำเลยหรือผู้เสียหาย ต้องได้รับสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยบุคคลดังกล่าวต้องได้รับการปฏิบัติที่เสมอภาคและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน⁹⁰ บุคคลในสังคมจะต้องได้รับการคุ้มครองในสิทธิขั้น

⁸⁷ วุฒิสภา การสวดก, “มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการฟ้องคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหาย,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2547), หน้า 48-50.

⁸⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 28.

⁸⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 27.

⁹⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 30.

พื้นฐานและเสรีภาพในการดำรงชีวิตและร่างกายอย่างเท่าเทียมกัน แต่ในส่วนของ การการลงโทษตามคำพิพากษาของศาลยุติธรรม หรือตามที่กฎหมายบัญญัติไว้สามารถกระทำได้โดยไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมแต่อย่างใด⁹¹

มาตรการในการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาตามรัฐธรรมนูญนั้น ได้กล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญว่าบุคคลที่ต้องเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมจะได้รับโทษทางอาญาได้ต่อเมื่อได้มีการกระทำความผิดอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นความผิดและกำหนดบทลงโทษไว้ โดยบทลงโทษที่จะลงแก่บุคคลที่กระทำความผิดนั้นจะหนักกว่าโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่ผู้กระทำได้กระทำความผิดมิได้

การนำตัวบุคคลที่กระทำความผิดที่กลายมาเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยมาทำการลงโทษตามหลักการโดยต้องสันนิษฐานไว้ก่อนเสมอว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด โดยจะไปปรักปรำหรือเชื่อโดยความคิดของตนก่อนที่จะมีคำพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดมิได้⁹²

จากการศึกษาทำให้ทราบถึงเจตนารมณ์อย่างพอสังเขปว่าหลักการและแนวคิดที่แฝงอยู่ในกฎหมายรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มต้นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของผู้เสียหายมีดังนี้⁹³

สิทธิของบุคคลที่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมต้องสามารถจะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็วและทั่วถึง โดยบุคคลดังกล่าวต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันในกระบวนการยุติธรรม

สิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณาของกระบวนการยุติธรรม อย่างน้อยควรมีหลักประกันขั้นพื้นฐานเรื่องการได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย การได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจเอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้งและพยานหลักฐานของตน การได้รับทราบเหตุผลประกอบคำวินิจฉัยคำพิพากษาหรือคำสั่ง

บุคคลที่จะต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมจะต้องมีสิทธิที่จะทำให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็วและเป็นธรรม ผู้เสียหายในคดีมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมรวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็วและเป็นธรรม ผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ

⁹¹รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 32.

⁹²รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550, มาตรา 39.

⁹³รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 40.

ในคดีอาญาทุกคดี ผู้ที่มีส่วนได้เสียในคดีมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาที่ถูกต้อง รวดเร็วและเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความและการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว

จากที่กล่าวมาทำให้ทราบได้ถึงเจตนารมณ์และหลักการอันเป็นหลักใหญ่ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ต้องการให้เห็นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีตอบสนองต่อสังคม

4.2 มาตรการเริ่มต้นคดีอาญาของผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

สิทธิของผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญาตามหลักการตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่กำหนดหลักเกณฑ์การเข้ามาของผู้เสียหายในคดีอาญามีอยู่ตั้งแต่การยื่นคำฟ้องที่ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องคดีอาญาได้⁴ และหลักเกณฑ์การขอเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการได้อีกทั้งมาตรการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้มีการจำกัดอำนาจกระทำการต่างๆของผู้เสียหายในคดีของพนักงานอัยการตามหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เมื่อพนักงานอัยการและผู้เสียหายเป็นโจทก์ร่วมกัน ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่า ผู้เสียหายจะทำให้คดีของอัยการเสียหายโดยกระทำหรือละเว้นกระทำการใดในกระบวนการพิจารณา พนักงานอัยการมีอำนาจร้องต่อศาลให้สั่งให้ผู้เสียหายกระทำหรือละเว้นกระทำการนั้นๆ ได้จากมาตรการที่กล่าวมาผู้ศึกษาจึงขอกว่าโดยละเอียดในหัวข้อดังต่อไปนี้

4.2.1 สิทธิของผู้เสียหายในการเริ่มต้นฟ้องคดีอาญา⁵

ผู้เสียหายมีอำนาจที่จะยื่นฟ้องผู้กระทำผิดได้ด้วยตนเอง เพราะถือว่าเป็นผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดโดยตรง และเป็นบุคคลที่สามารถหาพยานหลักฐานที่อาจนำมาพิสูจน์ความผิดของจำเลยต่อศาลได้ ประกอบกับผู้เสียหายจะเป็นผู้กานอำนาจของรัฐในการดำเนินคดีอาญา กฎหมายให้อำนาจพนักงานอัยการและผู้เสียหายในการฟ้องคดีอาญาอย่างเท่าเทียมกัน แต่ละฝ่ายมีสิทธิที่จะดำเนินคดีของตนได้ตามลำพัง แต่อย่างไรกฎหมายอนุญาตให้ทั้งสองฝ่ายขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกันได้โดยไม่ต้องแยกเป็นสองคดี

ตามมาตรา 30 คดีอาญาใดซึ่งพนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ในระยะเวลาใดระหว่างพิจารณา ก่อนศาลชั้นต้นพิพากษานั้นได้ แต่ในการที่ผู้เสียหายจะขอเข้าไปเป็นโจทก์ร่วมนั้น ผู้เสียหายต้องถือเอาคำฟ้องของพนักงาน

⁴อ้างแล้ว ในหนังสือของณรงค์ ใจหาญ” หน้า 72-75.

⁵ธานีศ เกศวพิทักษ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2553), หน้า 307-316.

อัยการเป็นหลักจะมาขอแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องไม่ได้ ซึ่งหากคำฟ้องดังกล่าวบกพร่อง ผู้เสียหายก็ต้องรับผลของคำฟ้องที่บกพร่องนั้น ไปด้วย⁹⁶

อีกทั้งในกรณีที่พนักงานอัยการเห็นว่า ผู้เสียหายจะกระทำให้คดีของอัยการเสียหาย โดยกระทำหรือละเว้นกระทำการใดๆ ในกระบวนการพิจารณา พนักงานอัยการมีอำนาจร้องขอต่อศาลให้สั่งผู้เสียหายกระทำหรือละเว้นกระทำการนั้นๆ ไปได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่า กฎหมายได้ให้ความสำคัญแก่การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐมากกว่า การเข้าร่วมของผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญาของรัฐ ผู้เสียหายอาจเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีภายใต้กรอบของกฎหมายอย่างจำกัด กล่าวคือ รัฐจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ผู้เสียหายมีส่วนร่วมในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมของรัฐภายใต้หลักเกณฑ์ที่รัฐสร้างขึ้น

ความเป็นโจทก์ร่วมมีผลตามกฎหมายเมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตแล้ว การฟ้องคดีอาญาโดยผู้เสียหายจะต้องเป็นการใช้สิทธิโดยสุจริต โดยต้องไม่เป็นการสมยอมกันเพื่อช่วยเหลือจำเลย มิฉะนั้นสิทธินำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์อาจไม่ระงับตามหลักการของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4) อันเป็นหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำสองแก่จำเลย

หลักเกณฑ์การห้ามดำเนินคดีซ้ำสองแก่จำเลยนี้ ได้มีการกล่าวไว้ในคำพิพากษาศาลฎีกาในคดีอาญาหมายเลขแดงที่ 3239/2543 ของศาลชั้นต้น ซึ่งได้ความว่าโจทก์ซึ่งเป็นผู้เสียหายโดยเป็นมารดาของผู้ตายได้แจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนและได้มีการออกหมายจับจำเลยไว้ โจทก์ได้ฟ้องจำเลยในข้อหาฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาตามคดีอาญาหมายเลขแดงที่ 3239/2543 ของศาลชั้นต้น และยังปรากฏด้วยว่าในการดำเนินคดีดังกล่าวทนายโจทก์เพียงแต่นำมารดาผู้เสียหายซึ่งไม่เห็นเหตุการณ์ในขณะที่เกิดเหตุ และนาย ม. ผู้ซึ่งอ้างว่าเห็นเหตุการณ์แต่กลับเบิกความเป็นปฏิปักษ์ต่อคดีในชั้นใต้สวนมูลฟ้อง อันเป็นเหตุให้ศาลพิพากษายกฟ้องคดีเพราะพิเคราะห์แล้วเห็นว่า คดีไม่มีมูลและโจทก์คดีดังกล่าวนี้ก็ไม่ยื่นอุทธรณ์เช่นนี้

ย่อมแสดงให้เห็นว่าคดีก่อนผู้เสียหายซึ่งเป็นโจทก์ในคดีนั้น ได้ฟ้องร้องดำเนินคดีแก่จำเลยในลักษณะยอมความกัน อันเป็นการดำเนินคดีโดยไม่สุจริตเพื่อหวังผลเพียงต้องการตัดสิทธิพนักงานอัยการ ย่อมถือไม่ได้ว่าคดีก่อนได้มีการฟ้องร้องดำเนินคดีแก่จำเลยอย่างแท้จริง สิทธินำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์ในคดีนี้หาได้ระงับไปไม่เป็นการห้ามดำเนินคดีซ้ำสองแก่จำเลย

การดำเนินคดีโดยไม่สุจริตตามที่ศาลฎีกาวินิจฉัยได้ก่อให้เกิดความเสียหายกระทบไปยังรัฐผู้มีอำนาจปกครองสังคมโดยตรง เพราะถือเป็นการก่อให้เกิดความเสียหายกระทบไปถึงความผิวดังกล่าว จึงเป็นหน้าที่ของรัฐในการที่จะเข้ามาจัดการกับความเสียหายนี้ แต่ในคดีนี้ผู้เสียหายซึ่งเป็นโจทก์ได้ดำเนินคดีในลักษณะสมยอมกันเพื่อที่จะตัดสิทธิไม่ให้พนักงานอัยการ

⁹⁶คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 20100/2555.

ดำเนินคดีได้ ซึ่งถือว่าผู้เสียหายได้ทำให้การดำเนินคดีของพนักงานอัยการเสียหายจนไม่สามารถดำเนินคดีในชั้นศาลกับจำเลยได้อีก

4.2.2 หลักเกณฑ์การฟ้องซ้ำตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การฟ้องซ้ำตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามมาตรา 39 (4) สิทธินำคดีอาญามาฟ้องผู้กระทำความผิดคนเดิมในการกระทำอันเดิมนั้นอีกอาจจะหมดไป หากเข้าหลักเกณฑ์ตามมาตราดังกล่าว กล่าวคือเมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดที่ได้ฟ้องหากผู้กระทำไม่อาจถูกฟ้องเป็นจำเลยในการกระทำความผิดซ้ำกันนั้นได้อีก โดยถือว่าคดีนั้นก็เป็นอันสิ้นสุดลงอย่างถาวร⁹⁷

โดยเจตนารมณ์ของหลักการห้ามฟ้องซ้ำนั้น ก็เพื่อเป็นการป้องกันมิให้บุคคลได้รับความเดือดร้อนซ้ำสองสำหรับการกระทำเพียงครั้งเดียว⁹⁸ กฎหมายจึงได้บัญญัติให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปเมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดที่ได้ฟ้อง อันเป็นการสอดคล้องกับหลักสากลซึ่งในภาษาลาตินเรียกว่า Non Bis in Idem โดยหลักการดังกล่าวได้เน้นไปที่แนวทางแห่งการพิจารณา มิใช่เน้นไปที่คำพิพากษาเพราะแม้คำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดดังกล่าวนั้นจะพิพากษาไม่ลงโทษ ก็จะไม่ฟ้องจำเลยอีกไม่ได้เพราะถือว่าเข้าข้อห้ามของกฎหมาย คู่เดียวกับการจำเลยถูกพิพากษาเสร็จเด็ดขาดให้ลงโทษ⁹⁹

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวทำให้เกิดหลักการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4) ที่เรียกกันโดยทั่วไปว่าฟ้องซ้ำ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ โดยทั่วไปอยู่ 3 ประการด้วยกันคือ

- 1) จำเลยในคดีแรกและในคดีที่มาฟ้องใหม่ต้องเป็นคนเดียวกัน โดยไม่ต้องพิจารณาถึงโจทก์จะเป็นคนเดียวกันหรือไม่
- 2) การกระทำของจำเลยเป็นการกระทำความผิดเดียวกัน การกระทำความผิดอาจเป็นความผิดต่อกฎหมายบทเดียว หรือเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบทก็ได้ โดยในการกระทำความผิดเดียวของจำเลยนั้น หากจำเลยถูกฟ้องจนกระทั่งศาลมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดไปแล้ว ไม่ว่าจะลงโทษจำเลยหรือยกฟ้องโจทก์ก็ตาม จำเลยก็จะต้องไม่ถูกพิจารณาพิพากษาในการกระทำความผิดเดียวกันนั้นอีก

⁹⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 16410/2555.

⁹⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 90.

⁹⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 3194/2556.

3) ศาลได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดที่ได้ฟ้องแล้วหมายความว่า ศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษาแล้ว แม้ว่าคดีนั้นยังไม่ถึงที่สุด โดยอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ก็ตาม ก็ถือว่าคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดที่ได้ฟ้องแล้ว

ศาลฎีกาถือว่าคำพิพากษายกฟ้องโจทก์ในกรณีดังต่อไปนี้ เป็นการวินิจฉัยในความผิดแล้ว จำเลยไม่อาจถูกฟ้องอีกได้เป็นฟ้องซ้ำ

(1) ศาลได้สอบสวนมูลฟ้องแล้วพิพากษายกฟ้องเพราะคดีไม่มีมูล จะฟ้องจำเลยนั้นอีกไม่ได้

(2) ศาลยกฟ้องเพราะเห็นว่า การกระทำของจำเลยตามที่โจทก์กล่าวในคำฟ้องไม่แน่ชัดว่าจำเลยได้กระทำความผิดในเวลาใดหรือในกรณีที่ศาลยกฟ้องเพราะคำฟ้องไม่ระบุเวลากระทำความผิด¹⁰⁰

(3) ศาลยกฟ้องเพราะคำฟ้องไม่ระบุสถานที่ซึ่งเกิดการกระทำความผิด อันเป็นสาระสำคัญที่โจทก์จะต้องบรรยายมาในคำฟ้อง

4.2.3 ศาลและคู่ความภายใต้กรอบของคำฟ้อง

การเริ่มต้นดำเนินคดีอาญาในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์หรือราษฎรเป็นโจทก์ก็ตาม ล้วนที่จะต้องมีการสำนึกของคำฟ้องตามมาตรา 158 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไว้ 2 ประการ คือ

1) คำฟ้องต้องทำเป็นหนังสือ ต้องทำเป็นคำฟ้องและข้อกล่าวหาตามคำฟ้องจะเป็นกรอบในการดำเนินการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดให้โจทก์ต้องทำคำฟ้องเป็นหนังสือ เพื่อที่จะได้เป็นหลักฐานชัดเจนตั้งแต่เริ่มคดีไปจนเสร็จสิ้นการดำเนินคดี

2) คำฟ้องต้องมีรายการอันเป็นสาระสำคัญของคำฟ้องตาม มาตรา 158 (1) ถึง (7) ครบถ้วนอีกประการหนึ่ง

นอกจากจะกำหนดหลักการสำคัญว่า คำฟ้องต้องทำเป็นหนังสือแล้วยังกำหนดรายการที่จะต้องมิในคำบรรยายฟ้องไว้ด้วย อันเป็นรายการที่เป็นสาระสำคัญซึ่งกฎหมายบังคับว่าจะต้องมีอยู่ในคำฟ้องตั้งแต่ อนุมาตรา (1) ถึงอนุมาตรา (7) รวม 7 รายการ ดังต่อไปนี้

ส่วนเริ่มต้นของคำฟ้อง มาตรา 158 (1) ถึง (4) เป็นรายการของคำฟ้องในส่วนเริ่มต้นของคำฟ้องซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อระบบการบริหารจัดการคดีของศาล การตรวจสอบ

¹⁰⁰คำพิพากษาฎีกาที่ 2757/2554.

เรื่องอายุความเขตอำนาจศาล ความสามารถและอำนาจฟ้องของผู้เสียหาย เป็นต้น รวมตลอดทั้ง การดำเนินการด้านธุรการของศาลต่างๆ ด้วย ในส่วนเริ่มต้นของคำฟ้อง ดังนี้

- 1) ชื่อศาล และวัน เดือน ปี
- 2) คดีระหว่างผู้ใด โจทก์ ผู้ใดจำเลยและฐานความผิด
- 3) ตำแหน่งพนักงานอัยการผู้เป็นโจทก์ ถ้าราษฎรเป็นโจทก์ ให้ใส่ชื่อตัว

นามสกุล อายุ ที่อยู่ ชาติ และบังคับ

- 4) ชื่อตัว นามสกุล ที่อยู่ ชาติ และบังคับของจำเลย

หากคำฟ้องของโจทก์ผิดพลาดหรือบกพร่องในข้อนี้ กล่าวคือ โจทก์ บรรยายฟ้องไม่ครบองค์ประกอบของความผิด ย่อมถือว่าเป็นฟ้องที่มีได้บรรยายการกระทำทั้งหลายที่ อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิด เป็นฟ้องที่ขาดสาระสำคัญของความผิด¹⁰¹ แม้จำเลยให้การรับ สารภาพก็ยังถือว่าเป็นการรับสารภาพตามฟ้องซึ่งไม่เป็นความผิด ศาลไม่มีอำนาจในการพิพากษา ลงโทษจำเลย

การที่ศาลยกฟ้องโดยวินิจฉัยว่าฟ้องโจทก์บรรยายมาไม่ครบองค์ประกอบของความผิดนั้น ต้องถือว่าการพิพากษายกฟ้อง ศาลได้วินิจฉัยเนื้อหาของความผิดอันเป็นกรณีที่ศาลได้ มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้องแล้ว สิทธินำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์ ย่อมระงับ ไปตามมาตรา 39 (4) โจทก์ไม่มีสิทธินำคดีอาญารองเดียวกันนั้นมาฟ้องจำเลยใหม่โดยบรรยายฟ้องให้ ครบองค์ประกอบความผิดได้ ความผิดที่มีพฤติการณ์ประกอบการกระทำเป็นองค์ประกอบภายนอกโจทก์ ก็ต้องบรรยายมาให้ครบองค์ประกอบด้วย

การบรรยายฟ้องในส่วนของกรกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิดนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่โจทก์จะต้องตรวจสอบองค์ประกอบความผิดของกฎหมายอาญาสาร บัญญัติทุกบทมาตราที่ฟ้องและต้องบรรยายฟ้องให้ครบถ้วน ทั้งองค์ประกอบภายในและ องค์ประกอบภายนอก รวมตลอดทั้งพฤติการณ์ประกอบการกระทำอันเป็นองค์ประกอบของ ความผิดให้ครบถ้วน หากกฎหมายอาญามาตรานั้นๆ กำหนดให้มีพฤติการณ์ประกอบการกระทำ เป็นองค์ประกอบของความผิดนั้นด้วย

การได้สวนมูลฟ้องก็เพื่อให้ศาลได้ไต่สวนพยานหลักฐานโจทก์ในเบื้องต้น เสียก่อนว่า คดีอาญาโจทก์นำมาขึ้นฟ้องจำเลยต่อศาลนั้น โจทก์มีพยานหลักฐานเบื้องต้นเพียงพอที่จะพิสูจน์ความผิดของจำเลยในชั้นพิจารณาหรือไม่ หากผลการไต่สวนมูลฟ้องปรากฏว่า คดีมี มูล ศาลก็จะได้มีคำสั่งประทับฟ้องไว้พิจารณาต่อไป ถ้าคดีไม่มีมูลก็จะพิพากษายกฟ้องไปตาม

¹⁰¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3496/2556.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 167 เพื่อป้องกันการกลั่นแกล้งโดยใช้กระบวนการยุติธรรมดำเนินคดีอาญาแก่จำเลยโดยขาดซึ่งการกลั่นกรอง

คดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ต้องสั่งไต่สวนมูลฟ้อง มูลเหตุที่กฎหมายกำหนดให้ศาลต้องไต่สวนมูลฟ้องก่อนในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ ก็เพราะเหตุผลที่สำคัญที่ทำให้ขั้นตอนการไต่สวนมูลฟ้องกฎหมายบัญญัติไว้แตกต่างกันในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการเป็นโจทก์นั้น เพราะว่าคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ เพราะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 ได้วางหลักการสำคัญว่า ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีใดต่อศาล โดยมิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นมาก่อน

ดังนั้น คดีที่พนักงานอัยการจะฟ้องจำเลยได้ คดีนั้นจะต้องผ่านการสอบสวนพิจารณาของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมาแล้ว และผ่านการพิจารณาลังคดีของพนักงานอัยการ ซึ่งมีระบบตรวจสอบดูแลและคานอำนาจกันระหว่างพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย¹⁰²

ในส่วนอำนาจฟ้องคดีของราษฎรนั้น ราษฎรมีอำนาจฟ้องโดยไม่ต้องมีการสอบสวนความผิดนั้นมาก่อน การยื่นฟ้องคดีอาญาของราษฎรนั้นจึงขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของราษฎรผู้เสียหายเองว่าจะยื่นฟ้องจำเลยหรือไม่ ดังนั้น ก่อนที่ศาลจะประทับรับฟ้องคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ไว้พิจารณา¹⁰³ กฎหมายจึงบัญญัติในเชิงบังคับให้ศาลต้องไต่สวนมูลฟ้องก่อน ศาลจะไม่มีอยู่ในบังคับต้องไต่สวนมูลฟ้องก่อนได้ต่อเมื่อคดีนั้นพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องจำเลยโดยข้อหาเดียวกันนั้นแล้ว ซึ่งในกรณีเช่นนี้กฎหมายบัญญัติให้ศาลจัดการตามอนุมาตรา (2) กล่าวคือจะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องก่อนหรือไม่ก็ได้ แล้วแต่ดุลพินิจของศาล¹⁰⁴

ผลของการไต่สวนมูลฟ้อง¹⁰⁵ คำสั่งคดีไม่มีมูล กรณีสั่งว่าคดีมีมูลซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 167 ให้ศาลประทับฟ้องไว้พิจารณานั้นมิใช่เป็นคำสั่งที่วินิจฉัยชี้ขาดคดี ศาลทำคำสั่งประทับฟ้องได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงรูปแบบแต่อย่างใด

แต่คำสั่งว่าคดีไม่มีมูลซึ่งมาตราดังกล่าวให้ศาลยกฟ้องนั้น ศาลจะทำเป็นรูปของคำพิพากษาหรือคำสั่งก็ได้ แต่เมื่อเป็นการวินิจฉัยชี้ขาดคดี จึงต้องตกอยู่ภายใต้บังคับแห่งเรื่องรูปแบบของคำพิพากษาหรือคำสั่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 186

¹⁰²“อ้างแล้ว ในหนังสือของธานีศ เกศวพิทักษ์”

¹⁰³“อ้างแล้ว ในหนังสือของคณิต ฒ นคร”

¹⁰⁴คำพิพากษาฎีกาที่ 19287/2555.

¹⁰⁵“อ้างแล้ว ในหนังสือของคณิต ฒ นคร”

ด้วย¹⁰⁶ ศาลยกฟ้องในชั้นใต้สวนมูลฟ้อง โดยไม่จำเป็นต้องสั่งประทับฟ้องไว้ก่อน เมื่อผลการใต้สวนมูลฟ้อง ถ้าศาลเห็นว่าการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด ศาลก็ชอบที่จะพิพากษายกฟ้องโจทก์ไปโดยไม่จำเป็นต้องทำการประทับรับฟ้องของโจทก์ไว้ก่อนแล้วมาพิจารณายกฟ้องในภายหลังแต่อย่างไร

4.3 สิทธิของพนักงานอัยการในการเข้าเป็นโจทก์ร่วมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในคดีอาญาเรื่องเดียวกันกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดให้ทั้งพนักงานอัยการและผู้เสียหายต่างมีอำนาจในการเริ่มต้นคดีอาญาต่อศาลได้ โดยอำนาจฟ้องของพนักงานอัยการและผู้เสียหาย

เมื่อนำมาพิจารณาตามเนื้อความในมาตรา 34 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่กำหนดว่า “คำสั่งไม่ฟ้องคดี หาดัดสิทธิผู้เสียหายในการฟ้องคดีโดยตนเองไม่” จึงพอที่จะอนุมานได้ว่าอำนาจในการเริ่มต้นคดีอาญาของทั้งสองฝ่าย ต่างเป็นอิสระต่างหากแยกจากกันอย่างชัดเจน

เมื่อกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดแนวทางไว้เช่นนี้ แม้เป็นคดีอาญาเรื่องเดียวกัน พนักงานอัยการและผู้เสียหายต่างก็มีผลประโยชน์ร่วมกันในมูลความแห่งคดี แต่ไม่สามารถเข้ามาเป็นคู่ความในคดีเดียวกันโดยเป็นโจทก์ร่วมกันยื่นฟ้องจำเลยในคดีเดียวกันไม่ได้¹⁰⁷

การขอเข้าเป็นโจทก์ในคดีอาญามีได้เพียง 2 กรณีเท่านั้น¹⁰⁸ โดยกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่กำหนดไว้ใน มาตรา 30 และมาตรา 31 กล่าวคือ คดีอาญาที่พนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องแล้ว ผู้เสียหายมีอำนาจตามกฎหมายที่จะยื่นคำร้องขอเข้าเป็นโจทก์ในระยะใดระหว่างพิจารณา แต่ต้องก่อนที่ศาลชั้นต้นจะพิพากษาคดี คดีอาญาที่มีไต่ความผิดต่อส่วนตัวซึ่งผู้เสียหายได้ยื่นฟ้องไว้แล้ว พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องขอเข้าเป็นโจทก์ในระยะใด ก่อนคดีเสร็จเด็ดขาดก็ได้เมื่อกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้เปิดโอกาสให้มีการร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมในคดีอาญาได้เพียง 2 กรณีดังกล่าวข้างต้น สิทธิในการขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมในคดีอาญานอกจากทั้งสองกรณีดังกล่าวจึงไม่อาจมีได้

ตามหลักเกณฑ์การขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมในคดีอาญาของพนักงานอัยการเป็นกรณีที่ผู้เสียหายจะต้องดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลแล้ว และพนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับผู้เสียหาย ทั้งนี้โดยเนื้อความและเจตนารมณ์ของบทบัญญัติในมาตรา 31 เป็นแนวทางใน

¹⁰⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 22121/2555.

¹⁰⁷ “อ้างแล้ว ในหนังสือของธานีศ เกศวพิทักษ์”

¹⁰⁸ “อ้างแล้ว ในหนังสือของธานีศ เกศวพิทักษ์”

กระบวนการยุติธรรมที่ดี แต่จากผลของการปฏิบัติงานที่แท้จริง ตั้งแต่มีการเริ่มใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตราดังกล่าวนี้ก็ยังไม่ได้มีการนำไปบังคับใช้ให้เกิดประสิทธิผลอย่างจริงจังแม้แต่ครั้งเดียว¹⁰⁹

การขอเข้าเป็นโจทก์ของพนักงานอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 31 ได้มีการบัญญัติให้อำนาจแก่พนักงานอัยการที่จะยื่นคำร้องเพื่อขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับผู้เสียหายที่เป็นเอกชนได้ ตั้งแต่มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจนถึงปัจจุบัน พบว่ายังไม่มีการนำมาตรา 31 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไปใช้ กล่าวคือยังไม่เคยมีการนำมาตรการทางกฎหมายดังกล่าวเพื่อขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับผู้เสียหายมาบังคับใช้แต่อย่างใด

การที่พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วม จะต้องมีการส่งสำนวนการสอบสวนมาจากพนักงานสอบสวนเสียก่อน ทั้งนี้เพื่อให้พนักงานอัยการสามารถทราบถึงรายละเอียดและการกระทำที่ถูกล่ามว่าเป็นการกระทำความผิดต่อกฎหมายอาญา แต่ในระยะเวลาที่ผู้เสียหายดำเนินการฟ้องการสอบสวนอาจยังอยู่ในขั้นที่พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนและยังไม่เสร็จสิ้นหรือยังมิได้เริ่มดำเนินการสอบสวนซึ่งการกระทำที่เป็นความผิดดังกล่าว ทำให้แม้พนักงานอัยการจะทราบว่าผู้เสียหายเริ่มต้นฟ้องในคดีอาญาแผ่นดิน แต่ภายใต้ขอบแห่งระยะเวลาและจำกัดทางกฎหมายจึงอาจยังผลให้พนักงานอัยการก็ไม่สามารถดำเนินการอะไรได้ทันทั่วทั้ง

การสอบสวนที่กระทำไปเพื่อเก็บและรวบรวมพยานหลักฐานอาจต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนานพอสมควร จึงอาจไม่ทันขอบระยะเวลาที่ศาลกำหนดนัดเพื่อให้โจทก์ซึ่งเป็นผู้เสียหายมาดำเนินการเพื่อไต่สวนมูลฟ้องได้ ดังนั้นการบัญญัติให้อำนาจพนักงานอัยการในการเข้ามาเป็นโจทก์ร่วมในคดีอาญาแผ่นดินผู้เสียหายเห็นว่าน่าจะมาจากแนวคิดของพวกอรรถประโยชน์

ประเทศที่ยึดถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลัก ส่วนใหญ่จะมีแนวคิดว่ามีเมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น รัฐต้องเข้ามาดูแลเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย เนื่องจากการกระทำความผิดทำให้รัฐเกิดความเสียหาย จึงให้รัฐมีอำนาจการฟ้องคดีอาญาควบคู่ไปกับผู้เสียหายที่เป็นบุคคลได้รับผลร้ายจากการกระทำความผิด รัฐจึงต้องสร้างมาตรการทางกฎหมายออกมาเพื่อรักษาผลประโยชน์ของรัฐไว้ โดยมาตรการทางกฎหมายดังกล่าวรัฐได้ใช้อำนาจผ่านทางองค์กรอัยการเพื่อเป็นหน่วยงานที่ช่วยในการรักษาซึ่งความยุติธรรมของส่วนรวม

จากการศึกษาถึงแนวคิดและที่มาของมาตรา 31 ทำให้ทราบถึงเจตนารมณ์ของมาตรการทางกฎหมายว่าวิธีพิจารณาความอาญาว่ามีความประสงค์ต้องการให้พนักงานอัยการสามารถเข้าไปสู่คดีอาญาแผ่นดินที่ผู้เสียหายเป็นผู้ดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลได้อย่างรวดเร็ว เพราะ

¹⁰⁹ อ่างแล้ว ในวิทยานิพนธ์ของฐิติพงศ์ การสวดก” หน้า 96-99

เมื่อนำไปวิเคราะห์ร่วมกับมาตรา 32 ก็ยังทำให้ทราบได้ถึงแนวทางของการให้อำนาจแก่พนักงานอัยการที่มีเจตนารมณ์ประสงค์ให้พนักงานอัยการสามารถเข้าไปเพื่อรักษาประโยชน์ของรัฐได้อย่างทันทั่วทั้งที่

การให้อำนาจพนักงานอัยการขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับผู้เสียหาย ถือเป็นมาตรการทางอาญาที่มีเจตนารมณ์ทางกฎหมายที่ดี โดยได้มีการบัญญัติมาเพื่อการถ่วงดุลซึ่งสิทธิในการดำเนินคดีอาญาแผ่นดิน ระหว่างผู้เสียหายที่เป็นเอกชนและองค์กรอัยการที่เป็นผู้ใช้อำนาจรัฐ เพื่อให้สององค์กรประสานไว้ซึ่งผลประโยชน์ของทั้งสององค์กรได้ อีกทั้งยังเป็นการควบคุมผู้เสียหายที่เป็นเอกชนซึ่งผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาแผ่นดินไปในตัวอีกด้วย กล่าวคือพนักงานอัยการสามารถเข้าไปในกระบวนการพิจารณาในส่วนของคดีอาญาแผ่นดินและรักษาผลประโยชน์ของสังคมได้อย่างทันทั่วทั้งที่ การฉ้อฉลกระบวนการยุติธรรมโดยผู้เสียหายและจำเลยยอมได้รับการป้องกันโดยมาตรการทางกฎหมายดังกล่าวนี้

เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายของฝรั่งเศสและประเทศเยอรมัน ทำให้ทราบว่าแม้กฎหมายฝรั่งเศสจะเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายเข้าร่วมเป็นโจทก์ด้วยก็ตาม แต่ผู้เสียหายก็ไม่มีอำนาจดำเนินคดีได้โดยลำพัง โดยกฎหมายฝรั่งเศสมีแนวทางที่สอดคล้องกับหลักการของพนักงานอัยการไทย ที่จะเข้ามาเป็นผู้รักษาผลประโยชน์สาธารณะได้มากกว่าผู้เสียหายที่ทำหน้าที่ในคดีอาญาเพียงเพื่อรักษาผลประโยชน์ส่วนตัว

ประเทศเยอรมันจะมีแนวทางที่เคร่งครัดมากกว่า โดยให้พนักงานอัยการมีอำนาจแต่ผู้เดียวในการดำเนินคดีอาญา ผลลัพธ์จากการศึกษาทำให้ทราบว่า การขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมของพนักงานอัยการมีบัญญัติไว้เป็นระยะเวลายาวนานเกือบถึงแปดสิบปี

แต่พบว่าไม่มีการนำมาตราดังกล่าวไปบังคับใช้จริงเลยในทางปฏิบัติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพนักงานอัยการไม่ทราบถึงการเริ่มต้นฟ้องคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหาย หรือกรณีที่พนักงานอัยการทราบการดำเนินการของผู้เสียหายแล้ว แต่อาจขาดซึ่งบุคลากรในการเข้ามาดำเนินการยื่นคำร้องเพื่อเข้าเป็นโจทก์ในคดีอาญาแผ่นดินนั้นๆ ได้

อีกทั้งองค์กรอัยการยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายมารองรับการให้อำนาจบุคลากรในหน่วยงาน เพื่อที่จะเข้ามาตรวจสอบการเริ่มต้นคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหายอย่างจริงจัง จึงทำให้ยังไม่มีมีการนำมาตรา 31 ไปบังคับใช้อย่างจริงจังดังเช่นเจตนารมณ์ที่ดีของกฎหมายดังกล่าว

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการฟ้องคดี

อาณาแผ่นดินของผู้เสียหาย

ประเทศไทยได้มีมาตรการทางกฎหมายที่สร้างขึ้นมาเพื่อดำเนินเกี่ยวกับการกระทำ ความผิดทางอาญามาแล้ว โดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยได้วางแนวการ ดำเนินกระบวนการพิจารณาไว้ในรูปแบบคู่ขนานระหว่างการใช้อำนาจรัฐโดยผ่านองค์กรอัยการและ การใช้อำนาจของเอกชนโดยให้ผู้เสียหายสามารถฟ้องคดีได้เอง

หลักการคู่ขนานดังกล่าวมีพื้นฐานมาจากหลักการสำคัญที่ว่า การกระทำ ความผิดทางอาญามี ผลกระทบโดยตรงต่อความปลอดภัยของรัฐที่ถือเป็นความสงบสุขโดยรวมของสังคมเป็นสำคัญ

รัฐโดยการใช้อำนาจผ่านทางพนักงานอัยการจึงสร้างมาตรการทางกฎหมายกำหนดให้ อำนาจแก่พนักงานอัยการในการเข้าดำเนินกระบวนการพิจารณาเพื่อรักษาไว้ซึ่งประโยชน์สาธารณะที่ เกิดจากการกระทำ ความผิดทางอาญาไม่ว่าบุคคลที่เป็นผู้เสียหายในการกระทำ ความผิดทางอาญา นั้น จะมีความประสงค์ที่จะดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้เพื่อสร้าง หลักประกันและบรรทัดฐานแห่งการดำเนินการสร้างความสงบสุขให้สังคม

มาตรการทางกฎหมายที่ผู้ศึกษานำมาวิเคราะห์นี้ คือมาตรการที่ให้อำนาจในเรื่องการ ฟ้องคดีอาญาของทั้งพนักงานอัยการและผู้เสียหาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 ได้ให้อำนาจพนักงานอัยการและผู้เสียหายเป็นบุคคลที่มีอำนาจฟ้องคดีได้โดยไม่ต้องมี ความสัมพันธ์ต่อกันแต่อย่างใด

จากการศึกษาถึงแนวคิดและหลักการของประเทศไทยที่ได้เปิดโอกาสให้ผู้เสียหาย สามารถเข้ามาเริ่มต้นคดีอาญาได้แก่เช่นเดียวกับพนักงานอัยการนั้น ถือเป็นหลักการที่ได้รับการ ขอมรับว่ามีประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยเป็นอย่างมาก เพราะถือเป็นวิถีทาง หนึ่งในระบบตุลาการสากลที่มีความมุ่งหมายและใช้เพื่อป้องกันการปฏิเสธความยุติธรรมจากการ ใช้อำนาจของภาครัฐ อีกทั้งเป็นวิถีทางที่จะทำให้คู่กรณีสามารถเข้ามาต่อสู้กันโดยชอบด้วยกฎหมายใน ชั้นศาล มิเช่นนั้นปัญหาการแก้แค้นของผู้เสียหายด้วยวิธีการอันผิดวิधिแห่งสังคมนิติรัฐอาจเกิดตามมา ได้ แต่ถึงอย่างไรก็ตามที่ มาตรา 28 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้กำหนดให้ ผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องคดีอาญาอย่างเป็นอิสระแยกต่างจากอำนาจการควบคุมของพนักงานอัยการ อย่างสิ้นเชิงนั้น ส่งผลให้ผู้เสียหายมีสิทธิอย่างมากในการฟ้องคดีอาญาโดยไม่มีการจำกัดประเภท ของความผิด หรือในกรณีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีแล้ว ผู้เสียหายก็มีสิทธิที่จะนำคดีอาญา

มาฟ้องต่อศาลได้ โดยการสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการไม่ถือว่าเป็นการตัดสิทธิการฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหาย

จากการศึกษาทำให้ผู้ทำการศึกษาทราบถึงสภาพปัญหาว่าการให้อำนาจในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแก่ผู้เสียหายอย่างมากเช่นในปัจจุบัน อาจเป็นการก่อให้เกิดปัญหาที่เกิดจากการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายได้หลายประการ เช่น ปัญหาที่ผู้เสียหายและผู้ต้องหามีใจร่วมมือกันฉ้อฉลกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ปัญหาการไม่เข้าใจวิธีดำเนินการและหลักการของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ถูกต้อง เป็นต้น

สภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นเหล่านี้เองที่เป็นต้นแห่งสาเหตุของการนำไปสู่ความยุติธรรมทางกระบวนการเชิงปฏิบัติ มากไปกว่านั้นการดำเนินกระบวนการที่ผิดวิธีและการดำเนินการที่เป็นการฉ้อฉลกระบวนการยุติธรรมอาจยังผลให้สิทธิภาคีอาญามาฟ้องต้องระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4) เมื่อศาลมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดที่ผู้เสียหายได้ฟ้องต่อศาลแล้ว ย่อมทำให้สิทธิของพนักงานอัยการที่จะเข้ามาป้องกันรักษาผลประโยชน์สาธารณะไม่สามารถกระทำได้อันทั่วถึง

จากสภาพปัญหาดังกล่าวเมื่อนำมาผนวกกับการพิจารณาบทบัญญัติแห่งกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย ในส่วนของการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย พบว่าการที่กฎหมายไทยเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องและดำเนินคดีอาญาได้อย่างอิสระโดยลำพัง โดยไม่ต้องมีการประสานกับเจ้าพนักงานที่ใช้อำนาจของรัฐ ทำให้การควบคุมคดีอาญาแผ่นดินเกิดช่องโหว่ในทางปฏิบัติเป็นอย่างมาก

ในกรณีความผิดอาญาต่อส่วนตัวของประเทศไทย ผู้เสียหายมีบทบาทสำคัญในการเริ่มต้นและยุติคดีอาญาได้เองโดยลำพัง แต่ในทางตรงกันข้ามการให้อำนาจแก่ผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินเองตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ผลลัพธ์ที่ตามมาคือเมื่อผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดกระทำการโดยสมประโยชน์กันแล้ว จะร่วมมือกันดำเนินการกับผู้กระทำความผิดโดยทำการฉ้อฉลกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ผู้เสียหายดำเนินการชิงฟ้องผู้กระทำความผิดที่เป็นความผิดอาญาแผ่นดินก่อนที่พนักงานอัยการจะดำเนินการฟ้อง อีกทั้งนำพยานหลักฐานที่อ่อนต่อการใช้ดุลพินิจลงโทษจำเลยมาแสดงต่อศาล จนทำให้ศาลมีคำพิพากษายกฟ้องจำเลยในคดีซึ่งได้ฟ้องตามการกระทำความผิดนั้น

ผลลัพธ์ที่เป็นผลร้ายต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ถูกกระทำโดยผู้เสียหายนี้ย่อมตกอยู่กับสังคม เพราะรัฐถือเป็นหน่วยรวมหน่วยใหญ่ที่ได้รับความเสียหายจากการดำเนินคดีโดยสมยอมระหว่างผู้เสียหายกับจำเลย ผลของการกระทำดังกล่าวจะยังผลให้พนักงานอัยการซึ่งเป็น

บุคลากรที่ใช้อำนาจฟ้องผู้กระทำความผิดหมกมิดสิทธิตามกฎหมายที่จะเข้าดำเนินคดีอย่างแท้จริงต่อจำเลยได้อีก

เนื่องจากสิทธิภาคีอาญาฟ้องย่อมระงับไปเมื่อศาลมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาด กรณีดังกล่าวจึงทำให้เกิดความเสียหายต่อภาครัฐอย่างเห็นได้ชัด เพราะเกิดผลเสียต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งระบบ เนื่องจากพนักงานอัยการไม่สามารถเข้าไปดำเนินคดีอาญาเพื่อรักษาผลประโยชน์ของรัฐได้ทันทั่วทั้งที่ ผู้กระทำความผิดจะลายนวลและไม่ถูกลงโทษ มากไปกว่านั้นอาจส่งผลให้บุคคลในสังคมไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายของประเทศไทยได้

ผลลัพธ์ที่ไม่ควรมองข้ามอีกทางหนึ่งคือ การที่ศาลเห็นและพิเคราะห์โดยมีคำพิพากษาออกมาว่าการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายที่เข้ามาเป็น โจทก์เป็นการดำเนินคดีโดยสมยอมแล้ว จะทำให้สิทธิของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญาต่อจำเลยเกิดขึ้นใหม่อีกคราหนึ่ง โดยผลแห่งคำพิพากษานี้สามารถทำให้เกิดความยุติธรรมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเชิงปฏิบัติได้ แต่ผลลัพธ์ที่รัฐไม่สามารถปฏิเสธได้คือผลแห่งคำพิพากษาดังกล่าวไปขัดกับหลักการสากลที่ห้ามดำเนินคดีอาญาต่อผู้ต้องหาซ้ำเป็นครั้งที่สองในการกระทำความผิดเพียงครั้งเดียว (Ne Bis in Idem)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวนี้ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการพิจารณาไปที่หลักการดำเนินคดีอาญาของไทยที่ใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลัก เนื่องจากความผิดอาญาไม่ว่าจะเป็นความผิดอาญาแผ่นดินหรือความผิดต่อส่วนตัว ย่อมเป็นการกระทำที่มีผลกระทบต่อสังคมหรือมหาชนทั้งสิ้นไม่ว่าจะเป็นโดยทางตรงหรือทางอ้อม รัฐโดยพนักงานอัยการที่ใช้อำนาจในการป้องกันรักษาประโยชน์สาธารณะจึงควรทราบถึงการเข้ามาในคดีอาญาแผ่นดินของเอกชนในทุกกรณี ดังนั้นรัฐจึงควรสร้างมาตรการทางกฎหมายที่จะคอยควบคุมหรือให้อำนาจพนักงานอัยการหรือมาตรการในการประสานความร่วมมือระหว่างผู้เสียหายกับพนักงานอัยการหรือระหว่างองค์กรอัยการกับศาลยุติธรรม

ทั้งนี้เพื่อที่รัฐจะมีอำนาจเข้าไปตรวจสอบหรือดำเนินคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหายได้อย่างทันทั่วทั้งที่ อีกทั้งยังเป็นการควบคุมการกระทำของผู้เสียหายที่ดำเนินการเริ่มต้นกระบวนการพิจารณาคดีอาญาแผ่นดิน ไม่ว่าจะการเริ่มต้นกระบวนการพิจารณาของผู้เสียหายจะเกิดจากการจงใจกระทำการโดยสมยอมเพื่อนื้อฉลกระบวนการยุติธรรม หรือกระทำไปโดยขาดประสิทธิภาพในการดำเนินกระบวนการพิจารณาส่วนตนอย่างแท้จริง โดยปัญหาดังกล่าวย่อมทำให้เกิดปัญหาของการควบคุมประโยชน์สาธารณะในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ปัญหาดังกล่าวนี้จึงควรนำมาวิเคราะห์เพื่อหาทางออกให้แก่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทั้งนี้เพื่อที่รัฐจะสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิเคราะห์ปัญหาการจำกัดสิทธิของผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญาแผ่นดิน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28

การใช้อำนาจในการดำเนินคดีของผู้เสียหายในคดีอาญาแผ่นดิน ถือเป็นการใช้อำนาจตามที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติให้อำนาจไว้ในมาตรา 28 (2) โดยในปัจจุบันการใช้อำนาจดังกล่าวในการยื่นฟ้องของผู้เสียหายถือเป็นเอกเทศและไม่มีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของพนักงานอัยการแต่อย่างใด

การที่ผู้เสียหายจะเริ่มยื่นฟ้องคดีอาญาแผ่นดินนั้น ถือว่าเป็นอำนาจตามกฎหมายที่ผู้เสียหายมีอยู่อย่างเบ็ดเสร็จโดยไม่มีองค์การของรัฐใดๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง จึงอาจส่งผลให้การใช้อำนาจตามมาตรการดังกล่าวมีการถือผลกระบวนการยุติธรรม

เมื่อผู้ดำเนินการศึกษาทำการศึกษาดำเนินการใช้สิทธิของผู้เสียหายทำให้พบว่าผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาลตามมาตรา 28 (2) โดยการยื่นฟ้องผู้เสียหายสามารถยื่นฟ้องต่อศาลใดศาลหนึ่งที่มีอำนาจตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือกฎหมายอื่นโดยในคดีอาญาแผ่นดินนั้น ผู้เสียหายต้องดำเนินการทำฟ้องเป็นหนังสือ และมีชื่อศาลและวันเดือนปี คดีระหว่างผู้ใดโจทก์ผู้ใดจำเลย และฐานความผิด ตำแหน่งพนักงานอัยการผู้เป็นโจทก์ ถ้าราษฎรเป็นโจทก์ให้ใส่ชื่อตัว นามสกุล อายุ ที่อยู่ ชาติและบังคับ ชื่อตัว นามสกุล ที่อยู่ ชาติและบังคับของจำเลย การกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำผิด ข้อเท็จจริงและรายละเอียดที่เกี่ยวกับเวลาและสถานที่ซึ่งเกิดการกระทำนั้นๆ อีกทั้งบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องด้วยพอสมควรเท่าที่จะให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดี อ้างมาตราในกฎหมายซึ่งบัญญัติว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นความผิด ลายมือชื่อโจทก์ ผู้เรียง ผู้เขียนหรือพิมพ์ฟ้องตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158

อีกทั้งในกรณีผู้เสียหายยื่นฟ้องโดยไม่ดำเนินการเรียงฟ้องหรือพิมพ์ฟ้องให้ครบองค์ประกอบความผิดตามที่กฎหมายกำหนด ก็เป็นอำนาจของศาลที่จะสั่งให้ผู้เสียหายดำเนินการแก้ฟ้องให้ถูกต้องหรือยกฟ้องหรือไม่ประทับฟ้องได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161 แต่ในกรณีดังกล่าวก็เป็นสิทธิของผู้เสียหายที่จะดำเนินการแก้ไขหรือยื่นยันในความถูกต้องของฟ้องที่ได้ยื่นไป จึงอาจทำให้เกิดการยกฟ้องได้ตั้งแต่ในชั้นตรวจคำฟ้อง

ในกรณีที่ผู้เสียหายดำเนินการยื่นฟ้องจนถึงกระบวนการที่ศาลนัดไต่สวนมูลฟ้อง ในทางปฏิบัติก็ยังสามารถเกิดปัญหาที่เกิดจากการถือผลได้ โดยถ้าโจทก์ไม่มาตามกำหนดที่ศาลนัดไต่สวนมูลฟ้อง ศาลต้องดำเนินการยกฟ้องของโจทก์เสีย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 166 วรรคหนึ่ง จึงทำให้ทราบได้ว่าการที่โจทก์ไม่มาศาลในวันไต่สวนมูลฟ้องโดยคบคิดที่จะถือผลกับผู้ต้องหา นั้น ก็สามารถทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้รับความเสียหายได้เช่นกัน

ในกรณีดังกล่าวถึงแม้ถ้าศาลยกฟ้องดังกล่าวแล้ว ผู้เสียหายจะหมดสิทธิที่จะฟ้องจำเลยในเรื่องเดียวกันนั้นอีก แต่ถ้าศาลยกฟ้องเช่นนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 166 วรรคท้าย ในคดีซึ่งราษฎรเท่านั้นเป็นโจทก์ กฎหมายหาได้บัญญัติตัดอำนาจพนักงานอัยการฟ้องคดีนั้นอีก ไม่ แต่ถึงอย่างไรในกรณีดังกล่าวนี้การยกฟ้องเช่นนี้ก็เป็นการยากที่จะมีการประสานให้องค์กรอัยการโดยพนักงานอัยการทราบถึงคำสั่งยกฟ้อง ที่จะทำให้พนักงานอัยการเข้ามารักษาผลประโยชน์ในคดีอาญาแผ่นดินตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 166 วรรคท้าย ได้ทันทั่วทั้ง

ในอีกมุมหนึ่งของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การที่ผู้เสียหายดำเนินการยื่นฟ้องโดยอาศัยบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 (2) ก็ไม่มีหลักประกันใดแก่สังคมว่าผู้เสียหายจะดำเนินการเริ่มต้นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างจริงจังและเป็นการดำเนินการตามข้อหาที่เกิดขึ้นจากข้อเท็จจริงนั้นจริง เพราะในกรณีที่ผู้เสียหายดำเนินการฟ้องคดีอาญาแผ่นดิน ถ้าผู้เสียหายยื่นฟ้องในฐานความผิดที่เบากว่าข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นก็ย่อมทำให้กระบวนการยุติธรรมได้รับความเสียหาย และในกรณีที่ศาลเห็นว่าคดีมีมูล ศาลประทับฟ้องไว้พิจารณาต่อไปได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 167 การรับฟ้องดังกล่าวจึงอาจเป็นการใช้อำนาจโดยผิดพลาด เพราะผู้เสียหายดำเนินคดีในฐานความผิดที่เบากว่าข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น และมากไปกว่านั้นในกรณีที่มีการไต่สวนมูลฟ้องดังกล่าวแล้ว ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพให้ศาลประทับฟ้องไว้ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 วรรคสอง กรณีที่โทษในความผิดไม่ถึงฐานความผิดที่ต้องสืบประกอบ ก็อาจทำให้เกิดคำพิพากษาที่ไม่ตรงกับกระทำความผิดอาญาแผ่นดินได้

เมื่อพิจารณาต่อไปการที่พนักงานอัยการไม่ทราบว่าผู้เสียหายดำเนินการฟ้องคดีอาญาแผ่นดินด้วยตนเอง การให้อำนาจแก่ผู้เสียหายในการยื่นฟ้องจำเลยในคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหายต่อศาล อีกทั้งมาตรการทางกฎหมาย ข้อบังคับ ข้อตกลงระหว่างผู้เสียหายกับองค์กรของรัฐยังขาดมาตรการที่จะเข้ามาควบคุมการใช้อำนาจของผู้เสียหายทำให้การรักษาประโยชน์สาธารณะโดยรวมไม่อาจทำให้เกิดประสิทธิภาพในทางปฏิบัติได้ มากไปกว่านั้นทำให้พนักงานอัยการไม่สามารถทราบถึงการเข้ามาดำเนินคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหายได้ทันทั่วทั้ง พนักงานอัยการอาจต้องดำเนินการหาข้อมูลว่าผู้เสียหายจะเข้ามาเริ่มต้นกระบวนการพิจารณาในชั้นศาลเมื่อใด โดยในทางปฏิบัติของประเทศไทยนั้น ยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่ดีที่จะคอยประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรตุลาการและองค์กรอัยการหรือระหว่างผู้เสียหาย เพื่อให้พนักงานอัยการทราบและสามารถเข้ามาในคดีเพื่อรักษาประโยชน์สาธารณะได้อย่างทันกาล

จากสภาพปัญหาสู่การนำมาเปรียบเทียบในเชิงแนวคิด ผู้ทำการศึกษามีความเห็นว่าเมื่อนำแนวความคิดอรรถประโยชน์มาวิเคราะห์กับอำนาจของพนักงานอัยการ ทำให้ทราบถึงความจำเป็นต้องรับรู้ถึงการเริ่มต้นกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล จึงพอที่จะอนุมานได้ถึงความสำคัญที่พนักงานอัยการควรทราบถึงการฟ้องคดีดังกล่าวเพียงไร จากการวิเคราะห์เมื่อพิจารณาถึงตัวบทกฎหมายและบทบาทของพนักงานอัยการในประเทศไทยซึ่งเป็นระบบกล่าวหา ที่มีศาลวางตัวเป็นกลางไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง พนักงานอัยการจึงมีความสำคัญต่อการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นศาลเป็นอย่างมาก

ดังนั้นการที่จะประสานทั้งสองแนวทางให้มีจุดมุ่งหมายทางด้านกฎหมายเดียวกันจึงเป็นเรื่องที่เกิดประสิทธิผลได้ยากเช่นเดียวกัน เพราะการนำกระบวนการยุติธรรมทางอาญามาใช้ให้เกิดความยุติธรรมในสังคมได้นั้น ย่อมต้องไปกระทบต่อสิทธิพลเมืองเป็นเรื่องปกติ มาตรการทางกฎหมายที่ไม่สามารถตอบใจทักของการเข้ามารักษาผลประโยชน์ของพนักงานอัยการได้ จึงเป็นเรื่องที่น่าห่วงอย่างยิ่งในวงการกฎหมาย

ดังนั้นแม้เจตนารมณ์และแนวทางตามเนื้อหาแห่งตัวบทกฎหมายที่ถือเป็นมาตรการทางกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นแนวทางที่ดีที่มีการรักษาสิทธิในการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหายที่เป็นเอกชนให้สามารถใช้อำนาจถ่วงดุลกับอำนาจของพนักงานอัยการที่เป็นฝ่ายใช้อำนาจรัฐ

แต่เมื่อเกิดการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ของเอกชนและประโยชน์ของสาธารณะชนโดยรวม ความสำเร็จของมาตรการทางกฎหมายจึงควรวัดจากความสำเร็จในการให้ความยุติธรรมเนื้อแก่แก่สังคม สัดส่วนของการบังคับกฎหมายที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลซึ่งความยุติธรรมเกิดขึ้นจริงในสังคมไทย มิเช่นนั้นแนวทางที่วางไว้ อีกทั้งหลักการที่เป็นจุดมุ่งหมายนำไปสู่การปฏิบัติจะเปล่าประโยชน์เมื่อไม่สามารถป้องปักษ์รักษาผลประโยชน์ของสังคมโดยรวมไว้ได้

จากที่กล่าวมาผู้ศึกษาเห็นว่าแนวทางการฟ้องคดีอาญาแผ่นดินโดยผู้เสียหายซึ่งเป็นเอกชน และการฟ้องคดีอาญาแผ่นดินโดยรัฐ มีวัตถุประสงค์และความมุ่งหมายในการฟ้องคดีที่แตกต่างกัน กล่าวคือการฟ้องคดีโดยผู้เสียหายจะมีความมุ่งหมายแต่เพียงที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ เพื่อให้สาสมกับความผิดที่ได้กระทำลงตามแนวความคิดของปัจเจกชนนิยม หรืออาจเพียงแค่ต้องการมุ่งชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นกับตนเอง ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์ของตนเป็นหลัก โดยมิได้คำนึงถึงสัดส่วนของความเสียหายหรือคำนึงถึงสังคมโดยรวม ซึ่งปรัชญาดังกล่าวเป็นพื้นฐานของอุดมการณ์เสรีประชาธิปไตย อันถือว่าสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ซึ่งถือว่าการรักษาและควบคุมความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองเป็นของประชาชนในสังคมทุกคน

แต่หลักการดังกล่าวจะมีผลสมบูรณ์ได้ในทางปฏิบัติจะต้องมีการใช้กฎหมายโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เกิดจากความสุจริต

จากแนววัตถุประสงค์ดังกล่าวการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐมีความมุ่งหมายต่อประโยชน์ของสังคมโดยรวมเป็นหลัก โดยหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐถือว่ารัฐเป็นหน่วยใหญ่ที่ได้รับความเสียหาย โดยยึดหลักในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมและจะมอบอำนาจการรักษาความสงบเรียบร้อยให้เป็นหน้าที่ของรัฐ ไม่ใช่ของเอกชนผู้เสียหายดังเช่นหลักการให้ผู้เสียหายเป็นผู้ดำเนินคดีอาญา

การที่พนักงานอัยการทราบถึงการเข้ามาเริ่มต้นกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาลสามารถทำให้พนักงานอัยการเข้ามาในคดีอาญาแผ่นดินได้อย่างทันทั่วถึง เฉกเช่นเดียวกับสาธารณรัฐฝรั่งเศสที่กำหนดให้อำนาจดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการฝรั่งเศส อยู่ในฐานะที่รับรู้การเข้ามาในคดีอาญาของผู้เสียหายทุกคดี เพราะองค์กรอัยการของสาธารณรัฐฝรั่งเศสเป็นองค์กรหลัก ในการดำเนินคดีอาญาและเป็นองค์กรเดียวที่สามารถดำเนินคดีอาญาได้

แม้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสจะเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายเข้าร่วมเป็นโจทก์ก็ตาม แต่ผู้เสียหายก็ไม่มีอำนาจดำเนินคดีได้โดยลำพัง ลักษณะสำคัญของกฎหมายฝรั่งเศสดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการดำเนินคดีที่ว่า พนักงานอัยการเป็นผู้รักษาผลประโยชน์สาธารณะได้มากกว่าผู้เสียหายที่ทำหน้าที่ในคดีอาญา เพียงเพื่อรักษาผลประโยชน์ส่วนตัว

แนวทางแห่งการให้อำนาจแก่ผู้เสียหายตามวิธีพิจารณาความอาญาในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี พบว่าประโยชน์สาธารณะได้รับการปกป้องจากกฎหมายอย่างแน่นหนา เพราะโดยหลักการแล้วพนักงานอัยการแต่ผู้เดียวจะเป็นผู้มีอำนาจในการดำเนินคดีอาญา ผู้เสียหายไม่อาจเข้ามาทำให้อำนาจของพนักงานอัยการเสียหายได้

อีกทั้งในประเทศอังกฤษที่อดีตไม่เคยให้ความสำคัญต่อหลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย แต่ในปัจจุบันหันมาให้ความสำคัญต่อหลักการดำเนินคดีอาญาที่มีการจำกัดอำนาจฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายให้น้อยลง โดยมีองค์กรของรัฐเข้ามาควบคุมดูแลเพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจการดำเนินคดีของผู้เสียหายให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม จากการศึกษามาตรการของประเทศอังกฤษ ทำให้พอให้ออกความเห็นได้ว่า จากเดิมที่รัฐเคยให้อำนาจแก่ผู้เสียหายอย่างเต็มที่ ในการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาได้อย่างกว้างขวางตามหลักการดำเนินคดีโดยประชาชน แต่รัฐได้ประสบกับปัญหาในกรณีที่ปล่อยให้ผู้เสียหายดำเนินคดีเพียงลำพัง

ประเทศอังกฤษจึงได้วางมาตรการจำกัดสิทธิในการฟ้องร้องคดีอาญาของผู้เสียหาย โดยการฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายต้องถูกควบคุมดูแลการดำเนินคดีโดยฝ่ายรัฐ ทั้งนี้การดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายในประเทศอังกฤษไม่อาจดำเนินการโดยปราศจากการควบคุมของฝ่ายรัฐได้

จากที่กล่าวมามาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศพอจะอนุมานได้ว่า เมื่อพนักงานอัยการทราบถึงการที่ผู้เสียหายเริ่มต้นการฟ้องคดีอาญาแผ่นดิน พนักงานอัยการสามารถใช้อำนาจตามกฎหมายเข้าไปรักษาผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวมได้อย่างทันท่วงที

สำหรับประเทศไทยนั้น มาตรการที่ให้อำนาจแก่พนักงานอัยการ ได้มีบัญญัติไว้แล้วในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงไม่ต้องมีการเพิ่มหรือแก้ไขกฎหมายแต่อย่างใด และสามารถนำไปบังคับใช้ในทางปฏิบัติได้โดยทันที อีกทั้งในกรณีที่พนักงานอัยการสามารถเข้าไปในคดีอาญาแผ่นดินได้อย่างทันท่วงที จะทำให้ปัญหาที่จำเลยได้รับการพิจารณาในการกระทำความผิดเพียงกรรมเดียวถึงสองครั้งสองคราวหมดไป เพราะเมื่อพนักงานอัยการสามารถเข้าไปในคดีได้ และยังไม่วินิจฉัยคดีเพื่อรักษาประโยชน์สาธารณะไว้ จนศาลมีคำพิพากษาในความผิดซึ่งได้ฟ้องจำเลยแล้ว คำพิพากษาดังกล่าวถือเป็นคำพิพากษาที่เสร็จเด็ดขาดในความผิดกรรมที่ได้ฟ้องจำเลยนี้แล้ว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 โดยปัญหาการถือฉลกระบวนการยุติธรรมทางอาญาก็จะทำให้ดียิ่งขึ้น ความยุติธรรมทางอาญาก็จะมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดผลลัพธ์ในทางปฏิบัติมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาจึงพอสรุปได้ว่า ในคดีความผิดอาญาแผ่นดินการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายฟ้องและดำเนินคดีอาญาได้เอง ได้รับการพิสูจน์ว่ามีประโยชน์มากมายหลากหลายต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เพราะเป็นวิถีทางหนึ่งตามหลักนิติรัฐและเป็นหนทางแห่งการป้องกันการปฏิเสธความยุติธรรม อันเกิดจากการปฏิบัติงานอย่างล่าช้าหรือไม่ปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการ อีกทั้งเป็นวิถีทางเดียวที่จะต่อสู้กันโดยชอบด้วยกฎหมายในชั้นศาล

ปัญหาการขอเข้าเป็นโจทก์ของพนักงานอัยการ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 31 ที่เกี่ยวข้องที่ผู้ศึกษาต้องทำการกล่าวถึงอย่างขาดไม่ได้ โดยมาตราดังกล่าวได้มีการประกาศใช้มาเป็นระยะเวลายาวนาน โดยได้มีการบัญญัติให้อำนาจแก่พนักงานอัยการที่จะยื่นคำร้องเพื่อขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับผู้เสียหายที่เป็นเอกชนได้

จากการศึกษาทำให้ผู้ศึกษา เห็นว่านับแต่มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจนถึงปัจจุบันเป็นระยะเวลาทั้งสิ้นรวมเกือบแปดสิบปี แต่พบว่ายังไม่มีการนำมาตรา 31 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไปใช้ กล่าวคือยังไม่เคยมีการนำมาตรการทางกฎหมายดังกล่าวเพื่อขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับผู้เสียหายมาบังคับใช้แต่อย่างใด

การที่พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วม จะต้องมีการส่งสำนวนการสอบสวนมาจากพนักงานสอบสวนเสียก่อน ทั้งนี้เพื่อให้พนักงานอัยการสามารถทราบถึงรายละเอียดและการกระทำที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นการกระทำความผิดต่อกฎหมายอาญา แต่ในระยะเวลาที่ผู้เสียหาย

ดำเนินการฟ้องคดีเอง การสอบสวนอาจยังอยู่ในขั้นที่พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนและยังไม่เสร็จสิ้นหรือยังมิได้เริ่มดำเนินการสอบสวนซึ่งการกระทำที่เป็นความผิดดังกล่าว ถึงแม้ว่าพนักงานอัยการจะทราบว่าผู้เสียหายเริ่มต้นฟ้องในคดีอาญาแผ่นดิน แต่ภายใต้ขอบแห่งระยะเวลาและจำกัดทางกฎหมายจึงอาจยังผลให้พนักงานอัยการก็ไม่สามารถดำเนินการอะไรได้ทันทั่วทั้งที่

การสอบสวนที่กระทำไปเพื่อเก็บและรวบรวมพยานหลักฐานอาจต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนานพอสมควร จึงอาจไม่ทันขอบระยะเวลาที่ศาลกำหนดนัดเพื่อให้โจทก์ซึ่งเป็นผู้เสียหายมาดำเนินการเพื่อไต่สวนมูลฟ้องได้ ดังนั้นการบัญญัติให้อำนาจพนักงานอัยการในการเข้ามาเป็นโจทก์ร่วมในคดีอาญาแผ่นดินผู้ศึกษาเห็นว่าน่าจะมาจากแนวความคิดหรือประโยชน์

ในประเทศที่ยึดถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลัก ส่วนใหญ่จะมีแนวคิดว่ามีเมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น รัฐต้องเข้ามาดูแลเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย เนื่องจากการกระทำความผิดทำให้รัฐเกิดความเสียหาย จึงให้รัฐมีอำนาจการฟ้องคดีอาญาควบคู่ไปกับผู้เสียหายที่เป็นเอกชนได้รับผลร้ายจากการกระทำความผิด รัฐจึงต้องสร้างมาตรการทางกฎหมายออกมาเพื่อรักษาผลประโยชน์ของรัฐไว้ โดยมาตรการทางกฎหมายดังกล่าวรัฐได้ใช้อำนาจผ่านทางองค์กรอัยการเพื่อเป็นหน่วยงานที่ช่วยในการรักษาซึ่งความยุติธรรมของส่วนรวม

จากการศึกษาถึงแนวคิดและที่มาของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 31 ทำให้ทราบถึงเจตนารมณ์ของมาตรการทางกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่ามีความประสงค์ต้องการให้พนักงานอัยการ สามารถเข้าไปสู่คดีอาญาแผ่นดินที่ผู้เสียหายเป็นผู้ดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลได้อย่างรวดเร็ว เพราะเมื่อนำไปวิเคราะห์รวมกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 32 ก็ยังทำให้ทราบได้ถึงแนวทางของการให้อำนาจแก่พนักงานอัยการที่มีเจตนารมณ์ประสงค์ให้พนักงานอัยการสามารถเข้าไปเพื่อรักษาประโยชน์ของรัฐได้อย่างทันทั่วทั้งที่

การให้อำนาจพนักงานอัยการขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับผู้เสียหาย ถือเป็นมาตรการทางอาญาที่มีเจตนารมณ์ทางกฎหมายที่ดี โดยได้มีการบัญญัติมาเพื่อการถ่วงดุลซึ่งสิทธิในการดำเนินคดีอาญาแผ่นดิน ระหว่างผู้เสียหายที่เป็นเอกชนและองค์กรอัยการที่เป็นผู้ใช้อำนาจรัฐ เพื่อให้สององค์กรประสานไว้ซึ่งผลประโยชน์ของเอกชนและประโยชน์สาธารณะได้ อีกทั้งยังเป็นการควบคุมผู้เสียหายที่เป็นเอกชนซึ่งมีอำนาจฟ้องคดีอาญาแผ่นดิน กล่าวคือพนักงานอัยการสามารถเข้าไปในกระบวนการพิจารณาในส่วนของคดีอาญาแผ่นดินและรักษาผลประโยชน์ของสังคมได้อย่างทันทั่วทั้งที่การนำผลกระบวนการยุติธรรมโดยผู้เสียหายและจำเลยข่มขู่ได้รับการป้องกันโดยมาตรการทางกฎหมายดังกล่าวนี้

ทั้งนี้เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ทำให้ทราบว่าแม้กฎหมายฝรั่งเศสจะเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายเข้าร่วม

เป็นโจทก์ด้วยก็ตาม แต่ผู้เสียหายก็ไม่มีอำนาจดำเนินคดีได้โดยลำพัง โดยกฎหมายฝรั่งเศสมีแนวทางที่สอดคล้องกับหลักการของพนักงานอัยการไทย ที่จะเข้ามาเป็นผู้รักษาผลประโยชน์สาธารณะได้มากกว่าผู้เสียหายที่ทำหน้าที่ในคดีอาญาเพียงเพื่อรักษาผลประโยชน์ส่วนตัว

อีกทั้งในส่วนของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะมีแนวทางที่เคร่งครัดมากกว่า โดยให้พนักงานอัยการมีอำนาจแต่ผู้เดียวในการดำเนินคดีอาญา ผลลัพธ์จากการศึกษาทำให้ทราบว่า การขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมของพนักงานอัยการมีบัญญัติไว้เป็นระยะเวลายาวนานเกือบแปดสิบปี

แต่พบว่าไม่มีการนำมาตราดังกล่าวไปบังคับใช้จริงเลยในทางปฏิบัติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพนักงานอัยการไม่ทราบถึงการเริ่มต้นฟ้องคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหาย หรือกรณีที่พนักงานอัยการทราบการดำเนินการของผู้เสียหายแล้ว แต่อาจขาดซึ่งบุคลากรในการเข้ามาดำเนินการยื่นคำร้องเพื่อเข้าเป็นโจทก์ในคดีอาญาแผ่นดินได้

อีกทั้งองค์กรอัยการยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายมารองรับการให้อำนาจบุคลากรในหน่วยงาน เพื่อที่จะเข้ามาตรวจสอบการเริ่มต้นคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหายอย่างจริงจัง จึงทำให้ยังไม่มี การนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 31 ไปบังคับใช้จริงดังเช่นเจตนารมณ์ที่ดีของกฎหมาย

อำนาจเริ่มต้นคดีอาญาแผ่นดินของพนักงานอัยการในประเทศไทย ถือเป็น การใช้อำนาจรัฐเพื่อรักษาความสงบสุขของสังคมโดยรวม แม้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยเป็นระบบคู่ขนานที่ให้ทั้งสององค์กรมีอำนาจในการเริ่มต้นคดีอาญาแผ่นดิน

โดยระบบคู่ขนานนี้ย่อมส่งผลให้ทั้งพนักงานอัยการและผู้เสียหายมีอำนาจในการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินของตนเองได้อย่างเต็มความสามารถ แต่ก็ยังมีความสอดคล้องในส่วนของ การดำเนินคดีที่มีความสัมพันธ์กันอยู่บ้างในส่วนของคดีอาญาแผ่นดิน โดยผู้เสียหายสามารถเข้าไปรักษาผลประโยชน์ส่วนตัวโดยยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาลได้เอง โดยไม่ต้องได้รับการอนุญาตจากพนักงานอัยการแต่อย่างใด และพนักงานอัยการก็มีอำนาจเช่นเดียวกันกับผู้เสียหายที่จะเริ่มต้นคดีอาญาแผ่นดินได้เช่นกัน อีกทั้งพนักงานอัยการยังมีอำนาจในการที่จะเข้าไปรักษาผลประโยชน์ในคดีอาญาแผ่นดินที่ผู้เสียหายทำให้คดีของพนักงานอัยการเสียหาย แต่ทั้งนี้ในคดีดังกล่าวพนักงานอัยการต้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมแล้ว

จากสภาพปัญหาที่ผู้เสียหายไม่สนใจในการรักษาผลประโยชน์ของรัฐ รัฐจึงดำเนินคดีภายใต้แนวทางที่ประสงค์จะรักษาประโยชน์สาธารณะประโยชน์ของทั้งสองฝ่าย เพราะเป็นสิ่งที่ต้องยอมรับคือเมื่อผลประโยชน์ของทั้งรัฐและเอกชนสวนทางกัน ปัญหาที่ตามมาทางปฏิบัติคือการใช้มาตรการทางกฎหมายเป็นเครื่องมือของกลุ่มผลประโยชน์เพื่อตนเองหรือพวกพ้อง

ทั้งนี้การให้อำนาจตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยแก่ผู้เสียหายอย่างมาก ล้น ทำให้ผู้เสียหายใช้สิทธิไปในทางที่ไม่สุจริต โดยร่วมกับจำเลยดำเนินการฉ้อฉลกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญา ดังเช่นปัญหาที่เกิดขึ้นตามคำพิพากษาฎีกาที่ 9334/2538 และ 6446/2547 ที่ศาล ฎีกาได้มีคำพิพากษาว่าการฟ้องร้องดำเนินคดีแก่จำเลยเป็นการฟ้องในลักษณะสมยอมกัน

อีกทั้งเป็นการดำเนินคดีโดยไม่สุจริตเพื่อหวังผลเพียงต้องการตัดสิทธิพนักงานอัยการ โจทก์ มิให้มีสิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีแก่จำเลยเท่านั้น ย่อมถือไม่ได้ว่าคดีก่อนได้มีการฟ้องร้อง ดำเนินคดีแก่จำเลยอย่างแท้จริง สิทธินำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์ในคดีนี้หาได้ระงับไป การเกิด ปัญหาที่ผู้เสียหายใช้สิทธิโดยไม่สุจริตดังที่ได้กล่าวมาจึงควรมีการนำสิทธิในการเริ่มต้นคดีอาญา แผ่นดินของผู้เสียหาย มาวิเคราะห์เพื่อหาทางปรับปรุงและหาหนทางแก้ไขที่นำไปสู่การควบคุมซึ่ง สิทธิที่มากขึ้นของผู้เสียหายในคดีอาญาแผ่นดินของประเทศไทย

แนวคิดของการตัดอำนาจฟ้องของผู้เสียหายโดยสิ้นเชิงนั้นยังไม่เคยมีการเสนอหรือ บังคับใช้ในประเทศไทย อีกทั้งไม่ใช่แนวทางที่จะเป็นมาตรการทางกฎหมายของไทยที่ได้บังคับใช้ อยู่ดังเช่นในปัจจุบัน

แต่ในทางกลับกันการที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยกำหนดให้อำนาจแก่ ผู้เสียหายในการเริ่มต้นคดีอาญาได้นั้น เป็นผลมาจากแนวความคิดของพวกปัจเจกชนนิยมที่มี เป้าหมายในการดำเนินกระบวนการพิจารณาเพื่อการลดความอาชญากรรมร้ายของบุคคลที่ผู้เสียหาย โดย เห็นว่าผู้เสียหายถึงแม้จะเป็นเอกชนที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้ดี ไม่เทียบเท่าองค์กรรัฐ แต่ผู้เสียหายถือเป็นบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดนั้นๆ อย่าง ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ รัฐจึงไม่ควรที่จะมองข้ามซึ่งสิทธิของกลุ่มบุคคลดังกล่าว

ในส่วนของที่มาของการให้อำนาจพนักงานอัยการในการฟ้องคดีอาญาแผ่นดินมี จุดมุ่งหมายในการแก้ไขผู้กระทำความผิด มิใช่เป็นการแก้แค้นทดแทนดังเช่นแนวคิดปัจเจกชนนิยม ซึ่งจากแนวความคิดดังกล่าวนี้เป็นแนวคิดที่มุ่งสู่การควบคุมความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง รัฐมี หน้าที่ป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดอาญา โดยถือว่าความผิดอาญาเป็นความผิดต่อสังคม หรือมหาชนเป็นหลัก

แต่เมื่อความเจริญทางสังคมกฎหมายมีวิวัฒนาการมากยิ่งขึ้น ได้มีการประสานของทั้ง สองแนวคิดให้เกิดความสอดคล้องกับสภาพการในปัจจุบัน โดยแนวความคิดอรรถประโยชน์ที่ให้ รัฐมีอำนาจดำเนินคดีแต่ผู้เดียวนี้ คงไว้ซึ่งการใช้อำนาจรัฐเพื่อควบคุมการใช้อำนาจของผู้เสียหายที่ เป็นเอกชนที่ได้รับผลจากการกระทำความผิด แต่ก็มิละเลยที่จะให้อำนาจแก่ผู้เสียหายในการดำเนิน กระบวนการยุติธรรมด้วยตนเอง อันถือเป็นการประสานผลประโยชน์ระหว่างเอกชนซึ่งเป็นผู้เสียหายกับรัฐที่ได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้นเช่นกัน

แนวความคิดที่กล่าวมานี้จึงมีอิทธิพลอย่างมากในการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการฟ้องคดีอาญาของประเทศไทยและนานาอารยประเทศ โดยถือว่าเสรีภาพของประชาชนในสังคมนั้น ๆ รัฐจะกระทำละเมิดมิได้

กฎหมายจึงยอมให้เอกชนมีสิทธิในการฟ้องคดีอาญาได้เอง ซึ่งประเทศอังกฤษถือตามรากเหง้าของแนวความคิดดังกล่าวนี้ แต่จากการที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยได้ให้อำนาจแก่ผู้เสียหายตามแนวความคิดปัจเจกชนนิยมก็ส่งผลให้เมื่อผู้เสียหายได้รับการชดเชยจากผู้กระทำความผิดจนเป็นที่พอใจแล้ว ผู้เสียหายจะกระทำการสมยอมกับจำเลยหรือผู้กระทำความผิดเพื่อถอนลกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

จากสภาพปัญหาในทางปฏิบัติดังกล่าวนี้ จึงควรศึกษาถึงแนวคิดอรรถประโยชน์ โดยเน้นการใช้อำนาจรัฐเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยรวม โดยผู้ดำเนินการศึกษาเห็นว่าการควบคุมความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองเป็นหน้าที่ของรัฐ หากใช้หน้าที่ของประชาชนคนใดคนหนึ่งไม่

เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นรัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย โดยรัฐควรจัดให้มีเจ้าพนักงานของรัฐมีหน้าที่ฟ้องคดีอาญาแทนรัฐ ซึ่งในปัจจุบันก็คือพนักงานอัยการ โดยรัฐจะไม่คำนึงว่าผู้เสียหายมีความประสงค์จะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษหรือไม่ ทั้งนี้การใช้อำนาจรัฐในกรณีดังกล่าวเพื่อการสร้างสมดุลในระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้เกิดประสิทธิภาพ

แต่ถึงอย่างไรเมื่อกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย ได้มีการให้อำนาจในการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินแก่ผู้เสียหายที่มากล้นดังเช่นในปัจจุบัน ยังผลให้เกิดปัญหาการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตของผู้เสียหายได้โดยง่าย รัฐโดยการใช้อำนาจผ่านทางพนักงานอัยการจึงควรมีแนวทางในการเข้าไปในคดีอาญาแผ่นดินเพื่อรักษาผลประโยชน์ของรัฐได้อย่างทันที่

อีกทั้งในกรณีที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยเกิดการแก้ไข โดยถ้ามีการเปลี่ยนแปลงอำนาจการดำเนินคดีอาญาเป็นการตัดสิทธิในการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายโดยสิ้นเชิง อาจยังผลให้การควบคุมความเสียหายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้รับการเยียวยาได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นในการประสานความยุติธรรมแก่สังคมโดยรวม อีกทั้งพนักงานอัยการก็มีใช้บุคคลที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียในผลแห่งคดี จึงยากที่จะกระทำการอันเป็นการฉ้อฉลต่อกระบวนการยุติธรรมได้

อีกทั้งระเบียบแบบแผนตามพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 ได้กำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พนักงานอัยการมีอำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวม จึงทำให้พออนุมานได้ว่าพนักงานอัยการมีอำนาจโดยสมบูรณ์มีประสิทธิภาพและความสามารถ ด้านการดำเนิน

กระบวนการพิจารณาได้ดีกว่าผู้เสียหายที่เป็นเอกชน พนักงานอัยการสามารถเข้ามารักษาซึ่งประโยชน์สาธารณะได้ดีกว่าผู้เสียหายที่เป็นเอกชน

แต่เมื่อพนักงานอัยการไม่ใช่บุคคลที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงในผลแห่งคดี หลักการแห่งกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ดีจึงไม่ควรละเลยซึ่งสิทธิของปัจเจกชนที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ซึ่งถือเป็นสิทธิที่ควรให้บุคคลสามารถเข้ามาในกระบวนการยุติธรรมได้ ดังนั้นกระบวนการยุติธรรมที่ดีจึงควรประสานซึ่งหลักการแห่งประโยชน์สาธารณะและประโยชน์แห่งปัจเจกชนเข้าด้วยกัน

แต่จากการศึกษาทำให้ทราบได้ว่ามาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศมีแนวโน้มที่จะมุ่งเน้นไปที่การควบคุมผู้เสียหายโดยอำนาจรัฐ มากกว่าการให้อำนาจแก่เอกชนโดยขาดซึ่งการควบคุม แต่จากหลักการผู้ศึกษาเห็นว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย ไม่ควรละเลยสิทธิของเอกชน เพราะถือเป็นสิทธิที่มีความเป็นอิสระและมีขึ้นเองตามธรรมชาติ

ทั้งนี้ในสาธารณรัฐฝรั่งเศสสิทธิฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายจะมีขึ้นเมื่อพนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องคดี การจำกัดสิทธิผู้เสียหายลักษณะนี้ยังคงทำให้ผู้เสียหายได้รับความเป็นธรรมในเชิงของการปฏิบัติได้อยู่สมควร เพราะหากพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีอาญาหรือสั่งคดีล่าช้าเกินควร อำนาจก็จะกลับมาสู่ปัจเจกชน อีกทั้งยังถือว่าเป็นแนวทางที่ดีหากนำไปเทียบกับการตัดอำนาจฟ้องของผู้เสียหายโดยสิ้นเชิง เพราะการตัดอำนาจดำเนินคดีของผู้เสียหายโดยสิ้นเชิงย่อมส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้เสียหายเป็นอย่างมาก

จากการศึกษาทำให้ทราบได้ว่าแนวทางแห่งสิทธิในการดำเนินคดีอาญาแผ่นดิน กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ควรที่จะละเลยทั้งสิทธิของผู้เสียหายที่เป็นเอกชน เพราะในบางกรณีที่ตัดอำนาจของผู้เสียหายแล้วพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีอาญาแผ่นดิน มิใช่เพียงว่าสิทธิของผู้เสียหายยังคงอยู่ตามมาตรการทางกฎหมาย แต่ผลลัพธ์ที่ตามมาอาจยังผลให้ผู้เสียหายไม่มีความสามารถเรียกร้องในเชิงสัญลักษณ์ต่อกระบวนการยุติธรรมได้เลย

ดังนั้นในการตัดอำนาจของผู้เสียหายโดยสิ้นเชิงจึงถือเป็นเรื่องที่ยากในทางปฏิบัติ และอาจส่งผลเสียต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในระยะยาวได้

การตัดอำนาจฟ้องของผู้เสียหายบางประเภทอาจเป็นแนวคิดที่ดีที่จะเป็นการป้องปัดภัยการฉ้อฉลกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้ แต่ถึงอย่างไรสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่อาจหนีได้ว่า ผู้เสียหายเป็นบุคคลผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงในการกระทำความผิด และถือเป็นบุคคลที่มีข้อมูลและความรู้สึกต่อเหตุการณ์ได้ดี ดังนั้นในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยจึงได้กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิในการเริ่มต้นคดีอาญาได้

แต่เมื่อผู้เสียหายใช้สิทธิของตนเองไปในทางที่ไม่สุจริตหรือใช้โดยประสงค์จะฉ้อฉล ต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา รัฐจึงต้องควบคุมผู้เสียหายที่เข้ามาใช้สิทธิในคดีอาญาในบางฐานความผิด

โดยประเทศไทยถือเป็นประเทศที่เอกชนมีสิทธิในการดำเนินคดีอาญาได้อย่างเสรี ไม่ว่าจะเป็คดีความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดที่เป็นอาญาแผ่นดิน ผู้เสียหายมีความสามารถในการเริ่มต้นกระบวนการในชั้นศาลได้อย่างเต็มความสามารถ โดยไม่ต้องได้รับอนุญาตหรือแจ้งไปยังพนักงานอัยการหรือองค์กรของรัฐแต่ประการใด

ผู้ดำเนินการศึกษานำเหตุผล หลักการและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นตามคำพิพากษาฎีกาที่ 9334/2538 และ 6446/2547 ทำให้ทราบถึงข้อบกพร่องในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย ที่ควรดำเนินการปรับปรุงแก้ไข เพราะจากสภาพปัญหาที่คงอยู่ในทางปฏิบัติทำให้ทราบได้ถึงช่องโหว่ทางกฎหมาย ที่เป็นช่องว่างทำให้เกิดการฉ้อฉลกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า การตัดอำนาจผู้เสียหายบางฐานความผิดหรือตัดอำนาจฟ้องคดีที่เป็นคดีอาญาแผ่นดินออกไป อาจทำให้การควบคุมการใช้สิทธิของปัจเจกชนมีประสิทธิภาพและสามารถอุดช่องโหว่ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยได้

แต่โดยความเป็นมาและแนวทางแห่งการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยได้มีการให้สิทธิแก่ผู้เสียหายมาตั้งแต่สมัยโบราณ ดังนั้นถ้าในปัจจุบันมีการแก้ไขมาตรการดังกล่าวเป็นการตัดสิทธิฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายบางฐานความผิด อาจมีการวิพากษ์วิจารณ์ว่าสังคมกฎหมายของประเทศไทยมีแนวทางที่อาจจะละเลยซึ่งสิทธิของเอกชน

แต่ถึงอย่างไรการตัดอำนาจของผู้เสียหายอาจเป็นการกระทบต่อสิทธิที่กฎหมายรัฐธรรมนูญได้บัญญัติรองรับไว้ จึงถือเป็นหนทางที่ยากที่จะดำเนินการแก้ไขให้เป็นไปได้โดยง่าย ทั้งนี้ผู้ดำเนินการศึกษาเห็นควรนำเอาแนวทางการควบคุมอำนาจฟ้องของเอกชนดังเช่นในประเทศอังกฤษมาบังคับใช้ควบคู่ไป โดยกำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธินำเอาคดีอาญาไปฟ้องผู้ศาลได้ต่อเมื่อผ่านการกลั่นกรองของพนักงานอัยการเสียก่อน โดยผู้ดำเนินการศึกษาเห็นว่าเป็นการลดภาระงานขององค์กรอัยการได้ในตัว และยังเป็น การตรวจสอบการใช้อำนาจของเอกชนโดยผ่านองค์กรรัฐอีกทางหนึ่ง การใช้สิทธิของผู้เสียหายของไทยถ้าปรับใช้แนวทางของประเทศอังกฤษย่อมมีความสอดคล้อง และสามารถรักษาผลประโยชน์ของรัฐได้เป็นอย่างดี โดยผู้ดำเนินการศึกษาคาดเห็นว่าวิธีการประสานหลักการดำเนินคดีโดยรัฐและหลักการดำเนินคดีโดยผู้เสียหายอย่างเช่นประเทศอังกฤษ ถือเป็นวิธีที่สามารถรักษาไว้ซึ่งสิทธิทั้งของผู้เสียหายและเป็นการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะไปในตัว

จากการศึกษาและวิเคราะห์ในสาระนิพนธ์เล่มนี้ ผู้ศึกษาเห็นควรที่จะให้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลง โดยให้อำนาจฟ้องคดีอาญาแผ่นดินของ

ผู้เสียหายยังคงไว้ แต่การใช้อำนาจดังกล่าวควรให้พนักงานอัยการได้มีสิทธิในการตรวจคำฟ้องและ
สำนวนอย่างถี่ถ้วนเสียก่อน

บทที่ 5

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

1. สรุปการวิจัย

จากการศึกษาทำให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดจากการสมยอมที่เป็นการฉ้อฉลกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยได้มีการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายที่เป็นเอกชนได้เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย จึงทำให้เกิดปัญหาที่ยากต่อการอุดช่องว่างที่เป็นปัญหาจากการที่พนักงานอัยการไม่ทราบการดำเนินคดีของผู้เสียหาย ปัญหาการขอเข้าเป็นโจทก์ของพนักงานอัยการ ปัญหาที่เกิดจากการตัดอำนาจฟ้องผู้เสียหาย เพราะผลกระทบที่เกิดในวงกว้างช่องโหว่ทางกฎหมายดังกล่าว ทำให้ยากยิ่งต่อการประสานความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิเสรีภาพของผู้เสียหายและผลประโยชน์สาธารณะในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

แนวทางแห่งการให้สิทธิผู้เสียหายได้มีการพัฒนาจากอดีต โดยได้มีการวางมาตรการทางกฎหมายที่เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ที่แน่นอนและตายตัว ว่าผู้เสียหายตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาคือบุคคลประเภทใดบ้าง อีกทั้งยังได้มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาออกมายืนยันถึงหลักเกณฑ์ดังกล่าวให้ชัดเจนและตายตัวอีกด้วย

แต่จากการศึกษาถึงความหมายของผู้เสียหายในคดีอาญาของประเทศไทย ทำให้ทราบไปถึงสิทธิตามกฎหมายที่ผู้เสียหายพึงมี อีกทั้งสิทธิที่ต้องมีการประสานระหว่างการใช้สิทธิของผู้เสียหายเองหรือการใช้สิทธิโดยผ่านพนักงานอัยการ

จากแนวทางแห่งรัฐที่นำไปสู่การใช้อำนาจรัฐเพื่อความสงบ โดยกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย ได้มีเอกลักษณ์เป็นที่โดดเด่นในสังคมกฎหมายสากลคือ การเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายมีอำนาจในการดำเนินคดีอาญาได้โดยลำพัง โดยขาดซึ่งการเชื่อมโยงกับองค์กรของรัฐ โดยหลักเกณฑ์ดังกล่าวของไทยถือเป็นหลักเกณฑ์ที่มีความแตกต่างจากหลักการดำเนินคดีอาญาของนานาอารยะประเทศเป็นอย่างมาก

การเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายมีอำนาจในการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินได้ตามอำเภอใจถือว่ามีผลดีต่อกระบวนการยุติธรรมของไทยเป็นอย่างมาก แต่อย่างไรในการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายอาจทำให้รัฐเสียหายได้ ซึ่งในกรณีที่พนักงานอัยการไม่ได้เข้าหรือเข้าเป็นโจทก์รวมไม่ทันการ ผู้เสียหายภายใต้การดำเนินคดีของตนเองอาจทำให้คดีอาญาแผ่นดินเสียหายได้โดยง่าย โดย

ความเสียหายดังกล่าวอาจเกิดมาจากความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม แต่เมื่อความเสียหายที่ผู้เสียหาย ซึ่งเป็นโจทก์ก่อให้เกิดขึ้นอาจมีผลให้ศาลมีคำพิพากษายกฟ้องจำเลยได้โดยง่าย

อีกทั้งผลแห่งคำพิพากษาที่ศาลยกฟ้องนี้ พนักงานอัยการก็จะไม่มีอำนาจตาม ฎหมายในการดำเนินการฟ้องผู้กระทำความผิดคนเดียวกันนี้เป็นจำเลยอีกได้ เพราะสิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4)

อย่างไรก็ตาม เพื่อแก้ปัญหาการดำเนินคดีอย่างสมยอมที่ทำให้รัฐเสียหาย ศาลฎีกาได้มีคำวินิจฉัยในคำพิพากษาฎีกาที่ 9334/2538 ซึ่งได้วินิจฉัยวางหลักการของ มาตรา 39 (4) เอาไว้โดยได้วินิจฉัยไปในทำนองให้สิทธิแก่พนักงานอัยการในการนำคดีอาญามาฟ้อง โดยสิทธิดังกล่าวจะระงับไปเมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้อง แต่ทั้งนี้จะต้องปรากฏเหตุว่าคดีก่อน เป็นกรณีที่จำเลยถูกฟ้องร้องและดำเนินคดีอย่างแท้จริงแล้ว

แต่ถึงอย่างไร แม้ศาลฎีกาจะวางแนวคำพิพากษาดังกล่าวไว้ แต่เนื้อความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย ยังคงเปิดช่องให้ผู้เสียหายเข้ามาฟ้องความเสียหายได้โดยง่าย อีกทั้งการที่ศาลจะทราบว่าการฟ้องผู้เสียหายสมยอมกับจำเลยหรือไม่เป็นข้อเท็จจริงที่ ยากต่อการนำมาพิสูจน์ในชั้นศาล อีกทั้งในบางคดีพนักงานอัยการอาจไม่ใส่ใจฟ้องคดีอาญาที่ศาล ยกฟ้องผู้เสียหายไปแล้ว

เมื่อกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย ยังคงเปิดช่องให้ผู้เสียหายเข้ามา ฟ้องความเสียหายได้โดยง่าย คำพิพากษาฎีกาที่ไม่มีฐานะเป็นกฎหมายจึงไม่อาจคาดหมายให้ผู้ ปฏิบัติทุกคนต้องรู้ได้ ในขณะที่ถ้ากฎหมายใดเป็นกฎหมายทุกคนจะถูกสันนิษฐานว่าต้องรู้ ดังนั้น แนวทางการปฏิบัติของศาลแต่ละศาลจึงอาจมีความแตกต่างกันไปตามความรู้ความสามารถของศาล แต่ละท่าน ดังจะเห็นได้ศาลชั้นต้นสามารถอนุญาตให้พนักงานอัยการฟ้องคดีอาญาแผ่นดินได้อีก แม้ผู้เสียหายเคยฟ้องคดีอาญาโดยสมยอมกับจำเลยแล้วศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง แต่ศาลชั้นต้นอื่นๆ อาจพิพากษากลับยังคงพิพากษายกฟ้องของอัยการได้

ดังนั้นถ้านำมาตราการทางกฎหมายของต่างประเทศมาปรับใช้กับกฎหมายไทย ไม่ว่าจะ เป็นคอมมอน ลอว์ หรือซีวิล ลอว์ ก็ทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงจากการให้สิทธิแก่ผู้เสียหาย อย่างกว้าง กลับมาเป็นการให้สิทธิแก่ผู้เสียหายภายใต้การควบคุมขององค์กรที่ใช้อำนาจรัฐ ทั้งนี้ เพื่อให้การถือผลกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกิดได้โดยยากหรือเกิดขึ้นมิได้เลย เพราะไม่ว่าจะเป็นประเทศฝรั่งเศส ประเทศสหพันธรัฐเยอรมันหรือประเทศอังกฤษก็ล้วนหันมาให้ความสำคัญต่อ การรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์สาธารณะที่ควรคงไว้โดยผ่านเจ้าหน้าที่ของรัฐ มากกว่าที่จะสนับสนุน แนวทางแห่งสิทธิของปัจเจกชน

ฉะนั้นปัญหาที่ผู้ดำเนินการศึกษาเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับมาตรการทางต่างประเทศ ทำให้ทราบถึงแนวทางการแก้ปัญหาที่พนักงานอัยการไม่ทราบการดำเนินคดีของผู้เสียหาย แม้ในทางปฏิบัติยังไม่มีการทบทวนกฎหมายที่จะคอยประสานระหว่างองค์กรตุลาการและองค์กรอัยการ ในการแจ้งให้พนักงานอัยการทราบว่าคดีที่ผู้เสียหายดำเนินการฟ้องคดีอาญาแผ่นดินต่อศาลเสียเองแล้ว ผู้ดำเนินการศึกษาจึงเห็นควรมีการเสนอให้สร้างมาตรการทางกฎหมายที่คอยประสานการใช้อำนาจรัฐของทั้งสององค์กร เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในเชิงปฏิบัติอย่างสูงสุด

ผู้ดำเนินการศึกษาเห็นว่าการตัดอำนาจของผู้เสียหายอย่างสิ้นเชิง อาจผลกระทบในทางปฏิบัติในวงกว้าง อีกทั้งการให้อำนาจผู้เสียหายในการฟ้องคดีอาญา ถือเป็น การตรวจสอบอำนาจของพนักงานอัยการได้อีกทางหนึ่ง จากการศึกษาจึงมีแนวคิดที่ไม่ควรที่จะทำการตัดอำนาจของผู้เสียหายในการดำเนินคดี

จากการศึกษาทำให้พออนุมานได้ว่าการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินโดยผู้เสียหายนั้น ได้รับการพิสูจน์ว่ามีประโยชน์มากมายต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะเป็นวิถีทางหนึ่งแห่งการป้องกันการปฏิเสธความยุติธรรม อันเกิดจากการปฏิบัติงานอย่างล่าช้าหรือไม่ปฏิบัติงานขององค์กรของรัฐ อีกทั้งเป็นวิถีทางเดียวที่จะต่อสู้กันตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในชั้นศาล มิเช่นนั้นแล้วผู้เสียหายอาจแก้แค้นด้วยวิธีการอื่นนอกศาล ซึ่งถือเป็นวิธีการที่ไม่อาจยอมรับได้ในสังคมแห่งหลักนิติธรรม

2. ข้อเสนอแนะ

จากสภาพปัญหาและแนวทางการศึกษา ผู้ดำเนินการศึกษาเห็นการใช้อำนาจรัฐผ่านองค์กรต่างๆ ของรัฐเพื่อรักษาความยุติธรรมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นเรื่องที่ยากยิ่งนัก และเมื่อการรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมจะต้องดำรงไว้ซึ่งสิทธิของ ผู้ที่ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางอาญาในทุกฝ่ายยังเป็นเรื่องที่ยากยิ่งกว่า เพราะตราบคืดที่ผลประโยชน์ของปัจเจกชนกับผลประโยชน์ของรัฐเป็นไปในแนวทางที่สวนทางกัน มาตรการทางกฎหมายก็ต้องมีความเข้มงวดมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อรักษาผลประโยชน์ของสังคมโดยรวมไว้ให้ได้

ดังนั้นผู้ดำเนินการศึกษาเห็นว่าแนวทางป้องกันปัญหาที่เกิดจากการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินที่เกิดจากเอกชนนั้น ควรให้พนักงานอัยการเข้ามามีบทบาทหลักในคดีอาญาแผ่นดินในทุกคดี

โดยถือเป็นแนวทางการปฏิบัติที่เกิดความชัดเจนในตัวเอง และเพื่อเป็นการแก้ปัญหาในเรื่องการถือผลกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะเมื่อเกิดผลประโยชน์ที่ขัดกัน

ระหว่างประโยชน์สาธารณะกับประโยชน์ของเอกชนก็ควรที่จะให้เจ้าพนักงานซึ่งเป็นบุคคลที่ไม่มีส่วนได้เสียเข้าไปเป็นผู้มีอำนาจดำเนินการแทน

อีกทั้งโดยหลักการดำเนินคดีอาญาแล้วพนักงานอัยการอยู่ในฐานะคุ้มครองประโยชน์ของรัฐและประเมินความเสียหายต่อรัฐได้ดีกว่าเอกชน ซึ่งเป็นผู้เสียหายในกรณีที่มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ดังนั้นเมื่อนำเอาระบบแบบผสมมาใช้คือให้อำนาจทั้งรัฐและเอกชนดำเนินคดีอาญาแผ่นดินได้ด้วยตนเอง รัฐก็ควรจะต้องสร้างมาตรการที่ส่งผลให้ระบบกลไกในการใช้อำนาจของทั้งสองฝ่ายเกิดความสมดุลกันกล่าวคือ ไม่ควรแยกการกระทำของแต่ละระบบเป็นเอกเทศ ควรที่จะมีระบบกลไกต่างๆ ของทั้งสองระบบที่สัมพันธ์และมีการควบคุมซึ่งกันและกันเพื่อจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุด

2.1 ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 (2)

จากเดิม มาตรา 28 บุคคลเหล่านี้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาล

(2) ผู้เสียหาย

เป็น มาตรา 28 บุคคลเหล่านี้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาล

(2) ผู้เสียหาย ในกรณีที่ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาแผ่นดิน ให้ผู้เสียหายได้รับอนุญาต

จากพนักงานอัยการเสียก่อน

2.2 เพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 3 ลักษณะ 1 ในส่วนของฟ้องคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหาย

ในกรณีที่ผู้เสียหายจะดำเนินการฟ้องคดีอาญาแผ่นดินต่อศาลด้วยตนเอง ให้ผู้เสียหายดำเนินการขออนุญาตต่อพนักงานอัยการเสียก่อน เพื่อเป็นการให้พนักงานอัยการเตรียมตัวเข้าสู่คดีอาญาแผ่นดินที่ผู้เสียหายดำเนินการฟ้องเองนั้น โดยถือตามหลักของกฎหมายประเทศอังกฤษที่ให้อัยการมีบทบาทในการกลั่นกรองการใช้อำนาจของผู้เสียหาย โดยให้ผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องคดีอาญาแผ่นดินได้ต่อเมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้อง ดังนั้นในกรณีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องคดีหรือยังไม่มีคำสั่งไม่ฟ้องคดี สิทธิในการดำเนินคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหายจึงยังไม่บังเกิดขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กุลพล พลวัน “บทบาทของพนักงานอัยการในการเป็นโจทก์” วารสารอัยการ 6, 4 (กุมภาพันธ์ 2526) : 34-35

กุลพล พลวัน “ความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานอัยการกับผู้เสียหายในคดีอาญา” อัยการนิเทศ 33, 3 (มกราคม 2534) : 74-83

โกวิท มีพรบุชา (2550) “การตรวจสอบการฟ้องคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหายโดยพนักงานอัยการ” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

เกียรติจิร วัฒนสวัสดิ์ (2549) คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดีในชั้นก่อนการพิจารณา พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพมหานคร จีริช-การพิมพ์

คณิต ณ นคร (2536) กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร นิติธรรม

คำพิพากษาฎีกาที่ 2757/2544.

คำพิพากษาฎีกาที่ 16410/2555.

คำพิพากษาฎีกาที่ 19287/2555.

คำพิพากษาฎีกาที่ 20100/2555.

คำพิพากษาฎีกาที่ 22121/2555.

คำพิพากษาฎีกาที่ 19816/2555.

คำพิพากษาฎีกาที่ 3194/2556.

คำพิพากษาฎีกาที่ 3496/2556.

คำพิพากษาฎีกาที่ 8488/2556.

ฐิติพงษ์ การสดวก (2547) “มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการฟ้องคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหาย” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ณรงค์ ใจหาญ (2541) กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 กรุงเทพมหานคร เดือนตุลา

ธงชัย ธรรมวิจิต (2551) “อำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการกรณีสั่งไม่ฟ้องตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 78” การฝึกอบรมนักบริหารงานยุติธรรม หลักสูตรอัยการจังหวัด รุ่นที่ 28, สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายอัยการ

ธานีศ เกศวพิทักษ์ (2553) คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

ปกป้อง ศรีสนิท (2551) “ปัญหาการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย” ในหนังสือรวมบทความคณะกรรมการนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (หน้า 1-6) กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.

ประมวลกฎหมายอาญา.

ประวิทย์ กังวล, พันตำรวจโท (2546) “การกำหนดขอบเขตการฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหาย” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

พรศักดิ์ พลสมบัตินันท์ (2545) “อำนาจดำเนินคดีอาญาโดยรัฐและผู้เสียหาย” วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

พิพัฒน์ จักรางกูร (2551) คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กรุงเทพมหานคร พิมพ์อักษร

พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. 2498

พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553

ไมตรี ตันเต็มทรัพย์ “ศาลและผู้พิพากษาของอังกฤษ” วารสารกฎหมายปกครอง 1, 1 (เมษายน 2555) : 10-13

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

วีระศักดิ์ แสงสารพันธ์ (2544) “ผู้เสียหายในคดีอาญา: การศึกษาสิทธิและคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วุฒิชัย สุคันธกุล (2554) “มาตรการทางกฎหมายที่ให้อำนาจพนักงานอัยการในการวินิจฉัยสั่งคดีอาญาโดยเที่ยงธรรม” การศึกษาอิสระนิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย-รามคำแหง สมาคมนายความแห่งประเทศไทย ฝ่ายวิชาการ “หลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ” บทบัณฑิต 37, 2 (เมษายน 2532) : 330-371

สุรพงษ์ เอี่ยมแทน (2552) “ความผิดอันยอมความได้กับความผิดอาญาแผ่นดิน (ศึกษาตามกฎหมายอาญาสารบัญญัติ)” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

อรรถพล ใหญ่สว่าง (2524) “ผู้เสียหายในคดีอาญา” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อุททิส แส่นโกศิก “จุดมุ่งหมายและวิธีดำเนินการของกฎหมายอาญา” อัยการนิเทศ 21, 5 (มกราคม 2502) : 40-56

อุทิส วีรวัฒน์ (2533) อัยการสกัดแลนต์และอัยการอังกฤษ อัยการกับการสอบสวนคดีอาญารวมบทความเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาในนานาประเทศ กรุงเทพมหานคร กรมอัยการ

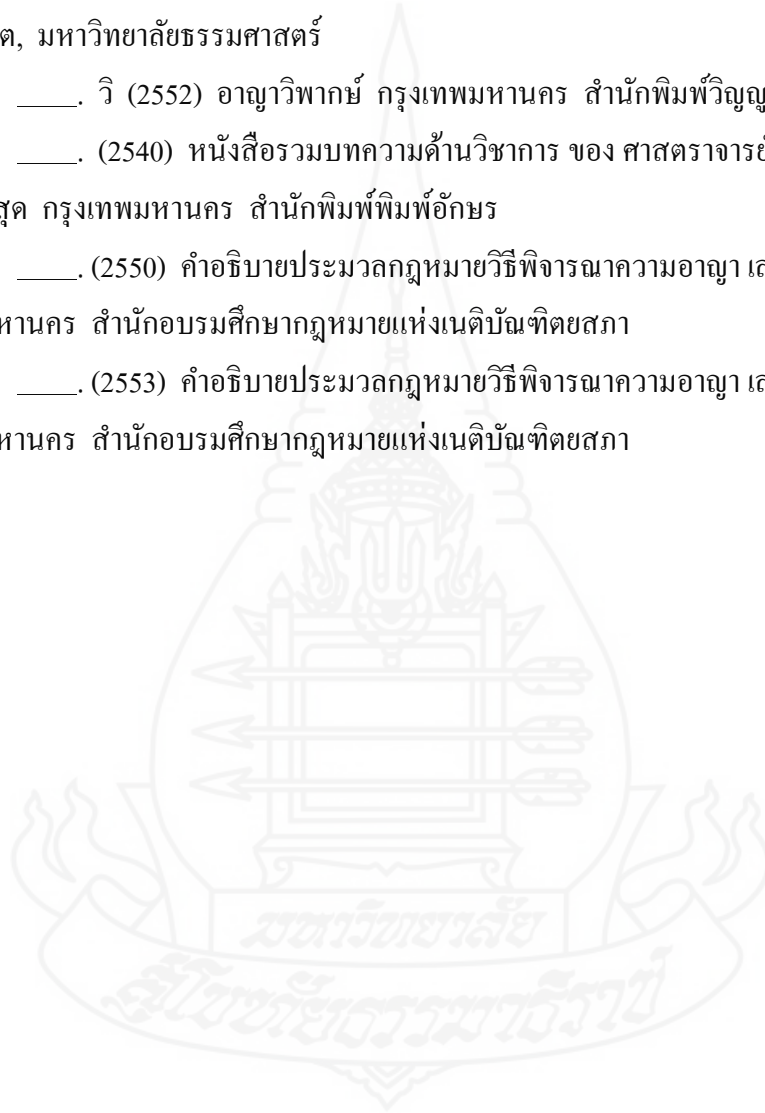
อุเทน หัตตะโสภา (2547) “ปัญหาผู้เสียหายโดยนิตินัย” สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

____. วิ (2552) อาญาวิพากษ์ กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วิญญูชน

____. (2540) หนังสือรวมบทความด้านวิชาการ ของ ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ฒ นคร อัยการสูงสุด กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์พิมพ์อักษร

____. (2550) คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2 พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

____. (2553) คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2 พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพมหานคร สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางสาวชญญ์อัจฉ์ ศิริรัตน์ประภา
วัน เดือน ปีเกิด	26 สิงหาคม 2522
สถานที่เกิด	อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี
ประวัติการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พ.ศ. 2553
สถานที่ทำงาน	ศาลแขวงราชบุรี จังหวัดราชบุรี
ตำแหน่ง	เจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมชำนาญงาน

